శ్రీ

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యావివాహము

గ్రంథకర్త:

అష్టావధాని,

జంగా హనుమయ్యచౌదరి

బెజవాడ:

ఆంధ్రగ్రంథాలయ ముద్రాశాల (లిమిటెడ్) యందు

క. కోదండరామయ్యగారిచే

ముద్రింపఁబడియె.

1925.

క్యాలికోబైండు రు 0-12-0] [రేపరుబైండు 0-8-0

గ్రంథకర్త:

జంగా హనుమయ్య చౌదరి.

పీఠిక

మృదుమధురమగు మనయాంధ్రవాఙ్మయమునందుఁ గావ్యనియమములు కర్ణాట ద్రవిడ సంస్కృతాది భాషలనుండి యాదికవులు సేకరించి గ్రంథరచనమునకు దొరకొనిరని పరిశోధకులు వాకొనుచున్నారు. నన్నయభట్టారకుఁడు మొదలు అల్లసాని పెద్దనవఱకుఁగల కవులందఱు సంస్కృతాంధ్రమిశ్రముగఁ గావ్యము రచించుచుఁ బ్రాగల్భ్యమునకుమాత్రము అందందు శుద్ధాంధ్ర పద్యములు చిత్రగర్భబంధకవిత్వములు వ్రాయుచు వచ్చిరి. శ్రీనాథునినాటనుండి తెలుఁగుకవిత సంస్కృతపదభూయిష్ఠమై చాలవఱకు నాంధ్రత్వమునే మఱచినది. ఆధునికకవులలోఁ బలువురు తామువ్రాయునది యాంధ్రకావ్య మనుమాట మఱచికొంచుఁబోలు కేవల సంస్కృతసమాసబంధురముగఁ బొత్తములవ్రాసి యాదికవుల యాదర్శము దూరగులైరి.

ఈ యదనున మధురతరమగు నాంధ్రవాఙ్మయము ప్రబంధరచన యోగ్యము, మనోహరతరమని సాటి శుద్ధాంధ్రకావ్యరచనమునకు మార్గదర్శకుఁడైన పొన్నిగంటి తెలగన్న ప్రశంసాపాత్రుఁడు. ఆంధ్రభాషావ్యక్తిత్వము నీయనఘుఁడు కావ్యముఖమునఁ జాటించుటాది పలువురు కవులు శుద్ధాంధ్రకావ్య కల్పనాభిముఖులగుట కవకాశము చిక్కినది. తెలగన్నకవి తెలుఁగుబాస నుద్ధరించుటకే భాషానామము దాల్చి యుండనోపు. శుద్ధాంధ్రభాషాస్వరూపనిరూపణమునకు లక్ష్యలక్షణములు చాలినన్ని లేనితరుణమునఁ దాను

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనము గావింప దొరకొనుట కష్టసాధ్య మని యాతఁ డీ క్రిందివిధముగ యయాతిచరిత్రమునఁ గృతి పతి యనినటుల వ్రాసికొని యున్నాఁడు.

"ఉ॥ అచ్చతెనుంగు పద్యమొకటైనను గబ్బములోన నుండినన్
హెచ్చని యాడుచుందురదియెన్నుచుఁ బెద్దలుపొత్తమెన్నని
ట్లచ్చతెలుంగునన్ నొడువనందులచందమెఱుంగువారు నిన్
మెచ్చరొ యబ్బురంబనరొ మేలనరో కొనియాడరో నినున్'

శుద్ధాంధ్ర గ్రంథరచనమునకుఁ ద్రోవదీసి కావ్యరచనమునఁ గృతార్థుఁడైన తెలగన్నకు బిదపఁ గూచిమంచి తిమ్మకవి క్రొత్తపోకడలతో నచ్చతెనుంగు కబ్బముల రెంటిని మనోహరముగ వ్రాసెను. ఆవల శుద్ధాంధ్రకవితలోఁ జిత్రరచనలు గూర్చి మరింగంటి సింగరాచార్యకవి సీతాకల్యాణాది శుద్ధాం నిరోష్ఠ్యగ్రంథముల రచించి యందు నిరోష్ఠ్యాది వింశతి ప్రబంధనిర్మాణుఁడనని చెప్పుకొనెను. ఆధునికులలో శుద్ధాంధ్ర ధ్రగ్రంథరచనాధురీణులు కొలఁదిమంది కలరు వీరిలో సత్య విజయము రచించిన పార్థసారథికవి, శుద్ధాంధ్రనిర్వచన నిరోష్ఠ్య నలచరిత్రాదులు వ్రాసిన వీరేశలింగంపంతులువారు లోనగు కవివర్యు లగ్రగణ్యులు. వీరందఱు శుద్ధాంధ్రసారస్వతమునకుఁ బ్రాణదానము గావించిన ధన్యులు.

పూర్వోక్త చరిత్రవిశిష్టమగు శుద్ధాంధ్రమున సత్యా వివాహమును నాలుగాశ్వాసముల నిర్వచనకావ్యముగ వ్రాసి యాంధ్రభారతీ చరణసన్నిధిని సమర్పించి ధన్యుఁడైన కవి జంగా హనుమయ్య కమ్మకులజుఁడు. ఈయన గురుసేవాబలమును

స్వకృషివలనను సారస్వతాభినివేశము నార్జించి యీ నిర్వ
చన శుద్ధాంధ్రకావ్య మొనరించెను. ఇందలి ప్రధాన కథాం
శము భాగవతమునందుండి తీసికొనఁబడి ప్రబంధానుకూల
ములగు కొలఁదిమార్పులు గావింపఁబడెను. మూలానుసార
మగు జాంబవతీ పరిణయము కూడ నిందుఁ జేర్పఁబడెను.
పూర్వకవులవలెఁ బ్రకృత గ్రంథకర్తయు నీసత్యావివాహ
మునఁ గథాంశమునకంటె వర్ణనాంశమునకే ప్రాముఖ్య మొసం
గెను. అందుచేఁ బురవర్ణనము, నాయికావర్ణనము, శ్రీకృష్ణ
సందర్శన వర్ణనము, వివాహవర్ణనము లోనగు వర్ణనాంశములు
గ్రంథభాగము నావరించుటచేఁ గథాకల్పనమునఁ గవికృషి
చేయ నవ్వుతికాదయ్యెను. అగుఁగాక! కవిత మృదుమధురము
గను కూర్పు బింకముగలదిగను ధారాశుద్ధి గలదిగ నుంటచే
నీగ్రంథము చదువఁ జదువ జవులూరుచున్నది. కవి యాధు
నికుఁడని తెలుపకున్నచో నీకబ్బము తొల్లింటి కవి చెప్పెనని
భాషాపరిశోధకుఁడేని విశ్వసింపఁదగినంత సారళ్యముగ నీ
శుద్ధాంధ్రగ్రంథ మలరారుచున్నది. ప్రథమ ప్రయత్నమైనను
గవి యిందు కృతకృత్యుఁడయ్యెనని మావిశ్వాసము. గ్రంథము
నందలి కొలువువర్ణనము మనోహరముగ నున్నది. అందందు
గల సామెతలు మనోజ్ఞములుగ నున్నవి. మూఁడవ యాశ్వా
సములో సత్రాజిత్తు సోదరునకై విలపించు భాగమునఁ గవి
తనకుఁగల రచనాకౌశలము బూర్తిగఁ జూపియున్నాఁడు.
తమ్ముని, శ్యమంతకమునుగూర్చి విలపించు,

సీ॥ "తమ్ముఁడా! హా! శ్యమంతకమా"

అనుపద్యము రచనాప్రాగల్భ్యమున భాగవతము నందలి సత్యాసంగ్రామములోఁగల "రాకేందుబింబమై రవిబింబమై యొప్పు" అనుపద్యము పొందనగు గౌరవము బడయఁదగియున్నది. సత్యాకృష్ణుల క్రీడావర్ణన మీనాటి నాగరకులకంటెఁ బ్రబంధపాఠకుల నానందపఱచును.

యవనపదములు కొన్ని దేశ్యములుగ నీకావ్యమునఁ బ్రయోగింపఁబడెను. ఇండియా, సబ్బున, మైచికిలీ యొనర్చుట లోనగు పదములుఁగూడ నిందుఁగలవు. కథాంశములు తెలుపువాఁడు సూతుఁడు, వినువారు మునులుగాన నీరెంటిని సూతునిచేఁ జెప్పించుట బాగుండదని మాతలంపు.

గ్రంథప్రచురణమున నవకాశము లేక చిరకాలము నుండి నిలువయుంచఁబడిన యీప్రబంధమును విని యానందించి భాషాభిమానముచే ముద్రించి ప్రకటింపఁదోడ్పడిన సారస్వతరసజ్ఞులు నుదారశీలురునగు మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యగారి యెడఁ బాఠకులు కృతజ్ఞులు కాకపోరు.

ఆంధ్రసోదరు లీ నూతనగ్రంథము నాదరించి యిందలి ణముగ్రహించి కవిశ్రమ సార్థక మొనరించి యింక నిట్టిగ్రంథ ంలను రచింపఁ గవిని ప్రోత్సహింతురని మావిశ్వాసము.

నందిగామ, 9—10—25. ఇట్లు భాషా సేవకులు, శేషాద్రిరమణకవులు, శతావధానులు.

మనవి

అయ్యలారా! నావిన్నప మించుకయాలకింపుఁడు. ఈ
యచ్చ తెలుఁగుకబ్బమును నేను సుమారు పదియేండ్లక్రిందట
వ్రాసియుంటిని. అచ్చ తెలుఁగనఁగా దొలుతటి కబ్బములయందు
వాడినట్టియు నిప్పుడు లోకులు వాడుచున్నట్టియుఁ జులకనై
యందమైనబాస. ఇది కలగూరగంపవంటిది. ఇదియకాదు, జగ
మునంగల బాసలన్నియు నిట్టివే. ఈ తెలుఁగునందు సంస్కృ
తముకాని పలుకులన్నియు నుండును. పేరులు, బిరుదులు
వచ్చునప్పుడు సంస్కృతముకూడ వాడబడును. తక్కిన సంస్కృ
తపుమాటలనుమాత్ర మేలపలుకకూడదనిన నవియన్నియు
నించుకంత మార్పుఁజెంది తెలుఁగై తెలుఁగునందు గలిసియే
యున్నవి. చాలమంది కీతెలుఁగు చిన్నబాసయనియు దీనియం
దేపొత్తములును వ్రాయుటకు వీలులేదనియుఁ దలంపు. అట్లు
గాక దీనిని జాలపెద్దబాసగాఁజేసి దీనియందన్నిరకములపొత్త
ములను పాటలు పద్దెములవగైరాలతో నింపుగాఁ గూర్చవచ్చు
నని తలంచి పొన్నిగంటి తెలగన మొదట నీక్రొత్తదారిం
ద్రొక్కెను. తరువాత కూచిమంచి తిమ్మనమొదలగువా
రీదారి నడచిరి. ఈదారియం దేమిమంచికలదనిన తెలుఁగుకన్ని
యును సంస్కృతమును దేవేరికి నూడిగఁపుఁగత్తెనుగాఁ జేయకుం
డుటయుఁ దెలుగువారందరు సంస్కృతమును నేర్చియుండినఁ
గాని తెలుఁగుపొత్తములు తెలియవీలులేదను గాసిఁ దొలఁగిం
చుటయును; అయితే తెలుఁగువారు సంస్కృతమునేర్చుటయే
గాసియనుచున్నాఁడవుగదా! తెలుఁగులోనికి పరాయి బాసల

మాటలన్నియు జేర్చుకొనుట కొడంబడుచున్నారే, యవి యన్నియు నేర్చుటకేమియుఁ దిప్పలు లేవా యందురేమో. పరాయిబాసల మాటలన్నియుఁ జేర్చుకొనుటకు మున్నటికైసరు లొప్పియుండలేదు. తెలుఁగువారికి మామూలుగాఁ దెలిసి యుండి తెలుఁగుమాదిరిగానే వాడుకొనుచున్న మాటలవరకే యని తెలియుఁడు. నేటివరకుఁ జాలమంది కైసరులు సంస్కృతపు నుడులవరుసయనెడి యినుపగొలుసునకుఁ జివర నొకచిన్న తెలుఁగుపలుకనెడి యుచ్చును పెట్టి యిది చేదత్రాడనఁ జొచ్చిరి. ఈ తెలుఁగుబావిలోని నీటినిచేదుటకు గొలుసును పట్టి లాగగలిగినవాఁడు, నుచ్చునుతీయగలిగినవాఁడు గావలసి వచ్చినది. ఇనుపగొలుసును మోసి లాగగల్గినవాఁ డుచ్చుతీయ లేఁడు. ఉచ్చుఁదీయనెఱిఁగినవాఁ డినుపగొలుసును లాగజాలఁడు. చేదను తయారుచేయుటకుఁ గమ్మరిపనియుఁ గాపుపనియుఁ దెలిసినవాఁడు గావలయును. ఈ చేదకు తెలగన కొబ్బరి, జనుప, గోఁగు మొదలగు నారలతో త్రాడు వేసి చూపించినాఁడు. ఇట్టి త్రాడు చేదకు మిగుల బాగుగానుండును. ఈలాగున పెద్దపెద్ద మోకులనువేసి తెలుఁగుతేరులను జులకనగా మనము లాగవచ్చును. పరాయిపలుకులు మనము గైకొనిన మన తెలుఁగుచెడిపోయి తెలియకుండఁబోవునని కొందరెంచెదరు. మున్నటి సంస్కృతపుగబ్బములందును, సంస్కృతముగలసిన తెలుఁగు పొత్తములందును, ప్రాఁబల్కులయందును, గ్రీకు, తురక, అరబ్బి, పారసీకుల మాటలెన్నియో చేరియున్నవి. మనకు పొంతనున్న ద్రవిడ, కర్నాటక, మహారాష్ట్ర, ఘూర్జర, ఓఢ్ర, హిందీ మొదలగు బాసలు మనబాసయందు చేరియున్న

మాటఁ జెప్పనక్కరయే లేదు. అట్టిమాటలన్నియు నిప్పుడు వినసింపై, కినసొంపై మనకుఁ జులకనగా దెలియుచుండుట లేదా? మొదట నేబాసయు నొరులమాటలు గైకొనక పెంపొందదు. ఒరులమాటలు విని కైకొననొల్లనివారు మోటువారగుట నిక్కము. కావుననే తెలుఁగుబాసకును సంస్కృతపుఁ జేయూత యగత్యమని దానిసాయమును గోరిరి. తెలుఁగు బాసను పెంపుఁజేయఁ దలఁచిన వారట్టి సాయము నెట్టి యిక్కట్టుననో, యెట్టిమార్పుననో కైకొనవలసి యుండ, జాల మంది కైసరులు తెలుఁగును రూపుమాపి పనికత్తెను జేసి సంస్కృతమును పెండ్లికూఁతురిం గావించిరి. అన్ని బాసలవారును తమతమ బాసలను పెంచుకొనుచుండ మనవారు మనబాసను మఱచిపోయిరి. ఇప్పటివారిలో జక్కగాఁ జదివినవారునైతము చాలనుదుపులకు తెలుఁగుపలుకు తెలియరని గట్టిగాఁ జెప్పఁ గలను. మున్ను తెలగన వగైరాలు తెలుఁగుగన్నియను గారాబము జేయుచు దొరకిన సొమ్ములు దెచ్చిపెట్టి బొట్టుంగాటుక దీర్చి జిలుఁగుఁ బుట్టముఁ గట్టనిచ్చి మనకుఁ జూపించినారు. మనమిప్పుడైనను దానిని మన్నించి పంచదారను దినిపించి పాలను ద్రావించి పెంచవలెను. రైలు, టైము, మైలు, సబ్బు, రోజు, రకము, తరహా, తహశీలు, వగైరా, తాలూకు, బాపతు మొదలగునవి మొదట పరాయిమాటలైనను నానాటికి మనతెల్గువారి కందరికి బాగుగాఁ దెలియుటచే నీపలుకు లిప్పుడిట్లే వాడుట కెంతయో తగియుండును. వీనిని మఱియొకరీతిని దెనుఁగునకుఁ గాని, సంస్కృతమునకుఁ గాని మార్చిన యెడల వంకరదారిని నడచినట్లుండును. కావునఁ దెలుఁగు

వారి కందఱికిఁ దెలిసిన పలుకులన్నియుఁ దెలుఁగనియే యెంచి మున్నటి పెద్దలు వారినాఁటి కెఱిగిన నుడువులను కబ్బములందు వాడియున్నారు. ఈబాట నెఱిఁగియుండియు నిప్పటివారు నాఁడు నూతుఁడు జడదారుల కిట్టి క్రొత్తమాటలతోఁ జెప్పుట కలుగునాయని యడుగుచున్నారు. తెలుఁగుబాస పుట్టకముందెన్నఁడో చలిగట్టు వద్దనున్న హిందీ, బెంగాలీ, తబిసులకు నూతుఁడీతెలుఁగు పద్దెములతో జెప్పుట మాత్రము బొసఁగునా? పొసగదు. ఎచ్చోటనున్నవా రచ్చోట నప్పుడు వాడెడి బాసతోఁ గతలు, పద్దెములు, పాటలు నుడువుచుందురు. కాని వెనుక నాకతజరిగినతఱియందు వారుమాటలాడిన బాస యేదియో తెలిసి చెప్పుటకు వీలగునా? అట్లొకానొకడు నేర్చి చెప్పినను వినువారికిఁ దెలియునా? తెలియదు. కావున నప్పుడు వాడుకలోనున్న బాసతోఁ గైతజెప్పుట తగునని మున్నటివారు లాతిబాసలలోని పలుకులు నెల్లఱికిఁ దెలిసినవి కబ్బములందు వాడియుందురని నానమ్మకము.

నా యీ కబ్బమునందు నానేరమిచేఁ గల్గిన తప్పులును బొరపాట్లును పలుచోట్లఁ గల్గియుండవచ్చును. తెలిసినవారు వానిని నాకుఁ దెలిపినయెడల సంతసముతో నందుకొని రెండవ కూర్పునందు సవరించుకొనియెదను.

ఈపొత్తము నచ్చుగూర్చుతఱియందు నేను చిత్తు కాపీలు చూచుటఁ గలుగనందున నచ్చుతప్పులుఁ గొన్ని పడియున్నవి. అచ్చుఁగూర్చుటకిచ్చిన వ్రాతకాపి యొకపిల్లవాఁడు వ్రాసినదగుటచే బండిఱాలు, అరసున్నలు వ్రాసియుండలేదు.

ఇట్టి చిన్న చిన్న నెఱసులకై తెలిసినవారు నన్ను దూఱకుండు దురు గాకయని వేడుచున్నాఁడను.

నైజాంయిలాకా వరంగల్ జిల్లా మధిరతాలూకా, యిల్లూరను పేట న్నివాసిల్లెడివారును, కమ్మవారును నగు మహారాజరాజశ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యజమీందారుగారీపాత్త్రము నచ్చుగూర్పించుట కయ్యెడిసొమ్మంతయు నిచ్చి నాపైఁ గూర్మియుఁ దెలుఁగుగన్నియపై గౌరవమును జూపించి తిర మైన వాసియు వన్నెయుం గడించిరి. కావున వీరికిని, ఈపాత్త్ర మునందలి పీఠికను వ్రాసిపంపిన శతావధానులగు శ్రీమాఁ శేషాద్రిరమణకవులకును కడుంగడుసంతసమున జోహారులం గావించుచున్నాఁడను.

వీరులపాడు గ్రామం,
నందిగామ తాలూకా.
13.10.25.

ఇట్లు,
అష్టావధాని, జంగా హనుమయ్యచౌదరి.

పండితాభిప్రాయములు

సుప్రసిద్ధశతావధానులు నుభయభాషాకోవిదులు నగు బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్లవెంకటశాస్త్రిగారు కడియం నుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీపుస్తకము (సత్యావివాహము) చేరినది. అచ్చ తెలుఁగు కవనమైనను, మృదుమధురపదభూయిష్టమై రసయుక్తమై నిర్దుష్టమై కడుంగడుఁ జక్కఁగానున్నది. మీ కింకను భగవంతుఁ డిట్టి చక్కనికబ్బములను రచించువూనిక నభివృద్ధి పఱచి యాయురారోగ్యైశ్వర్యప్రదుఁడై యలరించుగాక!

కడియము,
22-9-25.

చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి,
శతావధాని."

కావ్యతీర్థబిరుదాంకితులును, ఆంధ్రబ్రహ్మాండపురాణాది గ్రంథకర్తలునగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు కడపనుండి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

ఆర్యవర్యా!

"భవత్ప్రేషిత సత్యావివాహమను శుద్ధాంధ్రనిర్వచన ప్రబంధము ప్రీతిమీఱంగొని యందందుఁ బఠించితిని. పద్యములు పరమహృద్యములు. పాకము శుద్ధాంధ్రమగుట ద్రాక్షాపాకమునుమించి కదళీపాకమునఁ బడినది. శైలి సలక్షణముగ నలరారుచున్నది. కొన్నికొన్ని తావుల నంది తిమ్మన్న

గారి పారిజాతాపహరణపద్యములా యివి యను భ్రమను బుట్టింపక విడువవు. వర్ణనములు శ్రుతికటువులుగాక స్వభావమును మించక సొగసుగ నున్నయవి. ద్వితీయాశ్వాసములోని "మగసేతసల్పి పొల్పగు" అను సీసము, దాని వెంబడి దగు "సొంపునింపెడి సంకు" అను సీసము చదువునపుడు దేహము పులకరించినది. ఇట్లే అన్ని తావుల నెత్తిచూపుట సరసముగాదు. కాన వదలితి. పద్యకావ్యములన్నఁ బలకంటకించునను మహాత్ముల కేమోకాని యేమాత్రము భాషాసేవ చేసినవారికైనను మీగ్రంథము శిరసావహింపక విడువరానిదని నొక్కి వక్కాణించెదను. ఇట్టి పరమోత్కృష్ట గ్రంథరత్నహారమును భాషాజననికిఁ గానికపెట్టి ధన్యులైతిరి. "సమానానాముత్తమ శ్లోకోస్తు" అను శ్రుతివాక్యఫలము నొందుదురుగాక యని సత్యముగఁ గోరుచున్నాఁడను. ఎక్కువ స్వారస్యమును గ్రహించి మిక్కుటమగు చమత్కారముగ వ్రాయఁజాలని నేను మీగ్రంథరాజమునకొక్క నమస్కారము చేసి శిరసావహించి నా యాశయము విన్నవించుకొనుచున్నాఁడను. మీ కీ గ్రంథరత్నము దిగంతవిశ్రాంత సంతత సుయశంబు చేకూర్చి సరసజన శిరోధార్యమై యసమానవిఖ్యాతి నలరారుఁగాక యని నమ్ముచున్నవాఁడను.

కడప,
1—10—25.

ఇట్లు విన్నవించు మీవిధేయుఁడు,
జనమంచి శేషాద్రిశర్మ."

సుప్రసిద్ధ నిరుద్ధ భారతాది గ్రంథకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ మంగిపూడి వెంకటశర్మగారిటులు వ్రాయుచున్నారు.

"మహాశయా! తాము దయతోపంపిన సత్యావివాహము సంతోషముతో నందుకొని యచ్చటచ్చటఁ జదివితిని. అచ్చ తెలుగుపాత్తములు రచించుటయే కష్టము. నిర్వచనముగా రచించుట కష్టతరము. సత్యావివాహము శబ్దాలంకార యుక్తమయ్యును, శైలి మృధుమధురమై యలరారుచు నింత వరకుగల యచ్చతెలుఁగుగ్రంథము లన్నిటికన్న సులభ గ్రాహ్యమై యొప్పుచున్నది. తామింకను ననేక గ్రంథరత్నము లచే నాంధ్రభాషా యోషామణి నలంకరించి యలరించునట్లు సర్వేశ్వరు డనుగ్రహించును గాకయని కోరుచున్నాను.

18—9—1925

ఇట్లు విన్నవించు,

మం. వెం. శర్మ."

విజయాంకసాహసాద్యనేక గ్రంథకర్తయును అస్థాన ధానియునగు శ్రీరాజా మంత్రిప్రెగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారు గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"అయ్యలారా! "సత్యావివాహ" మను నీశుద్ధాంధ్ర నిర్వచనంపు కబ్బంబు నాలుగుగ్రిక్కలును మొదటినుండి తుది వరకు నసడ్డసేయక చదివి సంతసిల్లితిని. అచ్చ తెలుఁ గని నంతన నదియెుఱుకలబాసయకాఎంచి చదువ విసివి విడుచు నబ్బెసము మనవాండ్రలోఁ బెక్కండ్రకుఁ గలదు. ఏలయన

మారుమూలలనున్న మాటలతోడను సొంతముగం గూరిచిన కూరుపుమాటల కలయికతోడను బొత్తంబు లల్లఁబడి యుం డుటచే నెఱుకపడమి లాతివారి సాయంబు కావలసి యుండె డిది. దానంజేసియే దీనిం జేసిన కైసరుడు:

'క॥ తెనుగున జేసినకబ్బము
లినుప నగలటంచు నందు రీసున నిది యా
యినుమైన మేల్మియైనను
బెనుబత్తి నొసంగినాడఁ బెట్టుము తండ్రీ!'

అని నుడివియుండెను. ఇప్పొత్తం బట్టి గట్టిమాటలతో నిండక కమ్మచ్చునం దీసిన బంగరు తీవియంబోలె మొదటి పద్దెము మొదలు తుదిపద్దెము వఱకు నొక్కమాదిరి మాటలకూర్పుతో నొప్పుచున్నది. ఎందును నడక కుంటు వడుచున్నదను పద్దెమే కానరాదయ్యె. ఏ సీసపద్దెముం గాంచిన నేదియో యొక సింగారమందు బొందుపడి యుండెను. వీని కన్నిఁటికిం గతయుఁ దగినదియై యున్నది. ఇం దచ్చటచ్చటఁ బసందు, షోకు, పేక, మున్నగుమాటలు కానవచ్చుచుండి నను దఱికిందగిన చవినొసంగు మాటలుగానే నాకుఁ దోఁచు చున్నవి. ఇట్టి కబ్బంబులు పెక్కులొనరించి వీరు మననాటి యచ్చతెనుంగు బాస రెక్కొన సేయుదురుగాక యని మిక్కిలి గోరుచు వీరికిం గడలేని బ్రదుకీడ వేల్పుపెద్దం దద్దయు వేఁడు చున్నాఁడను.

ఏలూరు,
20—9—25.

ఇట్లు విధేయుఁడు,
రాజా. యం. భుజంగరావు.”

పిఠాపురమునుండి సుప్రసిద్ధకవియగు ఉమర్ ఆలీషా కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"తే॥ గీ॥ జంగమానుమయ్య సత్కవి సత్యపెండ్లి
కథను రచియించి యాంధ్రలోకమునఁ జెల్లు
భాసకెంతయు వన్నెయువాసిఁ దెచ్చె
నిచ్చలు చదివి కోవిదుల్ మెచ్చునట్లు.

చం॥ సురుచిరభావసంపదలుసొంపులు నింపుదెలుంగుభాసకున్
మెఱుఁగులు దెచ్చువర్ణనలు మేలగుశైలి రసప్రపూర్ణమై
పరగు కథాచమత్కృతి ప్రభావము నచ్చునఁబోసినట్లు సుం
దరతరమై వెలార్చును సతంబును సత్యవివాహకావ్యమున్.

పిఠాపురము,
19—9—25.

ఇట్లు,
ఉమర్ ఆలీషా."

శ్రీ శ్రీపిఠాపుర మహారాజావారి యాస్థాన విద్వత్కవులును, శతావధానులు నగు ఓలేటి వేంకటరామ శాస్త్రిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"అయ్యా, మీరనిపిన కబ్బము (సత్యావివాహము) చేరినది. అందందుఁ జదివిచూచితిని. అచ్చతెలుఁగుంగుఱియందు మీరొనర్చిన యలవునకు మిగుల నలరితిని. పద్యములు ముద్దుగనే యున్నవి. కాని మీరీకబ్బము కూర్పున నెల్లయెడలఁ దొల్లింటి తెరవుల బట్టి యరిగియు నన్నిచోటుల నడుసున్నలను గొన్నితావుల బండిఱాలను విడిచివైచుటకు గతం బెఱుక పడదయ్యె.

ఓలేటి వేంకటరామశాస్త్రి."

అవధానకంఠీరవేత్యాది బిరుదాంకితులును శతావధానులు నగు బ్రహ్మశ్రీ ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవిగా రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

చం॥ జిలిబిలిపల్కులన్ సుకవిశేఖరులెవ్వరి పూర్వమల్లి ర
ట్టులె రసవంతమౌగతిగడుంగడు హృద్యముగాగ నచ్చపున్
దెలుగున సత్యపెండిలి సుధీనుతులెల్లను మెచ్చ వ్రాసి యాం
ధ్రుల కుపకారమున్ సలుపవోతె హనుమ్మయప్రాజ్ఞసత్తమా.

ఉ॥ దంపుడుపాటగాఁ గుకవితండము నిత్యము పెక్కుపొత్తముల్
ఛాంపిరివో రచింప ఫలమున్ సమకూరునె యాంధ్రికిన్ సుధీ
సంపదఁగూర్పగా బడిన సత్యవివాహమె చాలు నారయన్
గంపెడుగుల్లకాల్ గలుగుకన్నను రత్నమొకండు చాలదే.

బెజవాడ, 25-10-25. ఇట్లు విధేయుడు,
ప్రతాప వేంకటేశ్వరకవి.

ఉ॥ అచ్చపుఁదేనెసోన ననయంబును మీను లబిందు సేయుచున్
హెచ్చిన ముందిపోకడల నెంతయుఁ గబ్బములిట్లు వ్రాసి పె
న్మెచ్చులనొందఁజాలియును మేటిగొనమ్ముల కిక్కయైన మీ
యచ్చతెలుంగుకబ్బమునకచ్చెరువున్ మదికిందొఁపమొందితిన్.

ఉ॥ అచ్చతెలుంగుబాసయరయన్ గడుఁగొద్దిరి యందుఁ బద్దెముల్
మచ్చున కల్లగానగును, మానుగ నింతటి పెద్దకబ్బమున్
నచ్చెడుమాడ్కి వ్రాయనగునా కడుదిట్టతనమ్ము లేక, యా
లచ్చిమగండు పేర్మిదొరలన్ గయితన్ విరుముంబొనర్చుతన్.

గుడివాడ, 26-10-25. ఇట్లు,
జంధ్యాల శివన్నశాస్త్రి.

శ్రీరస్తు.

మ. రా. రా. శ్రీ జవ్వాజి వీరయ్యజమీందారు గారిం
గూర్చిన బహూకృతి.

పంచరత్నములు

సీ॥ పరిధితమైతగు నిజాం • రాష్ట్రమందుఁ జెలంగు
నిర్మలాంచితపూత • నీర వైర,
తత్పరిత్పశ్చిమ • తటమునరాజిల్లు
నిల్లూరు నాఁగ వే • రెనయునూరు
గణుతిగాఁ జెదరందు • గాంభీర్యసచ్ఛౌర్య
కలితులై తగువారు • కమ్మవారు
వారలం[illegible]జెలో జ • వాజి నర్సయగారి
సుతుఁడు పరిఖ్యాతధీ•యుతుఁడు హితుఁడు

గీ॥ వీరయాభిధధర్మసం • చారుఁడమరు
రంగయాభిఖ్య వేంకట • రామయాఖ్య
సోదరులు భీమపార్థుల • ట్లాదరమునఁ
గొలువ సత్యావిభుఁడు వీరి • నెలమిఁబ్రోచు.

శా॥ కంబై యాదిమభిక్షుపాదకటకాం•కంబై సముద్యన్మృగాం
కంబై ఏత సుధాపయోధిగత పం • కంబై హసత్పుండరీ
కంబై స్వచ్ఛజల పరిపూరిత తటా • కంబై చలద్దీవలో
కంబై యొప్పు జవాజి వీరయ యశోం•కంబీత్రిలోకంబులన్.

ఉ॥ ఒక్కటజర్మ మొందిమరి • యొక్కటమాంసమునొందియొక వే
ఱొక్కటనెమ్ములొందితగ • నొక్కటఁబ్రాణములొందిపుట్టితా
నొక్కటబాలునిఫలము • లొక్కటఁగైకొనెఁబొత్తుబిడ్డడే
దిక్కునబోవునర్థియని • తీసి భరించితి వీరయాహ్వయా!

చ॥ అడిగినదిచ్చునో మొగము • నల్లనవాల్చునొ కొంతయిచ్చిన
న్నిడుమల బెట్టునోయనుచు • నెవ్వనివేడఁగ బుద్ధిపోక నే
దడఁబడుచుండఁగావ్యముప్ర • థాజనసీయకముద్రణవ్యయం
బిడియెదనేనటంచను ప • రేంగితవేదిని నిన్ నుతించెదన్.

సీ॥ ఎందాక నిభముహా • హీనకూర్మవరాహ
వాహులై యద్ధాత్రి • వరలుచుండు
నెందాక దినరాయ • కేందుతారాయుక్తి
నభ్రమండలముఁ జె • న్నారుచుండు
నెందాక రజతాద్రి • హిమరుక్కిరుటుండు
గిరిజాసమేతుఁడై • పరగుచుండు
నెందాకఁ గమలాక్షుఁ • డిందిరాంగనతో సు
ధాబ్ధివీచికల నుయ్యాల లూగు

గీ॥ నెలమినందాకఁ గవితయన్ • దలిరుఁబోణి
నీయశోగానమునుజేయ • నెగడుమయ్య
కూర్మకులచంద్ర దాతృతా • గుణబలీంద్ర
సంగగుణధుర్య జవ్వాజి • వీరయార్య!

ఇట్లు విధేయుడు,

అష్టావధాని, జంగా హనుమయ్యచౌదరి,

వీరులపాడు.

శ్రీరస్తు.

శుద్ధాంధ్రనిర్వచన

సత్యావివాహము.

ప్రథమాశ్వాసము.

చ॥ సిరియునునీలయుఁ బుడమి చేరి కడుఁ దమిహజ్జలొత్తిక
ప్పురవిడెమిచ్చి వీవనల బుత్తడిగాజులు గల్లుగల్లనఁ
గరమరుదార వీవ బెనుగారవ మొప్పఁగ బుజ్జగించుచుఁ
బెరిమను,గోర్కులఁ దనుపు వెన్నుడు మాకిడుఁగాత సాయముల్

సీ॥ చిలువ బెట్టినవాడు జిలువ మెట్టినవాడు
దయ్యంబుమగడునై తనరుచుండ
దమ్మి గొట్టినవాడు దమ్మి బుట్టినవాడు
సైదోడు గొడుకునై జానుమీర
బుడమిబట్టినవాడు బుడమిజుట్టినవాడు
సెజ్జయు దండ్రియై చెన్నుమిగుల
వేలుపుఁ మూకయు వేలుపుఁ వాకయు
బంటులై పట్టియై పరగుచుండ

నెవ్వలనువచ్చి కోరినబువ్వ నిచ్చి
చివ్వలనుబుచ్చి పుష్పముల్ దివ్వి తెచ్చి
యెవ్వరికి గబ్బి నిచ్చి మన్నించులచ్చి
అవ్వననువచ్చి మాయింట జెచ్చు మెచ్చి.

శా॥ వెన్నుండమ్ముగ మెట్టిగట్టునిలుగా వెన్నాపతే డ్లౌగా
మన్నుం జేడియ తేరుగా దొలిసుమల్ ప్రాస్వట్టుగుత్తాలుగా
జెన్నారంబొనరించి జోదుడయివాసిన్ మూడుపోర్లేర్చి పెం
పెన్నంగా జగమేలుమేటి యిడలేదే మాకుమేల్లన్నియున్.

సీ॥ పాపరాతొడపులు భస్సుభస్సుమనంగ
లెస్సయాతత్తడి బుస్సుమనగ
పుదురక్కపేరులు పుటపుటలాడంగ
దాల్చినతోల్తటాతటయనంగ
బొమ్మదేవరతలల్ బొఙ్గుబొఙ్గురనంగ
చేతిలేడియు చెంగుచెంగుమనగ
కొమ్మయెక్కుడితేజి గొందుగొందుమనంగ
కెరలికుత్తుండు ఘీఘీయనంగ

నప్పటప్పటికులికెడు నొప్పులాడి
కౌగిలింతలకలరుచు గరము బెరిమ
తోడ నోదార్చు జేడు బల్ వేడుకలర
నిచ్చుగాపుత మాకోర్కె లిచ్చు మెచ్చి.

గీ॥ పెద్దపొట్టవాని జేర్మి గాంచినదాని
మొదలిదాని గోర్కెలాదవుదాని

మంచుగొండపట్టి మనుచుమీ యని పట్టి
కొలుచువాఁడ నెపుడు వలచువాఁడ.

ఉ॥ బంగరుబొజ్జవాఁడు గడుబాళిజగంబుల గన్నవాఁడు బ
ల్కుంగనియైనవాఁడునుడికుల్కుమిటారిమగండు గొల్చువా
రిం గడుబ్రోచువాఁడు బళిరేయన జెన్నగువాఁడు బత్రికిన్
లొంగెడువాఁడు నాకయితలో దొసగు ల్పడకుండజేయుతన్

సీ॥ తెలిదమ్మివిరిమొ గ్రొంపళుకుసింగపుబిట
యరిదిరాయంచ యింపైనతేజి
రతనాలగనిబోలు రతితోడికోడలు
నలరుకల్మలబోటి యనుగుటత్త
యింపారుచిల్క చెల్వంపుసంగడికత్తె
తుంటవిల్దాల్పు ముద్దులమఱంది
సింగారపుంబువ్వు చిన్నిజేజేబువ్వు
బంగారుకిన్నెర పలుకుదోడు

గొనబుకైతయు బాటయుగుబ్బచనులు
విద్దెలన్నియు మేనుగా వెలయుమగువ
నలువప్రియాలు కనికరంబలరుచూడ్కి
నిండువేడుక నామీఁద నెరపుగాక.

సీ॥ వలిగట్టుమిన్న యెవ్వానిమన్మండని
తొడలపైజేర్చి ముద్దిడుసతంబు
జంకతాల్పటియేని చిఱుచెయ్వులనుగాంచి
యుబ్బితబ్బిబ్బగుచుండు నెపుడు

గుట్టురాచూలేని కోర్కులునిండార
గట్టింతయుండ్రిముల్ కడగిచేయు
తరిసితేడెదనితో వదలిపల్కుచుబోవ
నన్నిపాత్రములనింపార వ్రాసె

కందునకు దోషబుట్టి చెన్నందు జెట్టి
యితవులకుబాదు నెలుకపై నెక్కుజోదు
పున్నములపంట గొనముల బూనుదంట
యెవ్వ డవ్వానకయ్య నే నెంతు మదిని.

గీ॥ మొదల రామునికత బొత్తముగనొనర్చి
కైపదులకందరికి దారి గనుపరచిన
కలుగుకాన్పునిరాబారి గట్టితనము
నెవదలంచెద గడుబత్తి గుదురుపరచి.

ఉ॥ మున్ను తెలుంగుకబ్బములు బొల్పుగజేసిపొగడ్తగన్న య
న్నన్న యభట్టు దిక్కనను నాచనసోముని రంగనాథు బో
తన్నను రామభూషణుని నచ్చతెలుంగునుగూర్చినట్టి తె
ల్గన్నను దిమ్మనర్ దలతు నందము కైతను జిందువందగ॥

సీ॥ రెండుబాసల గైత గొండాడజెప్పిన
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మెచ్చి
చులకనౌకొఱ్ఱింపాకి బలు పొత్తములుజేయు
వీరేశలింగము సారెదలచి
తెనుగురామాయణంబును నేర్పుమైగూర్చు
వావిలికొలను సుబ్బారావు నెంచి

బ్రహ్మాండము తెనుంగుబాస గావించిన
జనిమంచి శేషాద్రి శర్మ కెరగి

శబ్దరత్నాకరము జేయు జాణగొల్చి
త్రిపురనేని రామస్వామి దిట్టబొగడి
మరియు తక్కినయట్టి కైసరుల వేడు
వాడ బాసకు మేల్సేయువారలగుట.

గీ|| చిలువసామికైన వలవంపుగలిగించు
పలుకులందు దేనె జిలుకుచుండు
వాని నొజ్జ వదలి వైకుంఠశాస్త్రిని
నామదింగుదుర్తు నసువుమీర.

సీ|| ఎటకేనిబోయి సేవించుక సేపున్న
నరయు జుట్టాలయిండ్లన్ని దిరిగి
చిన్నతనంబుచే జెడువెచ్చ మొనరింప
వలదని చెప్పు నవ్వారిగాగ
గూళ్లతో గూడుకొని దోసములొనర్ప
వినజెప్పి జెప్పించె విసిగిగొణిగె
పెరుగు నెయ్యింబప్పు వరిబువ్వతో బెంచె
బిట్టుసన్నపు సేలు గట్టనిచ్చె

నిట్టిమాతల్లి లక్ష్మమ్మ నితవుమీరు
దట్టపుగొనంబుగల్గు మాతండ్రియైన
శేషయనుగొల్చి బత్తితో జెలగి మ్రొక్కి
లిడుదు వారల యప్పులో బడకయుండ.

క॥ అనివేల్పుల వేల్పుల కీ
డనపగువారలను గొల్చి యల వంగడమున్
వినుపింతు గూర్మితోడన్
వినుడని వినువారి మొదల వేడ్కొని వేడ్కన్

కవివంశానుక్రమణిక.

గీ॥ ఇల దెలుగుసీమ బెజవాడ గలదు దాని
కెంచ బడమరగా నిర్వదేనుమైళ్ల
నుండు వీరులపాడన నొప్పుపల్లె
యందు గలిగిన కొలముల నరసిచూడ.

సీ॥ తెంపును బెంపు రాణింప జాగముగల్గి
యెమ్మెనొప్పెడువారు కమ్మవారు
క్రిమ్మ హుమ్మనుచు బింకమ్ము జూపెడివారి
గ్రుమ్మ గల్గినవారు కమ్మవారు
బూతులాడుట సత్తిజాతరల్ సేయుట
కల నెరుంగనివారు కమ్మవారు
మగువలు మగవాండ్రు తగుపాటు చదివి చ
క్కగబల్కగలవారు కమ్మవారు
కంతుని బెడంగుగలవారు కమ్మవారు
కచ్చిరీని జంకనివారు కమ్మవారు
కబ్బములు చెప్పగలవారు కమ్మవారు
కడిది నాజూకు గలవారు కమ్మవారు.

క॥ రంగుగ నాపెద్దమ్మల
వంగడమున మిగుల వాసి వన్నె జెలంగన్

ప్రథమాశ్వాసము

జంగావారలరుదు రు
ప్పొంగి జగంబెల్ల యసము పొరలుచునుండన్

క॥ ఆకోలమునందు గలిగెన్
రాకోలమునబుట్టినట్టి రాముని బోలెన్
చేకువగల్గినవాడై
శ్రీకృష్ణయ జగముద్ధరేయని పొగడన్.

సీ॥ చనుబాలతో సంగు నాతిని గూల్చినటొంపు
గొల్లచెల్వల గూడికొన్న కంపు
బలుజరాసంధుదాడులకు బారినచొప్పు
చెలులచీరలను దొంగిలినతప్పు
కదుపుల నడవిలో గలయగాచిన నెవ్వ
మేనత్తతో గూడి మెలగురవ్వ
యొరులకుండలలోని పెరుగుద్రావినరట్టు
చలిదిబువ్వలు దినవలయుకట్టు

వీడుకొనియెను కృష్ణుండు వేడ్కమీర
నెసకమెసగెడు గొనములకెల్లనెల్ల
అసదులకుపెట్టు యసములకాటపట్టు
నైనకృష్ణయ్య నా బువియందుబుట్టి.

క॥ మెప్పుగ నాతడు కాంచెను
గొప్పగొనంబులుగల్గిట్టి కొడుకున్ బుదుల
ప్పప్పా యెంతటి వాడను
నప్పయబున్నెములతిట్ట నను వగుడిట్టన్.

కII చెలువగు గొడుకు లతనికిఁ
జెలగిరి సుబ్బయ్య మరియు శేషయ నాఁగ
య్యలు నాఁగ మువుర తొలిప
ల్కులు మూఁడును మున్ను నల్వకుఁ గల్గినటుల్.

కII వడముడివలె సత్త్వయును
విడిముడియును గల్గి యశము వెదజల్లితగఁ
పుడుకుఁ బ్రమానన చాగం
బడరఁ సుబ్బయ్య జగము లౌరా యనగఁ.

గీII అందు నాగయ్య గాంచె సంగయ్య వెంక
టప్పయలు నాఁగ దగువారినొప్పు మిగుల
సీగి బత్తి పెరిమళకు నిమ్మలనగ
నుల్లసిలిమానికములు నాఁజెల్లువారి.

మII అల శేషయ్య దనర్చె బుస్నెముల పోఁ్రైవైనెమ్మదిఁ గల్గి దెం
దలుకఁ మాట యెదుంగకే కలిమికింపౌ చాగముఁ బెంపున
న్నలమన్ మారటలచ్చినా దనరులక్ష్మమ్మఁ గదుం జేర్మి బెం
డిలియై జానకిలక్ష్మి నర్సమల నెంతే చాయమూంబఁగఁగఁ.

కII అమ్మ్రప్వ్రరు నెలతలకుఁ
దమ్మ్రుడ హనుమయ్య యనగ దనరినవాఁడుఁ
గమ్మ్రని తెలుగున బలు క
బ్బమ్మ్రులు నుడివితిని లేత పరువములోనఁ.

గీII తెలగనయు దిమ్మ్రనయు నచ్చ తెలుగు గూర్చి
గొప్పతనమొందిరని నేను గూర్చుటరయ

కడలి దూకిన యనుమని గాంచియొక్క
కోతియును దూకి పడినట్టి రీతిగాదె.

క॥ చెలువుడు కృష్ణుడు తలపన్
చెలియో కన్గొనగ సత్య జిలిబిలి తెలుగుం
బలుకులు కూర్చెడునవి బ
త్తులకున్ జదువులకు నెలమిదోపదె యిందున్.

గీ॥ సత్యపెండ్లినిపుడు చక్కనచ్చ తెనుంగు
బాసతోడ నేను బల్కువాడ
గాన దీని ముత్తిగాంచంగ మదిగోరి
యింపుమీర వినుతు సెవని కనిన.

క॥ అనదల గాచెడి వానికి
మొనగానికి గొల్లబోంట్ల ముద్దుల మురిపిం
చినవానికి జగములయం
దెనయెవ్వడులేని వాని కీడగు చెలికిన్.

క॥ వంటయయి నల్వగుఱ్ఱపు
నంటుల దన పొట్టయందునన్ జేర్చిన యా
తుంటవిలుతుతండ్రికి గడ
కంటన్ గనికరము గురియు కరివేల్పునకున్.

క॥ మఱ్ఱాకుమీదబండిన
కుఱ్ఱనికిన్ వేల్పులెల్లగొలువందగు నా
కఱ్ఱిచెలికాని కొజ్జకు
గుఱ్ఱలబ్రతికించి యిచ్చుగోనములగనికిన్.

క. పాలకడలి బాముపయిఁ
జాలగ నిదురించునట్టి జగజెట్టికి మిన్
జాలడుగు దమ్మి బుట్టిన
పోలుపగారాని పున్నెపుం బ్రోవునకుఁ

క॥ పక్కిలరాయని దమితో
నెక్కినజీరునకు లచ్చి యిల్లాలుగ బెం
పెక్కిన గేస్తున కుడుటున్
రక్కసి పూటువుల జెందు రారాజునకున్.

కథా ప్రారంభము.

గీ॥ కొన్నగా నే నొనర్చెడి కతకు మొదల
దెట్టుఁ నిన నిరాబారిదిట్ట లంచ
రొక్కచోగూడి కతకానిచక్కఁజూచి
పెరిమ బత్తియు వపులు ముప్పిరిగొనంగ.

క॥ ఇట్టనిరి సత్య నెటజే
పట్టను వెన్నుండు దానివా రెవరు కోలం
బెట్టిది ప్రోలెయ్యదియో
గట్టిగ పూకెరుగ జెప్పు కతవరుస మెయిఁ.

గీ॥ వింతయైనయట్టి వెన్ను నికథలన్ని
వినుగురాదుసూవె విన్న కొలది
కప్పురంపుబెట్ట విప్పినరీతిగా
మెప్పులుప్పతిల్లు ముప్పుపప్పు.

గీ॥ అనిన నతడు పరాశరుం డనెడు తపసి
కొడుకుపాజ్జల నెదలోన గుదురుపరచి

వెన్ను నిపలంచి ముక్కంటి నెన్ని వేడి
వెలుగునకు మ్రొక్కి యిట్లని పలుకదొడగ.

చ॥ పుడమి నెలంతకుత్తుకను బొల్పగు ముత్తెపు పేరులోన నే
పడరెడు మేరువో యనగ నారయ ముత్తెపు ప్రోళ్ళ యందు జే
ర్వడసియు నాకసంబలము పైడి హొరంగుదురంగలించు క
ట్టడముల చేత నింపెసగుటన్ దగు ద్వారక జెప్ప నెంతయున్

సీ॥ పూవులా ముత్యాల క్రొవ్విలా రతనాల
ప్రోవులా యేవాడ బొల్పసంగు
తేరులా వెలిమావు బారులా పెనురాచ
దారులా కడు జేరు సౌరు నెరపు
జెట్టులా బంగారు కొట్టులా మగరాల
చట్టులా వట్టు లే దెట్టుగన్న
జింకలా చిల్క గోర్వంకలా పన్నీటి
చింకలా యేవంక జెలువుసూపు

తేటులా ముద్దుకోయిల పాటలా చొ
కాటమై వెల్గు పూవుల తోటలందు
కోటలా పేటలా కడు వాటమాట
వీటిగో టెన్న మిన్న పన్నీటికన్న.

సీ॥ కోటచుట్టు నగడ్త లోటుపాటును లేక
పాటిల్లు పాల మున్నీటిదెగడి
అంది చందురుని కంపందజేయగ బోంట్లు
కెందు వీలగు మేడ బింద మొప్ప

నిన్న మొన్నటిచిన్న గున్న యేనుగు వెన్ను
దన్ను మిన్నేటి పెంపమ్మ్రొఁబ్బు
తలపుతో నుదుటు జంకెలతోడ పలికరు
పలితో జఁ ముసల్పు వాసనములు

తీవలో ముత్తైకోశ్రిపలో తియ్యగున్న
మావులోతమ్మి బావులఁ తీపులేము
నా వెలుగుచున్న యాటలఁ నాతిమిన్న
గములు పొలుపందు నందు సింగార మూర.

మ॥ తొలిపల్కుల్ నలువాండగాజడివి తోడ్తో తెల్గుతో నంతయ
బొలుపొనర్గిరిగింతు రప్పుడమి వేల్పుల్ వారలఁ జెప్ప
నలువఁ వేలుపుటొజ్జ బెంజిలువ నన్నంబోలునే సాటిగ
దలఁపంగా ముదివాండ్రు పల్కుగమిలో చార్వాకగాథం

క॥ మెచ్చురురాచకోరంబును
వచ్చిన గొడ్డంటిజోడు వడి మీరెపు నా
చిచ్చురకంటిని నైనను
దచ్చునలాడెదరు పుడమిదాలుపు లచటన్.

ఉ॥ అక్కట నేస్తకాడు జగమంతట విచ్చుము నెత్తుచుండగా
రొక్కపుఱేడు వద్దనదు రోవెలఁడింబలె నంతగూర్చునన్
గక్కసమైనయా బ్రితుకు కొల్పనొకోయసియూసడింతు,
పెక్కిన చేరసారములు నీగియు సొమ్ముసుగల్గుకోసుటఁ
గీ. అడుగుపుట్టువు లచట జెన్నారుచుండ్రి
గింజయును డబ్బు తమచేతికిఁ బ్రింద చాల్పు

పాత్రలనిండ నుండగా జీతగాండ్రు
మన్పి చుట్టాల కితవుల కనిపి తనిపి.

సీ॥ ఆరెండుననచెంగ్గ కీరెంటికిని జేర
మేమితేడాయేమి యెమ్మెలాడి
యీరెంటిపై వ్రేయు మారెండు తమ్ముల
బట్టిన గండుకావలయునెవ్వ
నాకంతజెప్పెడినో కాని వహ్వారే
ముద్దులూరెడిసుమీ పువ్వుబోణి
యెంతలాడగనేల పుంతజొచ్చినవెన్క
నెదదగుల్కొనువాని నదిమియడుగు

గీ॥ మనుచు నీరీతిపూలమ్మి నన్నికడల
నెలతుకలతోడ నవ్వుచు నిండుజవ్వ
నంపు నెరజాణలాడు చెల్వంపుబల్కు
లింపులనునింప్ర వినువారి కెప్పుడందు.

చ॥ వెలవెలబారునట్టితరి వెల్లిదరిం దగు పువ్వుదోటల౯
మెలగినపిల్లగాలి యటమేసినతావుల నెల్ల వీటి క్రొం
దళుకు పసిండిమేడల యదాయదలై నిదురించునట్టి రా
చెలియల మోములందునిచి చెచ్చెర మేల్కొన జేయునచ్చట౯

చ॥ చదివినవారియిండ్లను వసారల గట్టిన పంజరంబుల౯
బోదలెడు పెంపుడుంజిలుక బోదలుజెప్పెడి కైతలోచవుల్
మదివనియింపవేరికి బలా తొలిపల్కులహజ్జ లెట్టుల౯
జదువనెరింగెనో కయితజాలెటు లబ్బెనమయ్యోనోకదా.

క॥ ఆపీటికిగా పై తో
డ్తో వేల్పుంజాల్పునల్ప దోడ్పడుప్రాపై
ప్రావేల్పుంగవిఁరా పై
యావెన్నుండో ప్పు బత్తి కంచెడుతో పై.

సీ॥ ఒకవంక బలుడు సాత్యకి బరామఱిసింప
నొకక్రేవ గదసాంబులొదిగియుండ
నొకచాయ దనచుట్ట లుబ్బుమీరగగొల్వ
నొకతట్టువెలవెలందుకలు బాడ
నొకదెస కైసరు లూని కబ్బముజెప్ప
నొకజాడ పెనుప్రోడ లుబ్బియాడ
నొకప్రక్క జెట్టీలు హునరు దెబ్బలుజూప
నొకట మంతురులేమొ యుగ్గడింప
నెల్లరికి నింపొసంగుచు నితనికంటె
కొలువదగువాడు పెరవాడు గలుగడెందు
ననుచు గొండాడ నాకల్మియన్ను గూడి
జగము గాపాడుచుండు నాసొగసుకాడు.

సీ॥ కఱకరిగాడు దగ్గఱజేరువారల
కురక కఱవు దీర నొసగుగాని
పిఱికితనము లేదు బిరుదుకక్కసిజెట్ల
విఱిచి నేలకుబట్టి చఱచుగాని
మొఱకుతురకగాడు విఱివియౌ చుఱుకుతో
నెరపల్కులెత్తరిజరుపుగాని
యెఱిగినవారల మఱచి పోవడు పరా
మరికచే మురువు గన్పరచు గాని

మురియజేయు బడాోర్వేలగరిత లున్న
యిరవులం దరమరలేక సరుత్తరిమ
నరుముకొని మెరసెడి కనికరముతోడ
గొనములకునెల్ల నెల్లయై తనరు నతఁడు.

క॥ జగములనన్నిటి నేలెడి
మగవా డట్టిటి గావ మనియెడివారిఁ
వగవున్ నెవ్వయు రవ్వయు
తగులాటము లోటుపాటు దగులునె యెందున్.

క॥ అచ్చట సత్రాజిత్తను
పొచ్చెము పొరయింతలేని పున్నెపుగని పే
రెచ్చుగ గాపురముండుఁ
మచ్చింతయులేక రాచమరియాదలలోఁ.

చ॥ పెరిమను జవ్వనంబునన పెండిలియైన నెలంతయం దతం
డరుదుగగాంచెగూతునునయారెయటంచునొారుల్ కరంబున
బ్బురపడి చూచుచక్కదనము న్గొనము న్గలదాని నెందునుఁ
సరిగనరానిదాని బువి సత్యయనఁ జెలువొందు బిత్తరిఁ.

ఉ॥ తిరమగు క్రొవ్వెన్నె రంగుగడిదేరినమాటలు నేర్పిపల్కు బం
గరుననుకీలుబొమ్మ యొడికంబగు మేన్గల పూవుదీవ యె
త్తరి పసవగ్గిపోని వెలిదామరపూవులచెండు సానపై
నారసినమానికంబు చెలియొప్పుల నేమని విప్పిచెప్పుడుఁ.

క॥ అమ్మగువ తండ్రియెప్పుడు
నిమ్మున కవనునకువచ్చు నెల్లరకుఁ బో

నమ్మొనగి తమ్ములమ్మిడి
నెమ్మదితో గొల్చువారి నెలవులకనుపున్.

సీ॥ కొమ్ములగాంచిన గుఱ్ఱము నేమోయని
జడుపుగల్గించును పుడుకుడొడుకు
కావలివాండ్రట బోవనీయరుగాన
వితయూచలంపగా వేల్పుజెట్టు
పసినిగొట్టులయుండ్ల వెస నంటుకొనియుంట
జెంపరా దెవ్వారు సిరివెలంది
జేజేల తేని బాసియయుంట పటుగాన
దూరమేసికిని జేజేరతనము

సీతడే వేల్పురామొదవీగిచెట్టు
నితడె మాపాలిటికి సిరి యీగిరతన
మనుచు పుడమినిగల జీవ లలముకొనగ
దనరు సత్రాజితుండు నిద్దా యసమున.

క॥ ఈరీతి నుండగా వన
చేరొక్కం జేమిలేక చెల్లిన నత డై
వ్వారిని మన్ననసేయగ
నేరక నివ్వటిలు నెవ్వ నవ్వగదోపన్.

గీ॥ తలచె నిట్టు మదిని కలవాని చెడుచెయ్వు
లైన తెలిపిగలవిధ్యు తనర్పు
లేనివాడుపుడమి లేనివాడనుమాట
నిచ్చనెంచి చూడ నిచ్చలంబు.

చ॥ కావున తమ్మికొమ్మ చెలికానిని గూరిచి కొల్చి తక్కువై
పోవని మేటిసొమ్ముగని పొందెదగాక యటంచు నెంచి యా
లావరిచానకున్ మునుపులన్ మురిపించెడు ముద్దుబిడ్డకున్
దీవనలిచ్చి యిల్లవలె తెంపును బెంపు వలంపు నింపగన్.

గీ॥ కదలి చనిచని గండుతుమ్మెదలు బొదలి
రొదలు జేసెడి చలువపూపొదలు గలిగి
మదికి నింపొదవించు గమ్మనగు తావి
రా నిరాబాధలుండెడి కోనలోన:

సీ॥ మువ్వన్నె మెకముల ముత్తైదువలపిండు
పసులదూడలకు పాలొసగుచుండ
జవ్వాజిపిల్లుల పువ్వుబోడులు కూర్మి
నెలుకకూటువులతో నెలమినాడ
మెకపురేడులపిల్ల లెకసక్కెములతోడ
జింకబోదలగూడి చెలిమిజేయ
తోడేళ్ళగుంపు సంతోసంబు గనికరం
బెనయంగ మేకల ననగిపెనగ

పులుగురేడులు పాములు గలసి మెలసి
తద్దయును గారవంబున దనరుచుండు
తబిసియిరవాకదాని సత్రాజితుండు
గాంచి యిది మంచిచోటని యెంచె నెడద.

చ॥ వెసనటనిల్చి పూన్కి సరవింగన నొక్కట గొల్చుచుండె నా
కసమున వెల్గుమానికము గార్కొను చీకటిపీల్పు మ్రొక్కినన్

వేయిచేతులుగల్గి వెల్గుచుండు నెవాడు
యెవ్వాడు బలుకోర్కెలిచ్చువాడు
ముక్కంటివలపలిచక్కికన్నెవ్వాడు
యెవ్వాడుసోకుల నేర్చువాడు
పండుగుల బాముచే బట్టుబడెడువాడు
నరయ తొలిపల్కులకు బెట్టయైనవాడు
సుకము లందరి కీయగా జూచువాడు
ఎవ్వ డవ్వాడు నాకోర్కెలిచ్చుగాక.

గీ॥ పగలుగావించువాడు సోకుగమిసూడు
దొసగు చీకటివేటాడు దొడ్డరేడు
నన్నుమన్నించు కోరికలన్నినించు
ననుచు పలువుంతలను వేడుకొనియంత.

గీ॥ తమ్మిచెలిసంగడీడు సత్రాజితునకు
కనికరమున శమంతకంబనెడు గొప్ప
మానికము నింతవెలయనరాని దాని
దీసికొని వచ్చి చూపి యీతీరుపలికె.

గీ॥ ద్వారక దియ్యది జేజేలదొరకునైన
కడలియల్లునికైన ముక్కంటికైన
గట్లనిల-చిల్వరాతలకట్లయందు
బుట్ట దిది యున్న నెవ్వయువట్టులేదు.

సీ॥ ఇదియున్నవారల కిచ్చుబంగారంపు
నాడెముల్ రోజుకు నాల్గువుట్లు

ఇదియున్న వారల కిచ్చు సుకంబు ల
వ్వారిగా వారల వారలకును
ఇదియున్న వారల కిచ్చు యసంబుల
పిండు విన్మను చుక్క లుండువరకు
ఇవియున్న వారల కిచ్చును బిడ్డల
మనువుల నిక జాలు నసెడువరకు

పొసగ తలదాల్చి యోలగంబునకు జనిన
మంచిచెడుగుల నేరి చూపించి తగిన
దారినడిపించు వోసగు లెంత సును నెంచు
దీని కెనగాదు వేల్పురాపూసికంబు.

క॥ ఇది తలదాల్చిన నాతడు
గదుముక్ జీకటులగుంపు గాల్కొను వానిక్
బదితలలవాని బలగము
పదితేరులవానిపట్టి పనగొట్టినటుల్.

సీ॥ ఒకటవాకిలియంచు నొప్పైనగోడ కెం
తయు మోము నొవ్వగా తాకుచుండు
రొకవంక పెద్దనీటి కొలంకునని యెంచి
బట్టపై జెక్కి కాల్మెట్టు చుండు
రొకచోట గద్దెయం చొగి గూరుచుంటి నం
బరముతో జని కిందబడుచునుండు
రొకచెంత వెలజంతలుండిరంచు కన్గొంగి
లించి సిగ్గున దలవంచుచుండు

రి శమంతకమానికం బెవని యింట
నుండునో వానియింట యెప్పొందు ప్రోడ
మైన జడువరుమైన రేంత్మైన గాని
దీని గొనియాడ జిహ్వల జేసి తరమె.

క॥ అని పల్కుచు వినురతనము
కనికరమున రతనమీయగా గైకొని యొ
య్యన మొక్కి సంతసంబున్
బనుపడ దనయిల్లుజేర బయనంబాయెన్.

క॥ ఇచ్చటికత యిట్లుండగ
నచ్చోటన్ సత్య వెన్ను నంపలి గొనముల్
మెచ్చుంపగు నందంబును
నెచ్చలిగమి సెప్పగా వినియె దగులూనెన్

చ॥ తగులము నాడునాటికి నెదన్ జిదురల్ బొనరింప నెంతయున్
బెగడివిడాకుజెందు చెలిబిందముగాంచునొకోయటంచు లో
దగిలెడు సిగ్గుచే బయికి దా గనసీయక దాచుచుండు న
మ్ముగుదకు కంతుగాయిడియు మోపగు సిగ్గుసమంబులత్తరిన్

ఉ॥ ఒంటరిగూరుచుండి మరుడుత్తలపెట్ట గలంతబారి వా
ల్గంటిదటంచు నిట్టు మరుకాకల కోరుపజాల చుట్టువా
ల్దంట కరంబు నన్ను తనదాపున జేరిచి బుజ్జగించుచున్
జంటియబోలు మోవి చవిజూడగనిచ్చినదాక నెంతయున్

సీ॥ అవటుతో జని వెన్ను నదిరించి యెదయందు
నుదుటుగుబ్బలు బిగ్గనదుము టెపుడొ

సింగారముంగారు చెంగావి సునుమోవి
పానకంబూని నే నానుటెప్పుడో
చికిలద్దములనేలు చెలువుని చెక్కిళ్ళ
చెలువుమై ముద్దాడ గలుగుటెప్పుడో
తోలుకారుమబ్బు సొంపులు గుల్కు మరునయ్య
నిండుకౌగిటిలోన నుండుటెప్పుడో

కొల్చువారల కోర్కెల గూర్చుగిడ్డి
వేలుపున్నాకబుట్టిన మేలితావు
లైనకరివేల్పు హజ్జలబూని కడిగి
తనరు నీటిని నాతల దాల్చుటెప్పుడో.

ఉ॥ కన్నుల కర్వుదీర దమకంబున నాతని నవ్వుమోము నే
నెన్నడు జూతు వీనులకు నింపులు నించెడు వానిపల్కు లే
నెన్నడు విందు వేడ్క లిగురించగ గూర్మి గవుంగిలించి న
న్నెన్నడు దన్పు గంతు నికనెన్నడు బంటుగ నేలుకొందునో

సీ॥ కరివేల్పు నొసలిచందురు తేటగాంచక
తగులు పెంజీకటి తలగుటెట్లు
బలురక్కసులగొంగపలుకువానలు లేక
నీ విరాలపుటగ్గి బోవుటెట్లు
సరిలేని దిట్టవాతెరతేనె యనుమందు
జెందక మైకాక డిందుటెట్లు
మరునయ్య కేలుదామరతూండ్లు లేకున్న
బట్టి కోర్కెలమోపు గట్టుటెట్లు
జెలగి కంతుండు బరపు పూజిలుకు గముల

నడ్డగించగదేయని యచ్చెలువుని
పాలనెరిగించగా నొండ్ల బంచుటెట్లు
పంచకుండిన నామేను బట్టుటెట్లు.

ఉ॥ ఆతనివాతెరం గడిసి యల్లన నానగ బిల్లిగ్రోపి ము
న్నేతరినేమిసల్పెనో బళీ నెరిచెక్కులపై జెలంగగా
జేతులనెన్ని పున్నెములు జేసెనొకో తొలి గొండగోగుపూ
వ్రేతలు నేమినోచిరొకొ వెన్నునితోడనుగూడియాడగన్

ఉ॥ ఇంపునుసొంపునుం గలిగి యెమ్మెదనర్చెడి వన్నెకానికిన్
రంపెయనంజెలంగు నొకటాగనుగూరిచి యంచచందముల్
బెంపునుగల్గు కన్నియకు బిగ్గరనంటిడు బెంకెనొక్కనిన్
గొంపలుగూల్చుగా నలువ కూళతనంబులకెల్ల నెల్లయై.

ఉ॥ తావులు కుందనంబునకు దాపురమైనటు లించునందు బల్
పూవులుబండ్లు గల్గినటు బోల్పగు చక్కదనంబు రంగునన్
గోవెలకబ్బినట్లు కులుకుంబలుకు ల్మురువైన యంచకున్
దావలమైన యట్లు నను దప్పక వెన్నుడు గారవించినన్

సీ॥ బంగారు తగటుదుప్పటివాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంగనమ్మ
బలునెమ్మికుంచె యాదలవాని నావాని
గావించగదవమ్మ రావలమ్మ
సుడివాలు సంకుదాల్చెడువాని నావాని
గావించగదవమ్మ గంటలమ్మ
ఎనలేనివాని చక్కనివాని నావాని
గావించగదవమ్మ గగ్గిలమ్మ

పైడి రతనాలసొమ్ముల బరగ నిత్తు
పసుపుకుంకుమ తెల్లనివసనములును
కప్పురము గంధమును మీకు నప్పగింతు
నాదుమగవాని జేయరే నల్లవాని.

క॥ అని యెద గుందుచు నుండగ
దనకడకున్ వాణినాగ దనరెడు చెలి రి
ప్పున వెన్కవైపుగా జని
కనులన్ గైదమ్మిదోయి గట్టిగమూయన్.

క॥ ఉలికిపడి పిదప గను ద
మ్ముల మూసిన మగువపేరు బొల్పుగ దెలియం
గలుగుటకై మదిలోపల
దలతున్ జెలికత్తెనాగ దనరెడు వాణిన్.

చ॥ అనిన నెఱింగెనంచు జెలియంతట జేతులుదీసినన్ గనుం
గొని చెలియా నినున్ దెలియుకోరికబల్కె నెలంది వేడుచుం
డినతరి నేలవిప్పితన నెచ్చెలితెల్వికి సంతసించి లో
దనపొరపాటు గూరిచి విశోకపడన్ సరిగాంచి రివ్వరున్.

ఉ॥ అంతటసత్యభామ కనులందము చందము విన్నవోవుటల్
మంతగు నాటపాటలను మాని కలంగుట గాంచి లోన నే
వంతయు లేక యిట్లు బలుపన్నెలు చిన్నెలుడిందియుండ దీ
జంతయటంచు నెంచి పిలుచన్ బలికెన్ జతగూరుచుండియున్

చ॥ చెలియయి పేల గుందెదవు చెప్పుము నెచ్చెలులెవ్వరైన నెన్
గలతయొనర్చిరో మొగులు గాఠియపెట్టిరొ లేక తల్లి నీ

కలమట జేసెనో యెవరికై నను నీపయి నీసుగ్గలైనో
తలిరులవిల్లు బూములికి దాలిచి కంతు డలంతబెట్టెనో.

సీ॥ బంగారు జలతారు పట్టుచీరెలు వేన
వేలు చిల్కులయందు వ్రేలుచుండ
రహిమించు పైఠిణీరవికె లిచ్చకోలంది
ననువైన పెట్టెల నదిమియుండ
సొగసైన సొమ్ము రోజున కొక్కరీతిగా
గట్టించి బరిణెల బెట్టియుండ
గమ్మకస్తురియు గంధమ్ము పున్గు జవాజి
మేలి చెక్కడపు డబ్బీలనుండ

పట్టెమంచాలు పరుపులు పల్లకీలు
జాళువాగిండ్లు మించు టద్దాలు జెండ్లు
నాటచేడియలును పనిపాటవాండ్రు
గలుగ నీవిట్లు లలమట నలగ నేల.

క॥ అని నెచ్చెలి పల్కిన విని
తన మది కోర్కెలును సిగ్గుపడబా టొదవిం
చిన నేమియనక వెనుక
వ్వనకుఁ జేటెత్తు సిగ్గు బొరలగ ననియెఁ

గీ॥ మూడుజగముల బోటులతోడ గూడి
యొప్పుగా జెప్పరాని పల్కుండదరయ
గాన దెల్పెద నీకు నిక్కంపుమాట
వినుము మేల్కిళ్ళ చెలులు పాల్గొనగవలయు.

చ॥ చిలుకవజీరు పూములికి చెచ్చెర గైకొని నాయెడన్ హా
హాళి యొనరించె తాళఁగలనా యెలనాఁగల నాము మీఱ
ట్టలయఁగ జేయ నాపనియటంచు కపంక నపకంజేసెదుఁ
వలమురితాల్పుఁజేరి తెరవా తమవాయి యొఱుంగఁజెప్పఁ

సీ॥ మురువుమేన్గలవాని నెరిమించు నెరమించు
నొరయించు సిరిగూడియుండువాని
నునుపుజెక్కులవాని ననతూపులననోపు
కనుచూపులను సొంపుగాంచువాని
బలుపువ్వుటమ్ములు గలవాని గలవాని
గలవానికోడుకుసొంపొలుచువాని
యొగుబుజంబులను జెన్నగువాని నగువాని
నగువాని కెమ్మోవి సొగసువాని

మేటియగువాని రక్కసిపాటుపులను
గోటమీటెడువాని జమ్మటియసట
డంబుమీఱంగ జేయుపుట్టంబువాని
గలుపగదవమ్మ నామేను నిలుపవమ్మ.

క॥ అని తనచెలి పల్కినయం
తన సత్యకు ననియె నింతతహతహ యెందం
బనియేమి గొల్లబోంట్లం
దనియించెడువాడు నీకు నాకగుగాదే

శా॥ నీవాల్చూపులు నీదుముద్దుమొగముఁ నీలేతనవ్వుంబసల్
నీవాటంబగుగుబ్బచన్నుగవయుఁ నీమేలికెమ్మోవియుఁ

నీవేసంబును నీదుజవ్వనము నీనెమ్మేని సింగారమూ
హా వెన్నుండుగనుంగొనన్నిలుచునే యావంత సేపేనియున్

సీ॥ వలరాజు పువ్వుటమ్ములకు జిక్కని దిట్ట
తమిజెందనట్టి గొనముల పుట్ట
తలయూచి యెద మెప్పువలను గాంచనివాడు
గడువిరాళికి బాలుపడనితేడు
పలుకరించగ నానపడని రాకొమరుండు
నవ్వునుంకించని జవ్వనుండు
చేసన్నలనుపనుల్ సేయ సెంచనిజాణ
పలికినంతనె రిచ్చపడనిగాణ

కులుకుచూపులు జూడని కోడెకాడు
మదిని యువ్విళులూరని చదురుకాడు
లేడుగద నిన్ను విని కన్నప్రోడలందు
వెన్నుడాగునె నీలాగు విన్నవింప.

చ॥ అని చెలినూరడంబలికి యమ్మరొ నేనిక నల్లనయ్య యుం
డిన పటికంపుమేడను కడిందెకడాని మెరుంగు మెట్లదా
రిని జని లోనికిం దరిసి రివ్వున బెన్వలిపట్టు పాన్పుపై
దనరుచునుండుసామిగనుదమ్ములకుండనివారగాంచియుణ్.

గీ॥ అంతిపురిలోని వెన్నునిల్లాండ్రనెల్ల
నెడముగా జేసి యతను గావించిమించి
మించు నీసోరునెల్ల గుప్పించి తమిని
ముంచితేలించి యిటకు రప్పించుదాన.

క॥ చూడుము నా గడుసరితన
మోడకు వాడకుము తెగువ నోపిన పరిలో
జూడకు మిందుల కొమలిక
వేడకుమని వెడలె బోటి వెన్నుని కడకున్.

క॥ అని చెప్పిన విని యతనిం
గనుగొని శౌనకుడు మొదలుగాగల వారల్
వెనుబత్తి సత్య యను సీ
వనబోడి యవలికతన్ వినన్ వేడుమనన్.

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ వినినన్ బాడిన గోర్చిన
గనినన్ మొక్కిన చాలాప్రగావించిన వి
ల్చిన వేడుకొనిన చూడిన
జనువున మన్నించువాడు జగముల తేడు.

అచ్చ తెలుగు కంద గీత గర్భ చంపకమాల.

చ॥ ఇల సిరినేల్లొరా జగము లేడ్వెరగావగ జాలువాడ న
ట్టిల వతీ కడుం దగుకదానిపటింబును దాల్చుతోన యొ
మ్మెలుసరుదారగామిగులుమేన్మెరుగొప్పడిమేలపూర్విడ మె
ప్పుల బరణీ కలం పగను బొల్చెడు నాయు వంచు నాయదా.

గర్భ కందము

క॥ సిరి నేల్లొరా జగముతే
డ్వెరగావగ జాలువాడ నిట్టిలవతీ
అరుదారగా మిగులు మే
న్మెరుగొప్పడి మేలపూర్విడ మెప్పుల బరణీ!

గర్భ గీతము.

గీ॥ జగము లేద్దెరగావగ జాలువాడ
తగు కడాసిపటంబును దాల్చుతేడ
మిగులు మేన్మెరుగొప్పెడి మేటిపోడ
పగనుగొల్చెడు సోకులవంచురాయ.

చంద్రవర్త్మవృత్తము

చుట్టువాల్ మిగుల సొంపు గులుకుసేల్
దిట్టయాల్ మెరుగుదేరు నలుపుడాల్
మెట్టుజాల్ తళుకు మేడగములచాల్,
వట్టు లేక గలవాడ బలియుడా.

క॥ గోనముల కిమ్మగు జంగా
హానుమయ గావించినట్టి యచ్చతెలుగున౯
గోనబారు సత్య పెండ్లిం
వనరు౯ దొలిగ్రుక్క ఇది యనన్ జెలువారు౯.

శ్రీరస్తు.

శుద్ధాంధ్ర నిర్వచన

సత్యావివాహము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ సిరు[illegible]కు సిరియగువాఁడు
దరిజేరినవారి [illegible]
కరుణఁ [illegible]
హరిజగము నేలుచోఁ [illegible].

గీ॥ సూతుఁ[illegible], [illegible]
వాణి తనయు[illegible] కేగెదు[illegible]
చెలియ [illegible]
బడియు [illegible].

క॥ [illegible]
గడువేడుక [illegible]
[illegible]
పొడియున [illegible].

ఉ॥ పెద్దైన [illegible] జనుని, [illegible]
మార్గా[illegible] జనుని [illegible]

దార్కొని కస్తురిన్ మిగులదట్టపుమబ్బును గెల్చియెంతయున్
గార్కొనుచీకటుల్ గ్రవిసె గన్నులు గన్పడకుండ గాటమై.

గీ॥ అంత సత్యయు నెంతయు నవ్వంత సుంత
నిదుర జెందక తనమది గుదురుకొనక
పువ్వుటమ్ములయెకిమీని పోటువలన
దత్తరము బొందు వీడ్వడు తాల్మిగుందు.

ఉ॥ కుయ్యిడుచున్న దాని విరికోలలనేయకుపూని యింక నీ
నెయ్యముచాలుగాని తరి నీకిదియే యని యెంతువేని మీ
యయ్యకుజెప్పి నీదు పొగరాల్చెద దుర్ష్యకు పొంగినట్టిపాల్
పొయ్యికిబాలుసుమ్ముమది బొంగకు కుంగకు చిన్న పోలికన్

గీ॥ పూవిలుతుడేడ పెద్దనిప్పుకలతోడ
సెదనిటులుగాడ బలుముల్కులేయుటేడ
కంతుడవుగావు నాపాలిదుంతరాత
వీవుగాకున్న కనికరం బింతదవ్వె.

క॥ ననబోడుల నొప్పించుట
మొనగాని తనంబుగాదు ముమ్మొనవాఁ
ల్గిన జోదువంటి వానిన్
గని తాకుము నీబడాయి కనుపడు నచటన్.

క॥ సిరిగల్గు దొరకొడుకు నని
గరువంబున గ్రిందుమీదు గానక బెలుచన్
గరితల గారించెద విది
దొరకొడుకులకుండ దగిన దొడ్డతనంబె.

ఉ॥ బంటుతనంబు జూ [illegible] యెను
క్కంటిసి మాయకొన్న పుడు [illegible] జేసినా
డంట తలంచి జూడ బుప్పటమ్ములు [illegible] యున్
దుంటవిల్తు [illegible] గయు [illegible] మూకల [illegible] లేమొకో

సీ॥ వేడితో [illegible] సి
[illegible] గాను
తియ్యని చెరకు చేతి [illegible]
[illegible] గాను
జుమ్మను తేంట్ల [illegible]
వేర [illegible]
వెసమీర గసిదీర సుసుర [illegible]
[illegible] లు [illegible] యు

పుష్ప [illegible]
రవ్వజేసెన [illegible]
ముప్పతిప్పలు [illegible]
పిన్నవే [illegible] యింక [illegible] పోను.

గీ॥ అనుచు [illegible]
తిట్టుచున్నంత [illegible]
చలివెలుగు [illegible] యు
[illegible] వెలిదు [illegible].

సీ॥ వగబాసియున్న [illegible] యు
బరతెంచు [illegible]

నెరజవ్వనమున జూపఱయా నెలంతుక
మురువుగా రెడు ముద్దుమోమనంగ
ఆకసంబను గోడయందు రాతిరియను
ముద్దరాలిడు నిల్వుటద్ద మనగ
వేల్పులెల్లరు గూర్మి విందారగించుచో
నెరిమించు వెండిపళ్ళెర మనంగ

కోర్కులూరించు తెలిమందుకుండ యనగ
జాల్వుతేజు లనియెడు బెజ్జములు గల్గి
చల్లదనమును జల్లించు జల్లెడనగ
నింగి గనుపట్టె నపుడు రేసంగడీడు.

సీ॥ జగములన్నియును ముంచగనొప్పుతరిని యే
పారి పైవచ్చు మున్నీరనంగ
రేనాతి నెలయను జేసికి వలపుతో
గట్టనిచ్చెడి తెల్లపుట్టమనగ
చందురుండను పెరుగుం దివ్వెచేనొప్పు
పాలగచ్చిడు నాటపట్టనంగ
మల్లెపువ్వులుదాల్చి మంచిగంధమలంది
నగుచుండు మగువల సొగసనంగ

రెల్లుపాలను వెలిపస్మి మల్లె మొల్ల
వెల్లి జాబిల్లి పూసిన యుల్లి వెల్లి
మొల్లముగ గెల్చి చీకటి నెల్లబిల్చి
నిండువెన్నెలదగ పిండినెరపినట్లు.

గీ॥ కంతు పెను బారిలోఁ బడి యొంటిఁ గలఁత
బారికుండు సత్యయస్రుధు గోరుచుట్టు
పైని రోకటిపోటు క్షైవడిసి వగ్గి
గురియుచును నిండువెన్నెల చందురుని గాంచి.

క॥ అల్లునికిఁ దోడుగా జెను
బల్లెంబులు బూని వెలుల బాముల బెట్టన్
మెల్లగ నచ్చుతె బెన్నెలు
వెల్లముగా గన్నుమోము తెలుపగుటకున్.

క॥ పుట్టితి సిరి తోడై లో
ల్పట్టిగ బాల్యముననె జగమునుబడగు నిమ్మెక్కౌ
దొట్టితి వెన్నుని మఱఁదివి
కట్టా నీవిట్టు జేయ గావన కెదుఁటన్.

చ॥ గురుని పడంతితోడ గనగూడ నవారణ నూచు లోన దా
నెఱిఁగియు నెత్తికెక్కుమన సింటుల నివ్వెరపొచ్చు కొంకకే
మురియుచు మిత్తిగొంగ తను మోసగొనంగ వచ్చెదు దుంటగింత్రకున్
గరితలు తల్లులైన వెలక త్రియలం బరే గానుమించరే.

క॥ సిరితోఁ బుట్టితి వని లో
గురుతెరుగక యంత్రము నిన్ను గొప్పగు మన్నా
త్తరి దరికోనగా బుట్టిన
వెరవరి విది నీక చెల్లు వేరన నేలా.

సీ॥ కడలి బెంజిచ్చు సాపడి సుంతమేన్వంచి
విసముతోడను బయలి వెడలివచ్చి

చిచ్చరకంటి పైనీక నట్టిటును బోర్లి
రాహుకేతువుల కోరల మెలంగి
నెలనెలకును వేడినెలవు జెల్మిని జేసి
పొడుపుగొండను నెగ లడర బెరిగి
కడుకాకచే దెల్లబడు జబ్బునను దూలి
పడుచుల బలుతిట్లబడుచు ముదిసి

నట్టి నీవెట్టి వారల కరసిచూడ
జల్లదనమిత్తు వనుమాట పొల్లుగాదె
తెలిసితెలియక నిను జలివెలుగటంద్రు
నిక్కముగ మింటనిప్పులు నెరపుతేడ.

గీ॥ విసముతోబుట్టి మిగుల గక్కసముదోప
దండ్రినిగలంచి తమ్ములదాయ వగుచు
పగలొనర్చెడివాని పెఱబ్రాపుజెంది
చల్లగా రేయిద్రిమ్మరి జారెదార.

క॥ అనికంతుం గలువలఱా
యని దూరుచునుండ జల్లనగు తెమ్మెర మె
ల్లనవీవ నయ్యదన నది
యును విసమై నిప్పుగా ప్రకోయవదోపఱ.

క. వలినాలిగాలి నన్నిటు
చలనమున గారించ నీకు జనునే నీవెం
జలువతనంబున కిమ్మగు
మలయంబునబుట్టు వెందు మాటితివాకదా.

గీ॥ చెడుగునకు నేర్పరాడు బల [illegible] వలదు
నన్నటుల నగ్గితో నేర్పు [illegible] జేసి
జగములేన్ని నిన్ను సుర [illegible] ంచు
విత్తము విత పన్ల చెప్పుడు [illegible].

ఉ॥ పాముల చేత ౹మింగబడి బన్నని [illegible] సాము వీక్
బాధ్రిపగ బైటవచ్చి యడి [illegible] యనా [illegible] నీ
[illegible] ని తోటల౯ [illegible] యన [illegible] ల లే [illegible] గొట్టు నీ
తో వరియన్వరీపు బలుపొందు [illegible] బను [illegible] డు [illegible].

క॥ ఈరీతి దిట్టుచు౯ [illegible]
బారిబడి కలగుచుం [illegible] బు [illegible]
క్రోధ [illegible] యని [illegible]
పూరింప్ప౯ గూనె [illegible] డిపుంజ [illegible].

సీ॥ వేవెల్గు [illegible] కసు విని సంజవిట్టిన
ముత్యాలసాపటు [illegible]
తరిరేడు రేనెలంతసు [illegible]
తళుకులు [illegible] నాల [illegible] యనగ
చాయయ౯ బోటి మెచ్చగ [illegible]
కృంపుట [illegible] లపూసి [illegible]
దూప్పను [illegible] యబ్బుతో [illegible] డిగి [illegible]
ట్టిన మగ [illegible] గుం [illegible]

పట్టుపగలింటి రాజు [illegible] బయనమైన
పొడుపుగుబ్బలియను [illegible] చ్చుబుడ్డి [illegible]

రివ్వ్వమని తొల్త లేచుపెఁ రవ్వయనగ
నక్కజము మీరగా వేగుజుక్కపొడిచె.

చ॥ తెలతెలవారె దూర్పుదెస తెమ్మెరమెల్లనవీవఁ జొచ్చె ది
వ్వెలసొబగంతయుం దరిగె జర్మిబిలుంగులుగూళ్లనుండియే
కలకలలాడె నింపుదొలుకఁ విను జవ్వనిమేన గప్రిపుఁ
గలపమలందిన ట్లుమరె గల్లుమటంచు జగంబు మేల్కొనెఁ.

సీ॥ తమ్మిపూబోడికంపము వింతగావచ్చె
రేవెల్గురాల సిర్నులువజొచ్చె
జక్కవలొండొంటి జతగూడుటకు మెచ్చె
నిరులకు దెసలేక సెందువొచ్చె
చెనటిచేడెలకు మోమున నెవ్వగలునచ్చె
గడలెల్లదెల్వి జొక్కముగ హెచ్చె
జిప్రురుటాకులనున్న యివమంతయునువిచ్చె
వెస మయం ఢించు విల్ విడిచిపుచ్చె

గలువపసలొచ్చె పురిపుల్గుగములువిచ్చె
జడుపుదొంగలమైవ్రిచ్చె జగము వెచ్చె
పారులనుసంజవార్చెడి పనులుత్రిచ్చె
పాడుపుగుబ్బలిపై బ్రొద్దుబొడిచివచ్చె.

గీ॥ గుడుసుపైకెదువజోదు మేల్కొల్పువాండ్రి
పాటలనుబద్దెముల దెల్లవారుమున్న
లేచి తరిచెయ్యులనుదీర్చి లేతజవ్వ
నంపుచెలినోర్తు నుడులదేలింపుచుండ.

సీ॥ ఒకముద్దుచెలిదిద్దె నొగి సన్న నామంబు
నొకకొమ్మ సెరతమ్మ నొసగెచుట్టి
యొకబోటి వలెవాటు నొప్పుగా సవరించె
నొకనెలంతయలంత నునిచెప్రోగు
లొకజంత కడువింతలొలుకు వస్త్రీనిచ్చె నొక
మించుబోడి పేరుంచెమెడను
నొకతె కైదువుసంకు హొయలుగా గుదిరించె
నొకముద్దురాలద్ద మూనె నెదుర

మంచిరతనాలపీటపై మగనినిల్పి
యెన్నియో చెయ్వులను మురియించి రప్పు
డెలమినొక పెండ్లియగువారి కిన్ని యుండ
నేమియనవచ్చు వెన్ను నింపుసొంపు.

ఉ॥ అప్పుడు వాణి సత్యకడ నాడినమాటలఁగూర్చి యెంతయో
యొప్పిదమైన చెల్వమున కొప్పగు వేసముబూని సొంపునై
జిప్పిలసన్న చక్కెరను జిక్కని తేనియబూల చెండులన్
గప్పురపున్ విడెంబులను గానుకగా గొని వెన్ను సింగనన్.

గీ॥ పయనమౌతోన నెదురైన పంక్తిగంప
గాంచి మదిలోన భోంగి రొక్కించబోసంగి
యేరుకొల్పంట్లుగొని యింపుమీర
మరునిగన్న య్యదేవిడీ కరుగునంత.

ఉ॥ వాసిదలిర్చు వాణిగని వాకిటికావలిదాను నవ్వుగా
మోసరిలంగబోవు చెలినొప్పగగాంచిన వెల్లగనుకుల

బోసెను తొండముల్ పయికిబూసిచి చల్లనినీరు రివ్వునన్
దోఁసిచనన్ సెలంత యుసిరో యివి మాచెలిపాలివన్నటుల్.

గీ॥ ఇట్లుచని యేడకేగెద వెద్దిగోరి
యెవరికడ కేఁగ్వరి తెల్పు నీ విటులరమ్మ
టంచుబల్కెడు తొత్తులఁగాంచి వారి
నేవియో మంచిమాటల నితవుపరచి.

ఉ॥ పూచిన మల్లెతీవియలు బూనికగాగ గడాని మెట్లపై
దాచెడి యెఱ్ఱతమ్ముల నదల్చెడి యద్దుల బల్ బెడంగు లా
హా చలివెల్గురాపణకులందున వెన్నుని మేడలచ్చికెం
తేచెలువారు బొట్టునిడ తేజున వెగ్గెడు మోమునందగున్.

ఉ॥ అత్తెలిరా మెరుంగు పనియందపు మేడచిడీల వేల్పురో
కత్తియలబ్బురం బెసగ గన్గొనినిల్చి రనం గడాని కొం
జిత్తరువుల్ సెలంగి చెలిచక్కట గందము బూయ గన్నుపై
కెత్తి కనుంగొనంగ సిహిహీయని నవ్వట లబ్బురంబగున్.

గీ॥ మేడపై వాకిటను జొచ్చు మెలతగాంచి
చిన్నపడుచులు మరియాద జేసిలోని
కేగుదమురమ్మ చూచెద వేల రమ్మ
టంచు పనులాగ జనియెడు నట్టితరిని.

సీ॥ ఇటురమ్మి చిన్న ముచ్చటయంచు బిల్చుపం
జరపు జిల్కలకు జక్కెర యొసంగి
నటకసొంపులకు వెంబడిదోలు రాయంచ
గమి తమ్మికొడల గట్టివైచి

యాటపాటలను టాటోటు జేసెడు బోంట్ల
కుడుగరల్ కప్రింపు విడెములిచ్చి
గౌరవంకలకు దేంట్లకును గుంచె సిట్టల
కింపైన కానుక లిచ్చి తనిపి

మరువ కచ్చోటి యందరి మచ్చికలను
యెట్టులో కాంచి యాజగజెట్టియున్న
లోనిమగరాల మగరాజానుమీరి
యబ్బురంబౌ హజారము కరుగునపుడు.

సీ॥ పదియారు వన్నెల పసిడిముప్పిరిత్రాళ్ళ
యుయ్యాల గిల్బొమ్మ లూచుచుండ
పొలుపారు బంగారు పూవారములు సన్న
మంచునా బన్నీటి సాంచజల్ల
జంత్రముల్ వేలుపుంజంతలాకోయన
హరువైన పాటల నబ్రిపరచ
బలురంగురతనాల కలికి చిత్తరువులు
ముడిచి మేల్ కపురంపు విడెములీయ

రుక్మిణీహేమరంగుతోడ బిసుంప వెలయ
దనయొసంగెడి యారలు దలనుదాల్ప
నెందరెందరో వాల్గంటు లెదురుజూడ
దిట్టయై మించు నా జగజెట్టి కపుడు.

క॥ మొక్కికొని చన్న కాన్కలు
రక్కసిసూడునకొసంగ బాబ్రిబల్కులజో

డక్కొమ్మ గాంచి యెంతయు
మక్కువ దోపంగ నేమొ మాటాడికడుఁ.

క॥ నీరాకకు గత మేమని
గారామున నడుగ గుడుసుకై దువజోదున్
గూరిచి యిట్టను జెలి య
య్యారే నెరప్రోడ విట్టు లడుగుదె నన్నుఁ.

గీ॥ అనిన వెన్నుండు ననవుది నరసిచూచి
గుట్టుగలమాట యాట లో గురుతెఱింగి
వినదగిన గట్టిపనివాండ్రనునిచి తక్కు
గలుగు రుక్మిణి. మొదలైన చెలులనెల్ల.

గీ॥ తానమొనరించి సాపడుతరి యిదేయ
టనుచు దరిదెల్పువారిచే వినగవచ్చె
గాన మీరెల్ల రిరవుల లోనికరిగి
యోగిరము దినుడన వార లేగిరంత.

క॥ వెన్నుని కిట్టను చెలియో
యన్నా యొకమించుబోడి యందంబులకుఁ
డిన్నియ రాకన్నియ బలు
మన్నియ వన్నియలతావి మల్లియ తెలియఁ.

క॥ కోమలిత సత్రాజిత్తున
కమరుఁ మరుసంపు మొలక యందము గులుకఁ
దమినేలు చిలుకమరునకు
దములపులేదీ నీకు దగు గూర్పంగఁ.

గీ॥ ఆసిన వెన్నుండు గొప్పకొంపంత కొక్క
మెక్కవైనట్టి రతనాల యిక్క వేల్పు
జెట్టునట్టును తనకబ్బినట్టు పొంగి
మురిపెమబ్బె నీ వెల్లయూహ్యపడీసు.

గీ॥ బోటి నీచెప్పినంతటి వాటమైన
సొబగుగలదేని నామోమునందు గూర్మి
జూపినను గూర్చు నామేనజూపు మెచ్చ
నిన్ను గడకూర్మి జూడ మన్నింతు నని.

క॥ ఆ మెలజవ్వని యందము
వేయితలల పలుకులున వేలుపులొజ్జల్
మాయురె చెప్పంజాల రహో
యోపినయంత వినుతుమని యుట్టి...

సీ॥ నెలదినవ్వ మొగంబు వేల్పుబువ్వ తలంబు
నెరజవ్వనుల కురుల్ నెరగొనుపులు
చికిలద్దముల నెలు చెలియ చెక్కుడాలు
పువకతేనియ గోవి పడతిమోవి
మరునికోన్నన తూపు పడతుకవాల్ చూపు
గరితకన్నుల బోలు గందుమీలు
మెరుగెక్క పాలిండ్లు మేల్మిబంగరుగిండ్లు
చెలియ నూనూగారు చీమబారు

మిన్నుసమ మెన్నగా నను మెలతకౌను
అనటికంబాలు తొడలు రాయంచనడలు

లేమనీటున కెందుసులేమ లోటు
అన్ను తలమిన్న సాటి యొంపైన సున్న.

క॥ వలబడు జక్కవదోయిఁ
బలె తలపునకాన జిల్గుఁబయ్యెదలోనఁ
గులికెడు గుబ్బచనుంగవ
యేఁ నాగకు వింతసొగసు నిచ్చుం బళిరే.

క॥ నగవును రతనపు పోగుల
నిగన్ని గలుగుప్ప గూరి నెరిచెక్కులకుఁ
సొగసిడె చికిలద్దంబుల
వగలేని వెన్నెల మెఱుంగుదాటులు నాగఁ.

క॥ నూత్నం బూవును సంపెగ
పూవున్ మొగ్గయును బోలతిముక్కున కెనయే
లావణ్య మోమునకంటెను
కాన్సున యలదేవ వ్రాలగఁజగదు గానఁ.

సీ॥ మెఱుచిక్కటారి చూపరియాతుటారి బల్
హరువామిటారి యాగరితమిన్న
మరులింపునెుల్కు యన్న్రమచేతిచిల్క బం
గరుమేల్మి గిల్కుఝా కల్కి యెన్న
లేగున్న మూవిబలే కప్పురపు దీవి
గాటమాతేవి పన్నిటికోవి
యొనలేనిబావి సొంపెనయు నుఁ జెంగావి
దనరారు మోవిచెందమ్మిబావి

యా పొలుకం గా సొబగురంగు నాజొకంగు
దాని యొయ్యారపుందీరు దానిసొగసు
నట్టి సింగారముంగాను నాసిగార
మెందుపొలతుల యందు లే దేమనందు.

చ॥ మురిపెముగారునవ్వును మోమునయున్ చెలినవ్వుపుర్వుచూ
పరసిన మాపుతూపు కనులాం తగ లేయునన్ పు గుబ్బలా
ముదుపగుపూలచెండ్లుబుజముల్ నగుబాసపతూంట్లునాగన
మ్మరుపపుమోక నెన్న నల మాతఁ పూనికవుస్త చిత్తవకుఽ.

క॥ అనిబోటికివింత సొగసుం
దనమును దెలియంగ జెప్ప దనమేను గను
క్కొని తాల్మి చళుక్కొని చి
క్కొనిగుండె తటుక్కనని గనగనగమచుఽ.

సీ॥ ఆచానమోవి నా కందజేసినసీసు
గెంపురాపతకముల్ సింపునాప
నెలనాగ గబ్బిగుబ్బలనో త్తగ్గింపు
బింపారపైడిగిండ్లచ్చునాపె
చెలిచిన్ననవ్వువెన్నెలలు బర్వనొనప్పు
హారుపంజితెలముత్తెసరుల నిగ్గు
నెలతచెక్కిటనుముద్దు లొలర్పగాపింపు
మించుటద్దాల్ సీకులందునందు

నతివలేగాను బిడీకీ కనరనిపుత్రు
పొందుగా నిన్ను జూచి మున్నెచ్చజేసు

నిత్తునిత్తునటన్న వాఁడీయఁడంచు
నెంచఁగాఁబోకు మాపలఁగాంచుమన్న.

క॥ ఇటులాడిన వెన్నుని య
ప్పటిముచ్చట లాలకించి వాణియనున్ మా
పటిపూలు రమ్మి పుష్పాల
జిటుకుచిటుకనుచుగోయు చెలిజూపింతున్

ఉ॥ వారలయింటివెన్క జెలువంబగు పుష్పాలతోట తేటనీ
రూపమడుంగువింతయగు యెప్పుడితమ్ములకల్వపూలనా
చేరువజల్లినై పువుల సెజ్జలుగల్గుపొదల్ దనర్చు వెన్
దారినివచ్చి నీవచట దాగి కనుంగొను మింతి నేర్పడన్.

సీ॥ కనుసన్న జేసి మెల్లనబిల్చి వలపింపు
మెలతరమ్మని పూచి పిలువబోకు
చెంగావిపెనపి మచ్చిక జేయుదువుగాని
జుమ్మటంచనిపట్టి జుట్టబోకు
ముగుదచెక్కిటముద్దు మోవినుంతువుగాని
పలునొక్కులనుగాటు పఱుపబోకు
కొదమగుబ్బలుముట్టి కూర్మినింతువుగాని
పిరిదులునట్టుగ బిగ్గనదుమబోకు

మెలమిజెన్నారగా గౌగిలింతుగాని
యక్కునక్కునగదియించి నొక్కబోకు
నిన్నమొన్నటిచిన్న రాకన్నెగాని
చాన నెరజాణగాదు నాయాన నీకు.

క॥ పడతి గనులాక గన్గొని
కడపటనీయుక్కిగొని [illegible] నే
తడబడయొక్క పచ్చ [illegible]టికి
వెడలెద నెటికిప్పమ్మటంచు [illegible]క్కె.

క॥ చిరునవ్వు లేవెన్నెల[illegible]క్కె
సరిగా నెరనీటు [illegible] నడు
న్వ్రిరిబోటివెంట వందలు
మురిపెంబున నడుచు సత్య [illegible]చ్చె.

క॥ వచ్చినచెలి [illegible]ని మన్నన
లిచ్చికడుం దీపరముగ సిట్టసు [illegible]
వచ్చితియొ నీటుగజని
వచ్చినపని చివర మేలుసా[illegible]మీ.

ఉ॥ వెన్నుడు పెండ్లియాడు నిను [illegible]త్రోసి[illegible]దేసి నీ
యన్నటువంటిమాటగల యక్కరముల్ [illegible]సి మే
లెన్నగలుంత నక్కరము[illegible]సుంటిటే
దన్నల మిన్న కూర్మి చెలువారగ [illegible]చ్చె.

గీ॥ అనిన సత్యాణియును [illegible]
బెరిమ దైవార [illegible]రిపాన గురిసినట్టు
వేల్పు రాజెట్టుపండు జేవెట్టినట్టు
డెంద మిగురొత్త బల్కె నీవం[illegible]మునను.

క॥ అగుబెండిలి కృష్ణుడు నిను
జిగుగాకుంబోడి సంతసిలుమీ మ[illegible]లో.

దిగులున్విడి యన సిగ్గును
జిగియును చిరునవ్వు దొలఁక జెప్పుమంతయు నాఁ

క॥ తలపగ నెవ్వో పుష్పం
బులు తొలిపుట్టువున జేయు పుష్పంబుల పోఁ
పులకబ్బుగాక లాతుల
కలవడునే వాని జూడ నన్నులమిన్నా.

క॥ తొలి నే నానరించిన బల్
కొలలన్నియు గొండలట్లు గూలగ వేల్పుల్
నలువయుముక్కంటియు గన
నలవి యొకింతయును గాని యతనిం గంటిఁ.

సీ॥ రుక్మిణీమెఱపు గార్మొయిలునానగువాని
బంగారురంగు దుప్పటమువాని
వెలిదమ్ములనవల్చు చెలగుకన్నులవాని
వలమురిసుడివాలు గలుగుగాని
జెలిమిన్నలెందరో వలచి పైబడువాని
గమ్మనితావుల జిమ్మువాని
పలుకుపల్కున జవ్వ ల్గులకరించెడువాని
నెరజాణయై మించు నీటుకాని

గంతునకు దండ్రియనగ జొక్కమగువాని
నలువపుట్టిన తమ్మిపొక్కిలిగలాని
నానపుగలవాని నాయ్యారమొలుకువాని
గాంచి నా డెందమును వనియించి మించి.

చ॥ అవనెటులో యొనర్చి చెలి [illegible] నినుగూర్చి [illegible]ప్పటించితి
తుదిమొదలేర్పడం బటు [illegible] [illegible]ర్వసు జన్మంబు నా
చదువుకొలంది చెప్పమని [illegible] [illegible] [illegible]గి యా
చదువుడు ముగ్ధతేలి [illegible] [illegible] [illegible]జేసితిన్.

ఉ॥ ఎల్లియొనేడొ [illegible] [illegible] [illegible] మె
త్తల్లన [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నా
గిల్లి చనుల్ గలంప [illegible] [illegible] ముద్దులన్
బెల్లుగ[illegible] [illegible] [illegible] నిను [illegible] [illegible].

క॥ అనిచెప్పిన [illegible]
తనమా [illegible] [illegible]
కన [illegible]గింజ సీనో
టసు బడి నానవని [illegible] [illegible].

గీ॥ నిండుచందుప [illegible] [illegible]
వెల్లునగు [illegible] [illegible] [illegible]
వలచు కోరినవాడు [illegible]
మాటకన్న [illegible] [illegible] [illegible].

గీ॥ అవల సత్యయు [illegible] [illegible]
వెలది నీ [illegible] [illegible]
నల్ల నల్లనివాడు నాక[illegible]
[illegible]ట్టులే నూ[illegible]ని [illegible].

చ॥ అనునెడ దుంటవిల్తుడయి [illegible] [illegible]
జని బళి చాంగన [illegible] జే[illegible] [illegible] తే[illegible]రా

గొనయము సెక్కవెట్టి చెలిగుబ్బల రెంటికి సందునఁ బెరి
ల్లున సూరిఁజూచియేయ గడులోఁబడి సైపగనోప కిట్లనుఁ.

సీ॥ వెడవయారా సెడదను నిడువక్కైదోయిగెం
జిగురాకు జేతుల సొగసుఁజూచి
కెంపు మోవియు నిగారింపుజెక్కులు జెలు
వంపుకన్నులు గూర్మి నింపఁజూచి
బంగారు మేల్వలిపంబు దాటిచెలంగు
ననటి పెందొడల గన్నారఁజూచి
చిరునవ్వు లొలుకుచందురుని బోలినమోము
సొగసంతయును బిట్టుజూచి చూచి

కులుకుచన్న కెమ్మోవి యలరుదొడలు
మించుమోమును నిను దొంతరించలేదె
మెట్టిగట్టురవే జగజెట్టి నట్టు
లెట్టు విడిపించి వచ్చితే గట్టువాయి.

క॥ అనిపల్కెడుతఱి నా కొ్రి
న్నన బోడింగూడియాడ ననగుత్తులవే
రొనగూర్ప బచ్చకప్రిపు
దునుకెలునా వచ్చిరెలమి దొయ్యలిబోటుల్.

సీ॥ కమ్మకొ్రివ్వర లివిగట్టించుకొని వత్తు
నని వేడి వచ్చితి ననియె లవలి
మీకు బొల్పగు తెల్లనాకులే దెచ్చెద
నని మోసగించితి ననియె భ్రమరి

యుబ్బుతో [illegible] కొంగొడియు [illegible]
[illegible] నవ్వుతి [illegible]
త గాదు నైపుణి [illegible] యించు [illegible]
[illegible] ప్పుతి [illegible]

మగనిపోగైన నెక్కైన [illegible] చ్చు
నత్తె గనుబొమ్మ నివ్వుతి [illegible]
పడుచు [illegible] సిగ్గ [illegible]
[illegible] నిద్ర [illegible].

క॥ వచ్చె [illegible] లెల్ల సత్యక
మచ్చికమీ [illegible] నిక [illegible]
చెచ్చెర పుష్పాలతో [illegible]
పిచ్చియు [illegible].

చ॥ అనివడి సత్యదో [illegible] యు [illegible] యుం
డినకత మేమి మున్ను [illegible] యెయు [illegible]
ష్టున నెరిగించవే చెలిమి [illegible] వాపవే
యన నెవయేమి [illegible] సిన నొనసి నవ్వ [illegible] చ్చినక్.

సీ॥ చిప్పుడగేలె త్తిపిల్చెను గున్నమావి మా
టికి చేయిసాచె బండిగురువింద
పండ్లుగన్నరచె మేల్పడితియ్యమావిమ్మ
వంగి కైవాలెచ్చె గన్నెరపువును

చేటంత మోము జేసెను రెప్పత మ్ములు
మఱిమఱి తావిచ్చె మల్లెలెల్ల
బూలగుత్తుల సురపొన్న మన్ననగూర్చె
నాగుడెమ్మని తీవె లనగిపెనగె

పూవలు విరిసెజ్జలునిచి నిల్వునల సత్వె
జంకెనయజాఁ చెరమ్మని మూంకెనవిరి
సన్నగాలి సిగ్గుదిగేల సన్నజేసె
నన్నితీవలు బోదలు పెట్టినన్నవలను.

సీ॥ ఎలనాగ యొకతె యుద్యోనాగాబోచ్చె
బెల్లుగా బెనుచేస మల్లెతీగ
విరిబోణి యొక్కతె విరులుగోయగఁబోగ
సంపెంగ విరజాజి సన్నజాజి
చాన యొక్కతె పొవల్లోన దూరగడంగ
యింపైన ననప్రిక్క యొక్క త్రొక్క
మారేడు జివ్వ్రొక్క మగువ ద్రుంపదొడంగ
గంతుని గెల్వ ముక్కంటిగొల్వ

జెలియ యొక్కతె నెమలికుంచియను వలను
తమ్మిగన్నుల బంగారు తగటుసేలు
పిల్లగ్రోవియును బూని వెన్నుడనని
సత్యకడవచ్చి తమిగొల్పి చదురుసలిపె.

క॥ పలుకాడనైననోచమె
బలుకొావర మొందిమమ్ము బలికించ రహా

కోలగావె మీఁద నన్నటు
కోలకోలయనిచా [illegible] పలుక [illegible].

గీ॥ ఎప్పుడు మీయాటలున్నవే [illegible]
కూర్మినాయాట [illegible] నుపని [illegible]
యాదవెమొకరీడి [illegible] నా [illegible]
కౌఁగిలిపురికొల్పు కెవ్వని [illegible].

ఉ॥ కోయని [illegible]
లోఁ‌యని [illegible] మైత [illegible] నెలుం [illegible] త్రియె
కోఁ‌యని [illegible] [illegible] చ్చు [illegible] తుసం
కోయని సత్యబిల్చుకలు [illegible].

ఉ॥ జొమ్ము సుతుమ్మె పల్లు [illegible] లు [illegible] గలేని మూని [illegible]
జొమ్మ [illegible] య్యవి య [illegible] త్రి [illegible]
జమ్మల [illegible] మ్మల [illegible]
బమ్మెరవో [illegible] బాసిన [illegible].

గీ॥ అట్టియెడ [illegible]
పెట్టునను జల్ల [illegible]
[illegible] మూం [illegible]
చుంచ [illegible] లు [illegible].

క॥ అ త్తలు [illegible]
నె త్తి [illegible] సిల్కు [illegible]
దొత్తులన [illegible] గుందు [illegible]
మి త్తరినందులకు పగిన [illegible].

కం॥ కొడుకులు [illegible]
బుడిబుడి జను [illegible]
వడి[illegible]చు[illegible]
నుపువ్వులు [illegible]చుండ్రి [illegible].

గీ॥ కనుక [illegible]
లున్న [illegible]
నట్టు గా[illegible]చు[illegible]
మగలు [illegible].

కం॥ అనిపల్కు— [illegible]లు
విని [illegible]
గొని[illegible]
గిన [illegible].

చ॥ [illegible]లు [illegible]లు [illegible]
ష్ములు [illegible]లు[illegible]
పులు [illegible]
గొ[illegible]టులో.

చ॥ కొలకున [illegible]లు [illegible]నున్న నా
ని[illegible]బడి చే[illegible]కొని [illegible]
[illegible]
బొలు[illegible]న్న [illegible]

ఉ॥ పున్నెగ[illegible]లులు [illegible]లుచు [illegible]
[illegible]లు [illegible]గా .

కొలగావె మీకు నన్నటు
కొలకొలయనిపల్కె చిలుకగొరువంకలటన్.

గీ॥ ఎపుడు మీయాటలున్న వే యించుకంత
కూర్మినాయాటగనుడని కుంచెనిప్ప
యాడమొదలిడి పిల్చె నౌరా యనంగ
కెరలిపురిపిట్ట కెప్పున గేకవేసె.

ఉ॥ కోయని కొల్లగా నవురుకూర్కొని యౌవనమెట్టువెనిక
ల్కోయని సన్నమైతగు నెలుంగునబాడెడి వేల్పుటింతి యా
క్కోయని పాసియున్న చెలిగుంపు నేచగవచ్చు కంతునం
కోయని సత్యపిల్చుపలుకోయన కోయనె కోయిల ల్తగన్.

ఉ॥ జుమ్మనుతుమ్మెదల్పుప్రలు జొచ్చియటన్న నతేని మూని
జుమ్మనసామమియ్యదియ జుమ్మనన్నెరతోడుపల్కె నే
జుమ్మల బమ్మకొమ్మకిది జుమ్మనపాఱిబలుకన్ గనిన్నెమ్మెల
బమ్మెరపోతబాడె నెనబాసిన యాలునగల్ నగన్ నగన్.

గీ॥ అట్టియెడగట్టువా పిట్టలింపరొక్క
పెట్టునను జల్లగాదిన్నె పట్టుచేరి
సరసమూరంగ దగుతావు లరసి కాకు
చుండ బలుకంగబోడగె సయ్యాలనమున.

క॥ అత్తలు మనకందరికిన్
నెత్తినయుంగూరుచుండి నిల్పుదురెందున్
దొత్తులవలె గుందుక వన
మిత్తరినందులకు దగిన యొత్తంచవగున్.

క॥ కొడుకులు వచ్చినతోడన
బుడిబుడిజను దెంచి మంచపుంగోటికడన్
వడిగూరుచుండి చాడీ
నుడువులు జెవిబోయుచుండు నూరకడంకన్.

గీ॥ కనుక గోడండ్రు వచ్చినవెనుక నత్త
లున్న యెడ వారి నొండూర నుండనలయు
నట్లు గాకున్న బసుచుల యానమీద
మగలు నత్తలు నడచు దీర్మానమొప్ప.

క॥ అనిపల్కు గనులమాటలు
విని యవలి సెబాసనాగ విమలయునొప్పన్
గొనియాడిరి తక్కుంగలి
గిన జాణలు వాణి సత్య గెంటిరి దానిన్.

చ॥ చెలు లటు లాడి వేచి పెను చిన్మన గొప్రిపులు పిచ్చికొల్ల గొ
మ్ములు దమ చేతులందుగొని పూనిక మున్న టిటీ రెలూడ్చి కా
వులు బిగియించి సొమ్ముమడువుంపరి తిన్నియనుంచి తమ్మిపూ
గొలకునజొచ్చి రాడుకొన గుప్పున నచ్చరలూడిపడ్డటుల్.

చ॥ కొలకున జొచ్చివారు జనుగొండలు దాకెడు నీటనున్న నా
నిలబడి చేతులందుకొని నీటపగ న్నడుచక్కి సత్య ను
న్నెలమి దలంపనయ్యె నెలకేర్పడజుట్టును వానగూడుగా
బొలుపుగ వెచ్చి తెప్పనిడు పోలిక గాములుగూడియున్నటుల్

ఉ॥ పువ్వగళాపలిం జెలులు మున్గుచు దేలుచు నీదకాడకున్
దవ్వులబోయినట్టితరి దమ్ములు చెల్వలమోము లెంచగా

బుస్వీలుతుంచుతప్పి నెరసుద్దు సొంగంచ
దవ్వగ సాగినక్ సొబగుదోఁపె నిరం

ఉ॥ చిమ్మనగోఁపి బూని యొక చేడియ యొ
కమ్మన నోట యోలయని చేడియ లెల్లరు
గొమ్ముల నీరుజల్లె మొకసు న్వెలితో
కొమ్మ పెరంగు పాల్కడలి గుమ్మరు

చ॥ చెలువ యొకర్తు నోలనిడి చెల్వలు నవ్వ
వలపెముకుల్కుగుబ్బలగవన్ నడుమున్ ద
దలగక నంటుకొన్న నెలత ల్వెసవిల్తు
దళతళలాడు కత్తులవితంబున బొల్చె

ఉ॥ ఒక్కపొలంతి తన్మగని యుక్కరబిక్క
జక్కగజేరి వాతెనడుచక్కని నిక్కి వె
రక్కసిగొంగవొంగయము రాతనంబున
వ్రిక్కకువచ్చెరా యనిన బాగు బళీయను

ఉ॥ ఒక్కతె కంతువేస మనువొందగబూని
జక్కమగంటిమిందగు సనందగు సొంపమ
గ్రిక్కునహూర్చి కంతుడనగా నలవాని
బొక్కిపడంగ నేసె గురిబూనిక ఒల్కలు

ఉ॥ రంగగు నక్కలంను చెనరంబడి జవ్వన
నుంగులరీతిగా పమచను వ్రిరుదుల్ ర

జంగున దూకుచుం గలతసఃృగ సంపల్ మీను లెండ్రిలున్
బంగరువంచలు స్వలికిబారె నొడల్కడ డాపగా నడిన్.

ఉ॥ అరయ దేటనీటికొలనన్నవ యచ్చుగురాకుబోండ్లచే
గారియజెంది నల్లనయి కప్పనుబూని హెుంరంగుమాని య
వ్వారల యాతమోత్రల నవారిగ హెూరనిబొబ్బ బెట్టి మీ
పోరితమోర్వజాలనని మ్రొక్కెడి జెందునమోడ్పు చేతులన్

ఉ॥ అంతట నీటిసూటి జెలులాపి తటాలున నొడ్డుజేరి మే
నంతయు జిల్గులం దుడిచి యాంగ్రికురుల్ సరిగించుచీరెలన్
వింతపతాన్విరైకలెనకించి నగల్ జగిమీరబెట్టి బొ
ట్టింతయుదిద్ది కాటుకిడ నేర్పడి రమ్మతూఫులోయనన్.

గీ॥ అవల బ్రొద్దాయె నీరవోయంగవలయు
దీవ లెక్కించవలయు బందిరులవిరుల
గురుల దురుమంగవలయును కోసి మరల
మరుని గెలుకింగవలెనని మగువలెగువ.

క॥ అచ్చటవెన్నుడు జేరగను
హెచ్చరికవలిక్ప సొమ్ము లెమ్మెలునిగుడన్
జెచ్చెరముచ్చట లెవలో
నిచ్చెనపై కెక్కి నిక్కసెరి బయనంబై.

సీ॥ మగనేతసల్పి పొల్పగుపచ్చనుబ్బుబై
నరుదెంచుజంత నింతైనగనక
పునుగుజవ్వాజి కప్పూరముగస్తురిబూయ
బూనెడిచాన నింతేనిగనక

బిగికౌగిలింతకై బెరిమమైపయ్యెద
దొలగించుకొని పచ్చువెలదిగనక
గమ్మవాతెర నాదుసొమ్మటంచెగువున
నొరులగాంచక మించు నువిదగనక

సురటివిసరెడి విరిబోడిసొలపుగనక
నొల్లెసవరించు గరిత వైయొరపుగనక
యడుగులొత్తెడి రుక్మిణినైన గనక
సత్యగననెంచి తమిమించి చౌకళించి.

సీ॥ సొంపునింపెడిసంకు సుడివాలు నిదువంక
నొఱపుగా నిడుమాట మఱచిపోయె
బక్కిరా రెక్కల బల్లంబుగట్టించి
ముదిసియెక్కెడుమాట మఱచిపోయె
మగువలు రాలునీరుగ గ్రోవిబలికించు
మురువులంతకుమున్న మఱచిపోయె
దొరల తమ్ములను మంతురులను రావించి
మన్నించి పనిగొంట మఱచిపోయె

పొంచి చెలిగాంచి వలపునముంచికౌగ
లించి యులికించి పలికించి యింపునించి
పెంచి మరుబారి గడిసి సొక్కించి తమిన
లంచి మొక్కించి యిటదెత్తునంచు మించి.

చ॥ కుగు లనియాడ బొన్నె మిలికుంచియనీడ నెలంతలందఱ౯
గొరకొరలాడ చుట్టెలెటకోయని లోపల నాడనేమి మా

మొరయనిబంట్లువేడ దనమ్రోలబులుంగుల్ రేడు జూడ బం
గరువలెవాటుతోడ తమకంబెసగూడనడఁ వడిఁ జనెఁ.

మ|| చనికాంచెఁ గరివేలుపెట్టయెదుటఁ జాల్వారుపూదేనె బెం
చినపెంజక్కెరకేళిపండ్లగెలలఁ జెల్వొంపురాచిల్కగుం
పునసేర్పాటగుకూర్పుటాకుఁదరుఁగఁ బోల్పారులేమావిపు
ళ్లనుజొంపంబుల గ్రప్పుంబోఁడుల నేయంబుల్ మదిఁ నాటగఁ.

సీ|| పెరిగిచుట్టెడితీవ యొరపిళ్లనలగి జొ
త్తిల్లుచుండెడి పుష్వదేనెకాల్వ
పండి తమంత దా బగిలిన పనసపం
డ్లనుగారు నూటబెంపనయుచింక
నిగనిగమను నల్లనేరేటిపండ్ల ది
ప్పలనుండి పుట్టినపాలపువాగు
తిరిగిచిల్కలువ్రాల దొరగుమెత్తనిమావి
పండ్లగుజ్జున పారు నిండుజాలు

గలసి పరచెడి యేటిచెమ్మలదోడంగి
పెఱుగులేదీయమావి గప్పూరపుటనటి
మేలిపండుల నత్తోటమాలి యొకడు
దెచ్చి వసుదేవ కొడుకున కిచ్చె మ్రొక్కి.

క|| ఆపండ్లఁ గొని వెన్నుం
డావేసను గనికరంబు నంటంగని పెం
జాపులొసంగెన నింటికి
రాఁ బొమ్మని తోటకచ్చెరం జొచ్చితమిఁ.

సీ॥ దానిమ్మపండ్లను దబ్బకాయలు గాంచు
గరితచన్నులటంచు గౌఁగిలించు
కవకవలాడు చక్కనియాకులను గాంచు
మగువ చెక్కిళ్ళంచు ముద్దులుంచు
దొండపండుల గూర్మి నిండారగా గాంచు
జెలియ వాతెరయంచు చెనకనెంచు
చెలువమ్ము వెలిజమ్ము తెలిదమ్మివిరిగాంచు
నువిద మోమంచు నిట్టూర్పునించు

తేటిబారులఁగాంచు నాబోఁటి కురుల
టంచు వడిమించి పట్టఁగలంచ పొంచు
ననటులనుగాంచు చెలితొడలంచు సత్య
రించు తమిగాంచు కోర్కెలూరించు కొంచు.

చ॥ కువకువలాడు కోయిలలకుం పలరుం బలుకంచు పల్కవా
రువములమోవి త కెంతొ కసరుల్ విసరుల్ మునుమ్మిన తేంట్లు
న్యువలి రివాలుగాలికలయుల్ మా యుల్ సి యుల్ పల్
యనుల్ దివిరిమరుం డు గొల్పుపరి పేడగ పురి పేరగానుల్

ఉ॥ పూఁజిప్పల్ల బొట్టెను బోఁద్రి మెయిపచ్చ సరుంగు తెన్నెల్
జాలి యొనర్చు చోట్లను బసంపగుచుట్లను పసుబాయిల్
మేలిమితమ్మిమొగ్గెను మించెడి పూంచ్లను వొంపఁదండ్లని
ద్దాలగు లేతయాకులను దావరరేసు పమ్మి జొన్నలను
హాళినిగాంచి కత్తిచెలి యచ్చెలు పసి గెంతుబాళిక్రై.

సీ॥ చిలుకపల్కులువిని కలికిపల్కులటంచు
నెదనెంచు గానిని దేంగించు

గంధముగోయఁ గూతగని బోఁటిపాటించు
నెపనెంచు గాపని యేవగించు
రాయంచ నడక లాఁకసి చెలినపలంచు
నెపనెంచు గాఁపసి యేవగించు
పూఁతమల్లియగాంచు నాతి లేనవ్వించు
నెపనెంచు గాపని యేవగించు

చవులు తపులును నంపముల్ చంపములును
కొరతపీనికటంచు జీకొట్టు తిట్టు
నెపుడుజెలిగుందు బలికి బల్కించికొందు
ననుచు తమిబొందు వగగుందు నగలుజెందు.

క॥ ఈవిత్తమై వెతగుడుచుచు
నా వెన్నుం డటమటమున నట దిరుగుచు దా
పూవుంబంతిరి సరవిరి
ప్రోవుంసెజ్జపయిఁ బండి పొరలిన తరిలోఁ.

ఉ॥ తమ్ములయిమ్ములఁ గలుగతావులతావలమైన తావులన్
గొమ్మలు తమ్ములమ్మునను గూర్చినకప్పురపుంబొడిం బసల్
తెమ్మెరయెమ్మెకాడు కడుతేకువదెచ్చి కడంగికల్పి య
బ్రమ్ముగ బమ్మతండ్రికి గరమ్మునయమ్ముగ జల్లెబైపయిఁ.

క॥ కమ్మని యాతెమ్మెరచవి
గమ్మని దనకెట్టి చాయగా గలిగెనటఁ
గొమ్మలు గొలనుంటను వెలి
నెమ్మరునబ్బ యుట గట్టిచేయియ కాదే.

క॥ తెలిసినవెంటనె [illegible]యుడు
గుఱ్ఱమ్మునెక్కి [illegible] మనుముం
దఱ చక్కనిక్క చూచుచు
నలకోలకుఁ జేరి [illegible] యొకటన్.

మ॥ చనికాంచె న్నతఁడుగ్రు [illegible] మెసుంచి క్రొ
న్ననబోణిం సొగసుచు [illegible] సమ్మతిన్ [illegible] డందోఁయుచ
క్కనిమోము [illegible] లను [illegible] ల్లన్నులు
న్నానబోవా తెరగెక్కి [illegible] యన్.

చ॥ మిను [illegible] ట్టు [illegible] లోన గాంచె నే
ర్పున నటమెట్టు [illegible] మూలగ [illegible] చం
దుసిక [illegible] గి [illegible] తో [illegible] వాని చూ
పనుపడి [illegible] మోటరల్.

క॥ ఆ మెలతల సత్యాంగన
నేమము [illegible]
ల్లో [illegible] యోయన
గాం [illegible].

ఉ॥ వారి [illegible] దువంచకే
గారి [illegible] పారి
వేలుపు [illegible] సింబలేక
పోలుపలేక నల [illegible] న్.

ఉ॥ అ [illegible] చ్చి సి
కు త్తుక [illegible] కటన్

మత్తిలికూయుకోయిలలు మ్రాన్పడిమ్రాఁపడిమ్రానికొక్కటై
పొత్తులవీడి యుల్లిడిచిపోవగ జేయవె కందుమేనునన్.

మ॥ పురిపిట్ట ల్బిరముట్టలెత్తి కన నాస్రల్ కేళిపలంజూడగా
సరవి న్మేకలపిల్ల లుల్లసిల గొంచల్క్రొంచకే ముంచ న
బ్బురమైకూయనికోయిలాస్వనముకూఁపుల్మాఱుబల్కంగ గ్రిచ్చ
ర మేసుంగులుగొల్సులూడ్చుకొనుచాయన్సత్యవ్రాల్ప్లెగన్.

ఉ॥ ఎండినమ్రాకులెల్ల జిగిరించెను శాఖ్యవరించె బుట్టలం
దుండినపాప తేంట్లు తలలూఁచిచివాలున లేచె నన్నువల్
కొండొకఁజిచ్చపాటువడి కూసినబొమ్మలయమ్మ జెంది రా
గంపరగండ దేనుగునొ కల్కి మెఱుంగుపాట కత్తెరిన్.

క॥ అప్పుడు కృష్ణుడు మైమఱ
పొప్పగ నొక్కింతసడిని నొగిపలిగాలిన్
జెప్పిరిలే ముప్పొక్కిర
యప్పటికిం బసిమనుపొంకి యహాహా యనుచున్.

చ॥ వినమొకొ యచ్చకల్కుఁ తుఱపేటుపు గాయని యొంటగంబునన్
గొనబువదిర్ప జంత్రములు గుత్తుకనొక్కటిగాఁ గూర్చి పా
యని దగబాడుచుం [illegible] తెఱంపిరి [illegible] తెనే
మెన యెడిదీనికంచు బలికేయని యబ్బురమొందిరెల్లరున్.

ఉ॥ ఈనగుమోముగోము [illegible]
యీసరిబారుసౌరు [illegible]
చానకడానిడాల్చనులు [illegible]
నూనినపువ్వుల స్వాదు [illegible].

సీ॥ పరువంబులను పస్తుబడియుండ కమునే
ముదువారు చెలిమోము ?
బంధ్యజక్కసితేనె బానకంబుదకబ్బ
ద్రాక్షకు చకిమోవినానియ
పొంగించు బుష్పవాసం ధ్యాసగక కల్గునే
గరితవస్త్రవద్ధగాగలించ
వేల్పురాచతనాల చాల్పులకందునే
వెలదివేనల్ ముడివేసి చూ

నిద్దము గునద్దముల యీ నిడుపు
మించుజెక్కులకై ముద్దులుంచు
చెన్ని యోపున్నములను గా
నన్ను తలమిన్న సంగాత పాలమ

గీ॥ మేలినగలేల మేలిమినగలేల
పడకలేల బుడుకువాడుకలేల
బుడమిబడయనేల నోడలేల నీప్ర
బోడితోడ జోడుగూడకున్న.

ఉ॥ నిండగు జవ్వనంపు నెవసినంనుగోనను
గొండలపట్టున న్నిలిచి కూటికి వాకెర
యొండకు బుష్పబాణకు నీవరగాలికి నో
బండెడుదాక వీకనెపబట్టి పెనంగుదు ని

క॥ గుబ్బలు లదరిన బుసమియు
మబ్బును దలకిందుగాగ మార్పని:

బ్బిబ్బె సంపత్రిము బోర్కిన
నబ్బా యిక నైకజాలనని కొల్లుమనన్.

గీ॥ అనుచు గన్పడనుంకించు నవనునందు
దెరవలందరు లేచి కొప్రిక్వవలుగోయ
దెసకునొక్కతెగా జని వసము మీర
జేరెనిటు సత్య యిది ఒక్క చెద్దమరయ.

చక్కనవంపు బోరింయిన సత్యకునొప్పుల కుప్పయైన యా
రక్కసిగొంగ దానెదుర రాగ వటాలున గన్నులెత్తి యా
చక్కరబొమ్మ జూడ విరిచాలుపుసోలుపుగట్టె సిగ్గుపై
కెక్కినచూపుపొంచు మరుదేనెడి తూపులయేపుజూపెడిన్.

ఇపుడిటు రాడు వెన్నుడిదియొల్లను కల్లయె కన్నులెత్తి ని
క్కపుటెవజూతుగాకయని కన్గొనుచూపుల బెళ్కుతళ్కుతో
రపుగవి వేల్పువాక కెదురన్ వెస నీదుచుబోవుమీనుచా
లుపు కెనయై యొయారములలోబడియీ దెనొకింతదవ్వటన్

ఎక్కడనుండియో కవిసియేత్తెర జట్టిన సిగ్గులగ్గమై
నిక్కఝణంఝణం ఘణిఘణిల్లను నాకడియంబులందెలన్
బెక్కువిలాల నంచలను బిల్చినదన్ వడినేన్ప లేతమ్రాన్
బ్రిక్కను జేరి నిల్చుజెలునన్ జెలువంబుగ జూచినేర్పునన్.

తుమ్మెవనీకడం బెరిమతో జవులం దనియంగవచ్చె లే
గొమ్మరొయింపునింపగను క్రొన్ననలన్ విరియించి తేనియల్
ముమ్మరమొప్పగా సిడక మోమును దాచెదవేల యింక లే
లెమ్మదనుంచి కోర్కెలు బళీయనగా నొనగూర్పగావలెన్.

క॥ తేటయగు నీ మొగంబును
తేటి కనుంగొని యెదొండు వెనకుం జన వె
ప్పాటున నీతోడిప జగ
మేటికి వంచెదవు మోము నెత్తుముకొమ్మా.

గీ॥ అనుడు నీవెద్దకోరెడి యదియనిన్ను
గోరుచున్నది తలగని కూర్మి గల్గి
తుమ్మెదా నీవు వ్రాలినకొమ్మ విరుల
యెమ్మె విత గావె బహువుగావె పుడమికి.

క॥ వినను బలువావలంగల
పానకముం గ్రోలి తెప్పబడలితివి వి
ద్దానంగల తేనియగొన
బూనెదవో లేకమరలి పోదువొ తేటీ.

సీ॥ నేరేడు పండుకంటె మెరుంగుగల్గునీ
యొడలిందువచ్చుట బడలవచ్చు
నీముట్టెకట్టె పూనికనూదిలాగి న
చ్చుటచేతనెంతయు సొలయవచ్చు
పొగరెక్కు దుండగింపరగు దిట్టలుగనంగ
బాడిసొంపగు నోరునొవ్వవచ్చు
బురుగులదెచ్చి మొగ్గలోనచ్చి యిముగట్టి
కోలుచే నెడజిక్కు చాలవచ్చు

గావునను సొలపంతయు బోవునట్లు
కుండలో దివ్వెయటు మది గుదుసుపరచి

పూని యీ కొమ్మ క్రొవ్విరి తేనెనెల్ల
నాని నిదురింపు సందియం బూనవలదు.

క॥ అనిపల్కిన మాటలలో
దనుగోరు టెఱింగి యింపుదార్కొన జుంజు
మ్మని చెలిచెవి మ్రోసెడి తే
టిని గన్గొని తేటిచెన్నటీ! యిదితగునే.

క॥ నినుగోరి యున్న యీ క్రొ
న్ననల న్వ్రీడి సిగ్గుపడెడి ననబోడిమొగం
బును నట్టిటుజూపి దెర
ల్చిన సాములమోర్తుమే ఱసీయని కడకన్.

చ॥ దరియగబోయి తుమ్మెద నతండవలించెడి రీతితోఁపగా
మురువెసలారు చెక్కిటను మోవిగదించిన కైదెమల్చ న
త్తరి నును తామరాకున నతండల తేటిని దోలునట్లు రా
గరితకు వీచివీచి బిగికౌగిటజేర్చె నహా యటంచనన్.

క॥ అత్తరి నోసత్యాయని
క్రొత్తజివురుమేసి కూయుకోయిలరీతిన్
బిత్తరి యొక్కతె పిలిచిన
దత్తరపడి చెలువముద్దు దనయంత నిడెన్.

క॥ కనికరముంచుము చెలి నా
కని కరమాస నిటువచ్చు నలయింపకు చి
క్కనిపాలుగారు నీ ను
న్ననిచెక్కిటముద్దు లిడుట నాకెన్నటికో.

గీ॥ అన బిసాసులరీతి నీయన్న లేల
వచ్చి రరనిముసంబైన వాలుగంటి
ముద్దుసుద్దులు జెయ్యవలు మురిపెములును
గాంచనీకుండి రంచు దిగాలుపడియె.

గీ॥ కోరినటువంటి చెలి యొనగూడెనేని
కన్ను రెప్పిడునంతలో గడచునేడు
అల్లవాల్గంటి యెడబాయ నయ్యెనేని
నిముసమొకయేటితో సరినెగడుజూవె.

గీ॥ అట్టియెడ సత్యకూర్మి నాదిట్టనంతొ
వేడుకొని యెట్టకేలకు వీడుకొనిరొ
తమి జగంబున నన్నింటి వరలగొట్టు
నట్టితమిగెల్చు సిగ్గు లేఅన్నలందు.

గీ॥ మబ్బులను మించుజొచ్చినమాడ్కిదోప
పొదలుదూరిచనెడు తళిబుప్పబోడి
యెదను వెన్నుని వరిబెట్టి నెటకొ చనుచు
మానికము దొంగకడనుంచు మానిసివలె.

గీ॥ అపుడు చామనచాయ మేనవయవేల్పు
గరితయెడబాపునంది తత్తరము జెంది
యెంతయునుగుంది యెనలేనివంతబొంది
తిక్కతనమొంది మునుపున్న తెలివిడింది.

ఉ॥ మాయను దప్పనాడితిసుమా యను పాయనుగొ[illegible]
మాయను నింతపెద్దచలమా యను మేలితసంపుకీల

మ్మాయను నిద్దివంచిగొనమా యను నవ్వలపించుముద్దుగు
మ్మాయనునన్ను గూర్మిగనుమాయనునీకిదినాయమాయనున్.

ఉ॥ చాయనుజూడవేమి ములుచాయను నన్విడనాడిపోవుటె
చ్చాయను వేడ్కలింత కురుచాయను నీమదియంతదేలె న
చ్చాయను నక్కలింత తరుచాయను గోరికదెల్పించ గడ్డిపో
చాయనునమ్మియుంటిబడుచాయనుచీయనుచాయనుందనున్.

క॥ ఎడబాపు సైపజాలక
తడబాటున నతడు తన మొదంగోల్పడి య
య్యడవింబడి యొడలెరుగక
వెడవిల్తుని యిడుమ నిట్లు వెతకెన్ బడతిన్.

సీ॥ సోయగంబుల మోక జూచితిరా మావి
మొలకలార హొరంగు చిలుకలార
కులుకుచన్దోయిరాచెలి యేది జక్కవ
పిట్టలార బెడంగు తిట్టలార
కదుముద్దుమోము వాల్గంటిగాంచరె వెలి
దమ్ములారా మయనమ్ములార
చిరునవ్వు గురిసెడి గరితగానరె బోండు
మల్లెలారా విరి మొల్లలార

వంకలార నునుందీర డొంకలార
కంకులార సలీసురా డొంకలార
జింకలార పువ్వుందేనె చింకలార
యింతిచేమంతిబంతి మీపొంతరాదె.

గీ॥ పాపము[illegible] [illegible] సీ[illegible]
కొం[illegible] [illegible]ని [illegible]
నిష్ఠు[illegible] [illegible]
చాన [illegible] మా [illegible]దు గా[illegible]

క॥ అని పలుబా[illegible] [illegible]
పనటుంబడి [illegible]
పసుమ[illegible]చు [illegible]
నవబా[illegible] [illegible]

క॥ అట [illegible]
చ్చటకేగ [illegible]లగోని [illegible]
చొ[illegible] [illegible]
నటనట గ[illegible] [illegible]

క॥ పొమ్ము[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

మ॥ అప్పు[illegible]
[illegible]
[illegible]
కెవలిచ్చు[illegible]

ఉ॥ కందునా[illegible]
జంపని పూదుమా[illegible]

పొందగ మోపినఁ బడలునో యెలనాగలకింత వింతసో
రెందనుజూడమంచు జెలులెల్లఁ గలంచు టెఱుంగ దింతయున్.

ఉ॥ ఏమె యిటుంటివేమె చెలువేమితివే ననచెండ్లు గట్టరా
వేమె నినుఁ బడంతులెవరేనియు దిట్టిరె బూచిపట్టెనే
రామెలతల్ విరుల్ జిదుమ రాదొకొ వంకలగూర్చ రాదొకో
సోమరవైతివో మరుడు సోకుడురీతిగ సోకెనో కదా.

చ॥ అని మడతుల్చెలిం గదిసి యన్నువచిన్నెలు కన్నులారగా
గని యొడలంటి యంటి వెనుకాకల కాకయి యున్న దిస్సిరో
యని యెదియేనిమందులిడకమ్మరొ యెమ్మెయి కొమ్మదక్కునం
చనువుగ జల్లనౌ సరుకు లన్నులు కొన్ని తమారొనర్చియున్.

సీ॥ చెలికెంపు టడుగుల జివురాకులతికించి
యరటితొటలు తొడలం దమర్చి
మడతిపక్కలకు తామరపాకులనుగూర్చి
విరిచెండ్లు ఱొమ్మున బిగియగట్టి
కైదోయి కెలదమ్మి కాడలెంతయుజుట్టి
విడెపాకు లింతి చెక్కిళులకద్ది
కలువపూరేకుల గన్నులపైగప్పి
కొలనిపుట్టువు మోము కలవరించి

పొలతి తక్కినమేనెల్ల బుప్పొడులను
గప్పురము గంధమును మంచుగలియనూరి
విరివిగాబూసి వెనువట్టివేళ్ళసురటి
బుచ్చుకొని వీచి రప్పు డప్పువ్వుబోండ్లు.

క॥ [illegible]
ప్రసవించ గా[illegible]చు [illegible] [illegible]ౙ [illegible]
గరిత [illegible]
[illegible] [illegible]చుౙ.

ఉ॥ కలు[illegible] [illegible] [illegible]ర్చి పౌౙ
వలిపెవు[illegible] [illegible] [illegible]త్రి మై
దలలను నే[illegible] [illegible]కుమా
కొ[illegible]లు [illegible]ముౙ.

ఉ॥ [illegible] [illegible]యవే
య[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]మిౙ.

క॥ వెన్నునకు [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible].

చ॥ చిలుక[illegible] [illegible]గార్చి తే
టు[illegible] [illegible] [illegible]గో
యల[illegible] [illegible]లుౙ [illegible]లుౙ
బలసి [illegible] [illegible]గుౙ.

ఉ॥ పట్టినగండు తూపు సు [illegible] విప్పియా
[illegible] [illegible]త్తో

నెట్టననిల్చి జెట్లమని నీక్గైడిదెట్టుల నీళ్ళు దాఁపి తీ
వట్టినిను న్నెలంత లకటా బ్రితిమాలిన గాఁచుటొప్పదే.

క॥ అనివేడినకోలది నెలం
తను కంతుపలంచసాగినన్ గైదోయిన్
మినువంక నిలిపి బలువెర
పున పమపమది గుదురుపరచి మోడ్పుంగనులన్.

సీ॥ పదియారువన్నె హొంబచ్చుడంబుగలాడ
మెరగుచాయనచాయ మేనివాడ
వెలిదామరలబోలి చెలఁగుకన్నులవాడ
మొలకనవ్వులసొంపు లొలుకువాడ
మురువారు నిండు చందురుమోము సిరివాడ
నిసిమిచెక్కిళ్ళ పెంపెసఁగువాడ
మోకాళ్ళవరకు జంపుఁగుచేతులవాడ
యిపురాకుకైపమ్మి యెమ్మెవాడ

అన్నిటనుగూడ వెన్నునిపిన్నవాడ
మిన్నవాడ బెడంగు రాకన్నెరేడ
నిన్నుగొనియాడ తక్కువలున్నె చూడ
నన్నులకు నీవ గనిపింపు మంపకాడ.

క॥ అనియిట్లు వేడుమాటలు
వినవచ్చిన వెన్నదొంగ వీలమరె నటం
చని సొగమోడ్పుగన్నుల
ననబోడుల యెదుటనిల్చినన్ గనిబత్తిన్.

క॥ మనచేతలంపు లో[illegible]
గను మనమిక సత్యాగ్రహము గా[illegible]మున మొ
క్కినకోర్కెల [illegible]సుగా
కని దీవెనలిచ్చు [illegible] [illegible]చ్చన్.

క॥ తనవలపు కానిచే స
కిన తెలివింబొందినాని [illegible]సుం
గొని తమి [illegible] [illegible]సు
మనమున [illegible] [illegible] [illegible]టుకేగెన్.

సీ॥ పసిడి చెంబుల నింప [illegible]
పడి వెచ్చ [illegible] [illegible]నొక్కతె
యూదిన గన్న [illegible] [illegible]కాని
యొ[illegible] [illegible] యొత్తెనొక్కతె
లేదమ్ములపుటూపులే [illegible]నొక్క
పొంబొ[illegible] [illegible] [illegible]నొక్కతె
నెలరాతి తిన్నె [illegible]
కెంపాకుమీద [illegible]నొక్కతె

కప్పురపు [illegible]
[illegible]
వె[illegible]గొడుగును జేబూని [illegible]
నరగ నొక్కతె [illegible]పుడు.

క॥ ఎరిగి [illegible] [illegible]ని
మఱియా[illegible] [illegible] [illegible]

మఱునబ్బయం చెఱంగిన
గరితల కింకెంత బత్తి గల్గెడినో కదా.

క॥ మరియాద సలుపు సరుకులు
దొరికెన్ గరితలకు బూలతోటన్ బళిరే
సిరి కనికరమున్ గల్గిన
దొరలకు దెరవలకు నొందు దోచుం గలుముల్.

క॥ ఆపడతు లిట్లొనర్పగ
రాపైదలిసొంపుమీరి క్రొల్గన్నుల వా
ల్చూపున్ నివాళిమన్నన
జూపె నతనికదియె జగముచూడదు టాయెన్.

గీ॥ అతనిచూపుజాలు నన్నుల చనుగట్ల
దూరి సత్యవంకబారె నల్ల
నల్లనయ్యచాయ నల్లన చెలిపొంచు
వాలుచూపు లెదిరె మీలవోలి.

వ॥ అడకువల్లగ్గలింప నొకయన్నువవెన్నునిమోముగాంచుచున్
నుడివెనిటుల్ బళామిముగనుంగొనుటన్ మదిగల్గుకోరికల్
బడసితి మూడ్చునారముకోలల్ కోలమంతయుగట్టుకెక్కెనీ
యడవియువేల్పుదోట కెనయయ్యెసుమీ తమరిందువచ్చుటన్

క॥ మీమొగమున్ రేరాయని
చే మాచెలిమోముగలువ చెన్నలరారం
గా మదియను నెలరా నీ
రై మీపసపేరి కడలి కబ్బిమెపారన్.

ఉ॥ మానకి నేర్చకయ్య. కొరమాలిన రేండ్లనుగూర్చకయ్య !
తోపరివాని నన్నిటను దూచి నెంతుక నేర్చకయ్య మీ
వేసము చుట్టునుం బొలిపివేయగ నెవ్వరుజాలరయ్య నీ
వేసరినీకు నిందలకు వీలుపడంపగవయ్య యిద్యుపక్.

క॥ అనిపల్కు పాలతిమాటలు
విను రాచూలోర్మము సొబగు నింత్రై యొప్పన్
గనిన మడంతుక లా జ
వ్వనిమది గుర్తైరిగి రతనిప్పైబడె ననుచున్.

గీ॥ ఇట్లు వారిచూపు లిత్వవు లెరింగిన
యింతులందు మిగుల జంతర్గైన
గమలవచ్చి యోరగా నిల్చి యొయ్యార
మొలుక నిట్లులనియె గులుకుకొనుచు.

సీ॥ అనదల గనికరం బమర జేపట్టుట
మీబోటి దొరలకు మెప్పు దెచ్చు
ననబోడి కంతుగొర్విన్న చిల్కుగమిదాడి
వాడియున్నది బలుపేడి వేడి
కొని యెవమిందు సాకులు జెప్పరాకు మా
కును నీకు దవ్వులు చిక్కులిక జెక్కు
పదిమంది సవతుల పాటిదిగాదు పు
ట్టిన మొదల్ సీమూలటెంకినున్నా

నీపలుకు తేనె సోన్నకై రాపడంతి
వానకోయిలరీతి నెంతేని యెదుర

జూచుచున్నది పెనువప్పి సోయిపప్పి
కాంచి గురుతించు మని మంచ లించుటయును.

క॥ ఇరుచెక్కుటద్దములలో
బెరిమ మొసక మెసగుచుండ వెలదింగని యో
విరిబోణి మీచెలిం గన
మరు డరవిరిచిల్కు లేసి మది జెరిపె నసుఙా.

ఉ॥ అచ్చరలందు పాపగమియన్నవలందును వేల్పు టింతులం
దెచ్చటజూడ మీసొబగు నీజిగి యీతెర గీహొరంగు నీ
ముచ్చటగొల్పుపాట కరముంబెరిమూరగ నన్ను గోరి తా
వచ్చుట కెన్నొపున్నెము లవారిగ జేసితి నంచు నెంచెదన్.

సీ॥ పలికెనా పెక్కుపండుల మెక్కిపలుకు రా
చిలుక పల్కుల కలవల మొనర్చు
చదివెనా చిగురు లిచ్చను మేసి కూయుకో
యిలకూతలకు హాళాహాళులు నేర్పు
వెలుడెనా తమ్మికాడలు గుఱ్ఱిక్కికదలు రా
యంచ సంచుల నపలించజాలు
కాంచెనా పొగరెక్క గండుతుమ్మెదబారు
లిరువైపులను బనాయించి తీరు

నవ్వెనా నిండు పున్నమనాటిరేయి
పండువెన్నెల లెల్లెడ బర్వజేయు
నిట్టి పెనుదిట్ట సొగసులపుట్ట నెట్టు
మానుకొని పోదు ననుకొంటి మచ్చెకంటి.

ఉ॥ జవ్వనమందు జెల్వమును జాణతనంబున నెల్ల విద్దెలన్
బువ్విలుకానియాలినెనవోలి ననుం మఱిగోరు దీనితో
నవ్వినజాలదే మరుడు నాకపుగా నను గోల్వడే బళీ
దవ్వులనుండు టెట్లు జడదారులకుం జవవెఱ్ఱిటులొందకే.

ఉ॥ సన్నల జాయలన్ బనులు సల్పెపబుష్పలె పాన్పునుండి యీ
కొన్నెనబోడి క్రిందపడగ గూర్మివడుంగుల నొగ్గజేసెదన్
జెన్నలరారు నీనెలత చెంగట నాచెలులందఱున్ వలల్
బన్నుగ నంపజేతు జెలువా చెలువన్ జెలువార నియ్యవే.

గీ॥ అనిన యెలనాగకెల్లలో నలరి యలరు
దండచేనిడి కోర్కులు బండె నిండె
గొమ్మ మాకందరికి సంతసమ్ము దీని
వేయుమిక నేల తడవని వేగిరించ.

చ॥ మురిపెములూరగా గడియముల్ తనకెంప గడానిమట్టియల్
బరిపరి గిల్కు గిల్కువన బల్చనమోహిని లేతనవ్వుల
బ్బురముగ దోప జన్నుగవమోపునన్నకె నడుమల్లనాడన
య్యరవిరిసోగుబూని మరుడార్వగ గృష్ణనిపజ్జకేగి తాన్.

వ॥ చను లరనిక్క గోర్కులెనసం బడిడందులువొరిక్క జేతులిం
పొనరగ గంతుడీజగము లోకనలంపు ...త్రినట్టి నం
టినిబలెనత్రికృష్ణుమెడ కేపిదలెప్పగనుం... నంద జూం
క్లెనసిన వేడ్క గన్గొనగ నింతికి నెయ్యము తియ్యమెట్టిదో.

గీ॥ వేల్పుగమి యీగిచెట్టు కొరిక్వతలవాన
గురిసె నచ్చరలాడి పాడిరి జగంబు

పొల్పుజెందెను సంద్రిముల్ పొంగిపొరలె
జిన్న యురుముల నవుడింపు జేసె మొయిలు.

క॥ బంగారు పళ్ళెరంబున
సింగారపు రవలుగూర్చి జే సోబనమం
చుం గరితలు బాడిరి పలు
గుం గోయిల లివురు మెక్కి కూసినరీతిన్.

చ॥ పరువములైన యాకులొక పట్టెడు దవ్వనగోసి పచ్చక
ప్పురమును గాచు నేలకులు పోకలు కస్తురిగూర్చిచుట్టియా
వెరవరికిన్ వెలందుకకు వేరుగనీయ నొకళ్లొకళ్ళ చె
బిరెమునునుంపగైకొని రివేకద కూర్మలకుండు చైదముల్.

ఉ॥ ఇయ్యెడనీకు నిట్టులొనరించుట జెల్లునె యంచు బల్కువా
రయ్యయునమ్మయుంగనిన నౌగద నీ పనియంచు నాడువా
రొయ్యనదాప జూచుకొను ముగ్మలినీడ్చొనియంచు బ్రేలువా
రయ్యయొ దొంగపెండ్లితగవాతగువారికటంచు నవ్వుచున్

గీ॥ రక్కసులగొంగ మదినంత బక్కిరేని
దలచినంతన రెండురెక్కలను బుట్టు
గాలిమ్రాకులు దనవెంట గదలిరాగ
జెంతకరుదెంచి నిలిచె నచ్చెలులు చూడ.

చ॥ చెలియను గృష్ణుడప్పుగని చేడియ! అయ్యయు నమ్మ గన్న నిన్
గలచి యలంతబెట్టెదరొ కానిపనుల్ బొనరించితందురో
చెలియ! పులుంగురేనిపయి నెజ్జకు రమ్మని కేలుపట్టి ము
ద్దులుమురిపెమ్ములూర వడితో పెడతోవనుబట్టిపిల్వగాన్.

క॥ వెనుకాడిన సత్యంగని
ననబోడులు గుంపుగూడి నగుబాట్లగు నీ
పనిగూడదు వినగూడదు
తనయయ్య యొసంగువరకు దాళగవలయున్.

గీ॥ ఏము తలిదండ్రులకు జెప్పియేర్పరించి
పెండ్లిగావించి వేడ్కనొప్పింపజేతు
మయ్య మామాటవిని చెలిచెయ్యవిడువు
విడువుమని వేయురీతుల వేడుకొనిన.

గీ॥ వెనుక ముందు లరసి ననబోడి వదినెంచి
చెల్మిబోంట్ల మంచిచెడ్డలెరిగి
అత్తవారిపరువు లాలించి చెలిమిన్న
గౌగిలించి వెడలె గరుడునెక్కి.

క॥ వెలదుక లందరు సంతస
మలవడ నట గదలియిండ్ల కరిగిరి తమసం
బులు సిగ్గులు సంతోసము
లలలంబలె బొంగి వరుస నటచేరంగన్.

క॥ అనిచెప్పిన సూతుని మో
ముగని జడదారులొక్క మొగి వెన్నుం డే
మొనరిచె నవలం జరిగిన
దనువుగ మాకెరుగజెప్పు మని యడుగుటయున్.

ఆశ్వాసాంతము

వ॥ పలుకులుదెచ్చి నల్వకిడి పాల్కడలింవరియించి వంటతో
నిల బయికెత్తియున్న సుభ సేలి బలింబడ ద్రొక్కియుల్లరే

డులమడియించి సంద్రమున డొంకనమర్చి పర్రెంబుదున్ని సో
కుల కెదమార్చి కూళలనుగూల్చి జగంబుల నేలు నేర్పరీ.

క॥ మొక్కుల యిక్కల రవలం
జెక్కిన బొమిడికల తేజుచే నెంతయు బొ
ల్పెక్కిన యడుగుందమ్ముల
చక్కదనము గల్గువాడ జగముల రేడా.

క॥ గోనముల కిమ్మగు జంగా
హనుమయ గావించినట్టి యచ్చ తెలుగునన్
గోనబారుసత్య పెండ్లిన్
దనరెడి దుగగుక్క యిది యనంజెలువందున్.

తృతీయాశ్వాసము

క॥ సిరియనదగు రుక్మిణితో
సరియననౌ సత్యగూడి జతయై కెందా
మరహజ్జదోయి నొత్తగ
నెరపొడతనంబుతోడ నెసగెడివాఁడా.

గీ॥ విను తబిసిరేండ్ల గని సూతు డనియె నిట్టు
లవ్వొలడితండ్రి మానికం బంది వేడ్క-
దలను దాల్చి క్రొత్తవేవెలు గనంగ
ద్వారకావతికడ కరుదేరునంత.

ఉ॥ అచ్చటికాపులెల్ల రహహా యిదియేమని వింతబొంది ము
చ్చిచ్చుల వెల్గుదాల్చుకొని చేరెడునగ్గియొ యెల్ల తేజులన్
మెచ్చుల కోసమూని పుడమిం దిగివచ్చెడి ప్రొద్దొ లేక నా
చిచ్చరకంటియో యనుచు జేడ్పడి తాల్మి నిడించిపారుచోన్.

చ. బళి యిదియేమిమించు పొగవారినమాత్రము నబ్బు లేదహా
తొలగక కానవచ్చెడిని త్రోవనువప్పుడు వానబట్ట దే
కలయునుగాదు నిక్కువముగా నిలమున్నగ నోపునంచు లో
పలజని యాపురంచుమగవారలగాగిటగ్రుచ్చియగ్మలుల్.

సీ॥ చల్లకుండలను బాజారులో బడవైచి
పరుగెత్తి యిలు జేర నరుగువారు

నేవంక దొలగిన నావంక దొలగి యొం
డొరుల మోము బగుల్చుచుండువారు
నెటుబోవ గాళ్లాడ కిట్టిట్టుదారాడి
పుడమి మీదను గూలబడెడువారు
పిల్లలు తల్లులు భీతుమీర గవుంగి
లించి హాయని బిగ్గ నేడ్చువారు

నగలు బంగరునాణెము ల్లాక విడచి
బరవసంబున నెచటికో పారువారు
నంగడుల తల్పులనుమూయ కరుగువారు
నైరి ద్వారావతిఁ గేస్తు లట్టితరిని.

చ॥ చలుదులచిక్కముల్ తొడలచక్కినిగొట్టుకొనంగమూపులన్
బలుపులు వ్రేలుచుండ వడబాటెసగన్ వడివచ్చి మోటుపం
చలు పయిపైమెలంచుచును జెచ్చెరవెన్నుని మ్రోల వంకక
జ్జాలు బడవైచి భీతులడరన్ బుడమింబడి జోతసల్పినన్.

క॥ అగ్గొల్లవారిబెరమును
డగ్గరి చేయూతలేపి టక్కరిగొల్లం
డెగ్గేరివలన గలిగెన్
దిగ్గన నాతోడ మీరు దెల్పుం డనినన్.

చ॥ ఒడయడ యేమిచెప్పెదు మయో మనవీటి బజారువెంట బ
ల్విడిజనుదెంచె మిన్నులుగొ వేలుపురాయడొ లేక నెప్పు డె
ప్పుడు నరుదెంచు రక్కసులపుట్టలదిట్టయొ పెద్దబూతమో
కడుపునగన్నబిడ్డలటు గావగదే మము నెల్లనిత్తరిన్.

గీ॥ అనిన విని పది నారసియంతఁ బట్టు
వెలిసి చిరునవ్వు మోమున మొలకలెత్త
ననియె జడియకుఁడయ్య మీ యంత్రవార
లిట్టులైన కోలంబున కేది పరువు.

చ॥ విను పటు తేగుదెంచునది వేలుపురాయఁడు గాఁడు ప్రొద్దుగాఁ
డొనర శమంతకంబు వలనొప్పగఁ దాలిచి వేడ్క వచ్చు ని
ఘ్నుని కొమరుండు గాఁడె తనకుం సత తేసులసామి కూర్మి పెం
పున నలమానికంబు మఱి పొల్లగునే కలవారి కూరిముల్.

క॥ అని మఱియు సుగ్రిసేనుని
కొనగూడిన రతన మెంతయో తగియుండున్
గనులార జూతుమంబర
మును చెలువకు దయ్య మౌని మొద్దునుగూర్చున్.

సీ॥ అనిన నెల్లరు బల్కిరవునవు నా బమ్మ
చెయ్వులన్నిటను విచిత్రతనముండు
మునిడికాయలకు బొల్పెసగు సోయగముంచి
పనసపండ్లకు ముండ్లు బొమకొల్పె
తుంగముత్తకు తావి దోరంబుగా జేర్చి
బంగారమునకు నొసంగ దయ్యె
పిసినిగొట్టుకు డబ్బు బెల్లుగా నొనగూర్చి
యీగికల్గిన వాని కీయదయ్యె

మగతనము లేనివానికి సొగసుకత్తె
దార్చినట్లుగ నాశమంతకము సుగ్రి

సేనరాజున కిఁక బ్రసేనునన్న
కిచ్చె బువిఱేండ్ల కెల్ల గన్నెత్తిగాఁగ.

కll అని యనుకొనుచుండఁగాఁ
దనగీముం జేరి యింటతగువారిఁ గ్రొ
న్ననబోడిఁ మురిపెంబుల
గనిసత్యఁ బమ్ముగుల్లగాంచెఁ మించెఁ.

కll తాఁబొందిన తంటాల్ గాఁ
రాబమ్మున నింటిలోన రాచుట్టలకెం
తేబట్కి సంతసంబిడె
తోఁబుట్టుప్రసేను డెలమితోఁ మైమఱచెఁ.

గీll రాకొలపుమిన్నయైన సత్రాజితుండు
మంచిగా నింటిమూల శమంతకంబు
నుంచి పువ్వులబూజగావించుచుండి
రోజునకునెన్మిదేసి బారువుల మేల్మి
బంగరువు తప్పకుండ నొసంగుచుండె.

కll అత్తరి గోడలు మేడలు
నెత్తగుబురుజులు నరుంగు లిండ్లునుగొట్టాల్
జిత్తరువులు గంబాల్ మేల్
పుత్తడి నమరింపజేసె బొలుపారంగఁ.

ఉll చేయనిజన్నముల్ సెనరుచే నలరింపని బీదపిండ్లునై
సేయనియిండ్లుముక్కుపయి జేయిడిచూడని వేల్పుటాండ్రహా
హాయని యెన్నియో కయిత లల్లని కైసరులఁ సెబాసు వ
హ్వాయనునట్టి ఱేండ్ల గనవచ్చునె యాయదనుఁ దలంపగన్.

చ॥ తిరుగుట మానికంబులను దీరిచినట్టి కడాని మేడలన్
కరగుట లెవ్వియే బనులకై తను గాంచిన దీపలంపునన్
జరుగుట పుస్తెముగ్గలుగు జన్నములన్ వగునోలగంబులన్
సురుగుట చెడ్డ చెయ్వులను సూవెఱ్ఱి సేనునసుంగుటన్నకున్.

చ॥ ఒడలిని జూచి దువ్వలును లోగిన మాకిటిపాట్లజూచి కా
ల్నడగని జోడు బోడితలలంగని సాగలు పోగు లెంచి తా
వడుగును బెండ్లి జేసికొన బట్టెదు సొమ్ము నాకంగు దీవకే
ర్పడగ ప్రసేనునన్న యదిరా యిదిరా యల కెంత యోతగున్.

ఉ॥ పచ్చలు గెంపులున్ రవలు బంగరు వేలుపు రేనిరాలు వా
నిచ్చి హారంగు బొమ్మ లమరించుమటంచని తండ్రి యానగా
నిచ్చను సత్యబొమ్మలొనరించెదు వారలబిల్చి వెన్న సిన్
ముచ్చటలూర నొక్కచెలి ముద్దిడునట్లొనగూర్పకేయనున్

గీ॥ మరియు నెవయందు నేరీతి మలయునట్టి
చెల్వగా కట్టె చెలకాని చెయ్వులన్ని
వేడ్క జిత్తర్వులందు గావింపజేసి
ముగువ చెలికత్తెలకు జెప్పి మురియుచుండె.

క॥ అన్నెలతయిట్టులుండన్
జెన్నలరన్ వండ్రి యుగ్రసేనుసను ...
మన్నియకు శమంతంబా
వెన్నుం డిమ్మన్న యట్టు విని కొంకమున్.

మ॥ తగునే వెన్నునకిట్టులాడ నిసిరో ద్వారావతిన్ ...
పగువాల్గంటిని బెండ్లియాడు నెడ నాకబ్బె ... జేకొందు ... బల్

మగలెవ్వరయినఁ గడంగియిడియరామామూలనుఁ గృష్ణుడీ
తగవుఁ మాలిన రాయనింగొలువ వంతల్ జెందకే తప్పునే.

గీ॥ ఒరుల నెలతల నూరెల్ల వరిగితిరుగు
గట్టితుంటరి తేడుగా గలిగె నింక
నొకని చే సొమ్ముగని యోర్చియుండగలదె
చెన్నటులపొంత కెప్పుడు జేరరాదు.

చ॥ అడుగునొకో శమంతము నహా యదియెట్టులొసంగువాడనా
యొడలిని నానియున్న యెడ నూపిరియిమ్మన నిత్తుగాక కా
రడవుల వానయెండలకు నాకలిదప్పుల కోర్చినిల్చి మిం
డొడవును గొల్చి వేల్పులకును గొనరానిది గొంటినక్కటా.

గీ. అని మరియు నిట్టువలపోసె నత డెడంద
శోకులనుగొట్టి వేల్పులసాకుజెట్టి
యిట్టి చెడు చెయ్దమున కేల నిచ్చగించు
నిచ్చగించిన దప్పునే యీక నాకు.

గీ॥ చక్కదనముకెల్ల యిక్క మేల్గొనముల
నిడిన పెట్టె విద్దెలిముడుకొట్టు
నైన సత్యనిచ్చి యడుగులుబట్టిన
నెంచినన్ను గనికరించునేమొ.

గీ॥ పేర్మి సొమ్ములిచ్చి పిల్లవాండ్రినొసంగి
చెన్నటులను బూజ సేయుచుండు
బడుగులెల్ల మెడల వారిమేలూరక
మీదికెగిరివచ్చి మోదకుంట.

గీ॥ ఇట్టు లేమేమొయనుచుండ నింపుతో బ్రి
సేను డడవిని వేటాడబూనిమంచి
తేజి నాయిత్త మొనరించి తెమ్మటంచు
నానగావించి యతడును లోనికరిగి.

గీ॥ ఇంటివేల్పుకంటె హెచ్చుగాబంగారు
పెట్టనిడు శమంత మట్టతీసి
యింపుబెంపునింప నెవదాల్చుకొనెనన్న
వలదు వలదటంచు బలుకుచుండ.

సీ॥ ఆకుపచ్చనిరంగు పోకుదుస్తుహొంరంగు
కడలన్నిదట్టంపు టడవిజేయ
రతనంపు బొమిడిక రవలజిగాజిగి
నిరుకేర్రివలను నన లేచియెత్త
తళతళలాడు చికిలికత్తుల బెసంగు
లెడనెడదొడగి యీరెంటగాయ
వలెవాటు సవరించు వలిపెహొంబట్టుసే
ల్లుపమి యెల్లెడల బుప్పొడులగురియ

తనదు వేసంబు ననకారుతరినెలప్పు
పూలదోట విత్రంబున బొలుపెసంగి
జేసి బోయలు బంట్లు వజీర్లుబూన్కి
బరవసంబున గొల్చిరా బయలువెడలె.

చ॥ వలలుఉలమ్మలీటెలుసివంగులుగుక్కలుదేగలుఇబయిఇ
గలిగినమోరితకాండుబ్రి గమికాండుబ్రినువెంబడిరా వజీర్ల ప

గ్గలనుడు లాలలింపుచును కేరడమాడుచు గేలికొట్టుచున్
జెలువుమగంటిమి న్గనబ్రిసేనుడు ద్వారకదాటిబోవుచోన్.

గీ. తడుపుకొల్లాయగుడ్డ నావలనుదాల్చి
సత్తరువులోన వంటకై దుత్తయును ప
సంటియును గట్టియలుబూని జంటలేక
నెవ్వడో యొక్క ముదిబాప డెదురుకొనియె.

కం॥ అదిగని విన్నాణము గ
ల్గు వారల్ చనవలదు వేటలోపల గడు గీ
డౌదవు నన వినక నడచెన్
విదివ్రాల్దాటంగనెట్లు వీలెవ్వరికిన్.

చ॥ తనతెలిమావు తెమ్మెరనవల్చు వడిన్ జనుచుండ మేల్మిగా
ల్పునుసడలించి యున్కాలపి చూడకడన్ గడముట్టిబారి చ
ప్పునవరు దెంచుగుక్కలగముల్ భవుభౌయులివు ల్సెలంగవెం
టనుబడి రా వడీర్లను కటార్లతుటార్లను వెన్కయై రటన్.

గీ॥ తెంపుబెంపున నేయడ్డగింపులేక
నడగతోడన నడవిలోబడి తోడంగి
గుట్టలునుబుట్టలును చెట్టుపట్టులరసి
యరసి మెకముల దోరసి వేటాడునపుడు.

గీ. అచ్చటికిదాపునందున్న యట్టి వింజ
మనెడుగుబ్బలినుండు బోయలకు పెద్ద
లైనవారలు సనుదెంచి తేనిగాంచి
మొక్కి యొకపున్గుపిల్లిని మ్రోలబెట్టి.

క॥ పబువా చూచితె వింజం
బబుబరమూ సెట్టివార్కైనను నెంతె
త్తుబలే మాయింఢ్లటనుం
డు బగల్ రేయియును జీకటుల్ -మ్మనుచో

క॥ అందలి మెకపుంతేడులు
నుం దుప్పులు పెద్దపులులునుం జిరుతలు బల్
పందులు లేళ్లు సివంగులు
వంవలు వేల్పుమ్మొ రమ్మొ వానింజూడన్.

సీ॥ వానిదుంపార నీతోన యేమందు దు
ప్పులపిల్లలే పెద్దపోతులంత
సామి చూచితివె యాచమురుపందికి వెండు
కింత బీకంగ జిమ్మించి కొట్టు
నయ్య పెద్దుసిరికాయంతేసి తెలిగుండ్లు
జలజలరాల్చు నేస్తులు బెనంగి
చెట్టంతయాబోతుబట్టి నేలకుగొట్టి
కొనగుట్టవర కీడ్చి తినుమెకాలు

చూడ సొంపా కొపమలేళ్ళ చూచినంత
నింటిమాటెత్తనీయని యేదుగుంపు
సింగములకైన నింత తొలంగిపోని
యడవి దున్నలు గొరనాసులందుగలవు.

క॥ తొడరి యెలుగెత్తి యార్వన్
బిడుగులు పడిరాలు పెద్దపెట్టున నొక దూ

కుడుజేసిన మావింజము
దడదడలాడించు సుమి కొదమసింగంబుల్.

క॥ అమ్మాయయ్యోలుగులనా
బమ్మెట్లొనరించె నొక్కొ పరువడిలో సిం
గమ్ముల దమ్ములజేయును
రమ్మా మాపాలము జూతురాయడ ఖుంకణ.

గీ॥ అనిన సంతోసమంది తేడట్లె యనగ
వెంటనిడుకొని యొకజాలు వెంబడించి
అడ్డె పానపాన మబ్బానునట్టె చోటె
యెంతదవ్వది చెలకపెట్టి యటంచు
నిప్లిదే యంచుగొని పోయి రల్లతేని.

సీ॥ మున్నగస్త్యుండు రాబుడమిసాగిలిమ్రొక్క
నుండుమిట్లన బండియున్నవాని
పాపసామ్ములసామి రావణంకులకున్కి
యగు నేటిచెలిపక్క తగులుకాని
నిండియా నడిమికి రెండుపంపులుగాగ
నమరించు పెద్దగట్టైనవాని
కడుమెకంబులకు దొంగలకు తేండ్లకు నిరా
బారులకిక్కయై పరగువాని

తమ్ములకు గల్వ పూవుల కిమ్ములైన
వలపుతెలినీటి కొలకుల వాసిగాంచు
నెత్తముల వేల్పులచ్చరల్ నెత్తమాడ
వేడుకలుగూడ జూచెనా వింజమపుడు.

కం॥ కని యిది కాం చినజాలదె
మనుటెందుల కేంధుబూాన్షు మజ్జా...
మ్మినుపట్టి నిక్కియెగుకం
జనదే యీా గట్టుకొానకు జనువార...

చం॥అనితలపోయుచుఁ గరకుటమ్ములగోిల్పు... న
మొనసిన కారుసింగమునుమోాటెలు గుం...
దినిబొాగ రెక్కుదున్న నాక దెబ్బకు దెబ్బకుజ...
దునిసిపడఁ వడిఁ నెర పె దూలక దెంపు...

సీ॥ దిట్టమాాయేన్గు గీపెట్టుచుండగ దొాండ
మట్టెబిగ్గనబట్టి కొట్టనేల
గొిీవ్వాడిగోళ్లెత్తి కొట్ట రిప్పునవచ్చు
కోిల్పులికనయీాటె గుి...
యేనుంగురా తల పైనుండి కుప్పించి
యురుకుసింగము తల నొాడిని...
కొరికివేయగనోపు దెరచివచ్చెడి పెద్ద
యెలుగుబంటని చెట్టు కేసి...

దుష్టులను జోిల్చు నడవిపందులను...
కణుజులను గెల్చు యేదుల...
లేళ్ళసవరాల నెనిమిదికాళ్ళవాని
వాల్మెకంబుల గూల్చు నవ్వారిగా...

క॥ పలుచియలేడిని బట్టుఁ
బిలుతివియక సింగములను బీరము...

సొంపగు నందునకొమ్ముల
విఱుచుచుఁ బట్టుకొని నింటి వేల్పులు పొగడన్.

కం|| మాంసమయ పొట్టు నక్కను
చాటువైన పలుబొమ్మ సైనము చేత
ప్యా[illegible]నము వెసంబుల
గాటముగా జంపి వనమునకు వేటయనన్.

కం|| ఇటు వేట సల్పుచుండన్
పటునక్క సమయమునొక్కసింగము వనవె
న్కటి పైపునుండి [illegible]
పటునక్కమనిపుత్రుఁ [illegible] పడదోసెనన్.

కం|| పడదోసి యమ్మహీంద్రుఁ
గడు మెండుగ [illegible] ముగ్గు కొని బ
ల్విడి బోవుచుండె పిన నె
య్యొక [illegible] సంతోసమొందన్ వెలసిల్లన్.

గీ|| ఆ శ్రీకని జాంబవంతునకు [illegible] యెలుగు
బంటు [illegible] గనగఁజూచె శ
[illegible] చింతనొంది
కో[illegible] [illegible] గోర్కెగలిగి.

గీ|| సత్య[illegible]ము [illegible] మాఱ్కొని
[illegible]లుబట్టి
[illegible] గొంతుమ్రింగువానికి
[illegible]లుపు [illegible] గానె.

కII సింగము నిటుజంపి రతన
మును గొని జాంబవంతుఁడు వింజవుంబు[illegible]
[illegible] జని [illegible] ని
చ్చెం గొనుచుఁ గొంతవాయ జేఁ[illegible]

కII [illegible] సచ్చువారల్
[illegible] [illegible]యు [illegible]
[illegible] గాని [illegible]బులు
[illegible] గాలి తల[illegible]

సీII రాజాగ్రాసైన సత్రాజి [illegible]వచ్చి
మాతమ్ము జేఁసి మనల[illegible]
నేమి[illegible] [illegible]తుము
[illegible] [illegible]
యుండు [illegible]యోగి మాను[illegible]
[illegible]లు సింగపుంగొ[illegible]
[illegible]లు [illegible] [illegible]
[illegible]ము లేవి లెండు తేలెండు[illegible]

[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] నాడు నేమొని[illegible]నసిన
నేఁడు[illegible] నుడున్నదు మేని [illegible]

చII అని[illegible] [illegible]గు[illegible]ండుచు గుండు[illegible]
నినిగసియు[illegible] [illegible] [illegible]

సను పులు [illegible] తోడంగి భ
గ్గన [illegible] నేడ్చె నేమనన్.

గీ॥ అనుగు [illegible] పల్కు-
[illegible]
[illegible]
[illegible] సిల్లు.

ఉ॥ కాయను [illegible] పాలితోకచు
క్కాయను [illegible] జక్కదనంబు కెల్లని
క్కాయను [illegible] తియ్యని లేతమావిమో
కాయను [illegible] గాయనుంగనున్.

ఉ॥ పాయను [illegible] మంచిగోనాల మేలితి
ప్పాయను [illegible] పాయను నాకడరార మేల్మి కు
ప్పాయను [illegible] సోరగు గంతుపువ్వుదూ
పాయను [illegible] బాయనుజీయనున్ దనున్.

చ॥ డాయను [illegible] నక్కదురారమంచిగో
డాయను [illegible] నన్నురిపించుకోడు నీ
డాయను [illegible] నీయొక తెట్టునైతు దో
డాయను [illegible] డాయనున్ వినున్.

ఉ॥ రోయను [illegible] నాకెరిదారితమ్ము [illegible]
త్రోయను [illegible] సిన్నెగ పెట్టుకంపురా
రోయను [illegible] నీవలె నేమ నేటబో
రోయను [illegible] నేనెటునైతు రోయనున్.

క. అనియిట్లు తోడబుట్టిన
చనువున నెనగానరాని జాలింబడి తూ
లిన మెదపోలిన మెయితో
డను గొంతశమంతకం బెడందందోపక్.

ఉ॥ నేరుపుమై నెదం దనర నిన్ను గనుంగొని పెద్దలెంచగా
నేరరు నీవెలక్ సతము నిక్ గనిమంటిమి నీగొనంబు బం
గారము నీను నీకతనగా వెజగంబున కెంతొ మేలు వ
హ్వా రతనంబ నీ యొడలు వాసిన నా యొడ లేల గాల్చ నే.

సీ॥ తమ్ముడా పాశమంతకమా యెచటనుంటి
వెవని పాల్వడి కలివిచ్చుచుంటి
నీదుసింగారంబు నీదు బంగారంబు
తరగనై తిట్టలై తనరునహహ
నీవు కోర్కెలను నిండించు నింతులు బీద
లెటువంత దరిగాంతు రెందు వందు
పొల్లులాడని వాడ పొద్దోసంగినలచ్చి
పోయితే నిల్కడ బూనలేవె

పొలుపుగలవాడ వేవెల్గు వెలుగుదాన
అనుగు చెలిదిట్ట సుకముల కొటపట్ట
మురిపెమిడుపంట కరువుల దరుము పంట
యంచు బలవించు బ్రిదుకుటెట్లని తలంచు.

గీ॥ మును శమంతక మణి గ్రేసెనున కొసంగు
మనుచు గరిపేల్పు గోరి నట్లచటనిచట

వారలాడిన మాటల బారఁ జూచి
యరసి యిదివాని పనియె కానగునటంచు.

॥ ఔరా తుంటరి మానికంబునకునై యాసించి నాతమ్మునిన్
నేరం బింతయు లేనివాని దునుమన్ నీచేతు లెట్లాడె రా
యోరీ నల్లనివాఁడ నీకోఁపుచెయ్వుల్ జూపితే విన్నవా
రేరుంజీయనరోయటంచు బలుమా రెగ్గెత్తియూ రెల్లెడన్.

క॥ మాటల బెరకతలందున్
సూటీ పోటీ నుడువుల సూచాయల న
మ్మేటిపయి నపనెపమ్మున్
జాటించె నిజంబటంచు జగము న్నమ్మన్.

గీ॥ ఎవ్వరైనను దన్నింత హెచ్చరించ
గొల్లయిల్లాండ్రు మరగిన కోడెకాడు
దొంగపనినట్టు టక్కరితోఁడబుట్టు
వెవ్వడవ్వాని చెయ్దముం చెరుగజెప్పు.

క॥ ఈలాగున రోకంటన్
రోలన్ బాడంగ నతడునుం దెలిసికడున్
దూలియిక నేమి తెరగని
లోలోఁ దలపోసి తనకొలువునన్ జెప్పన్.

॥ పనుపడనాలకించి బలభద్రుఁ డెనంగనరానికిన్క భ
గ్గనవడిమండి తోఁకచురుకానగ ద్రొక్కినత్రాచురీతి నా
యనుగగుతమ్మకుఱ్ఱ నిటులారడిసేయగ పట్టితప్పుమో
పినపెనుతుంటరిం దునిమి పెంపుజెలంగెద నిప్పుడంచు నే
ప్రున దననాగలిన్ బయికిబూనిచి పట్టి చనంగ నడ్డమై.

శా॥ అన్నా తొందరయేల యాగుమది జేయంబూనినన్ బెద్దలన్
విన్నాణంబుగలట్టి వారలను మెప్పించన్ వలెన్ ముందుగా
దెన్నుం జూడక మంచిచెడ్డలు గనంకెంతే తొందరల్ జెందువా
రెన్నండున్ జెడిపోదురంచు వినవే యిట్లేలనం జోర్మిమై.

గీ॥ కినుకడించు సాత్యకిని జూచి నందుని
కొడుకు పెద్దవారి నడుగవలయు
ననినమాటకెంతయు నౌరి మంతులచ్చె
యెరుగ జెప్ప కర్జ మెట్టులనియె.

క॥ ఎరిగినవారలకెల్లర
కెరుకయగుచు జగము మనుప నిలబుట్టిన నే
ర్పరి మంతులచే నెరుగుట
తెరగిదియని గొల్లమనసు దెల్పుటగాదే.

చ॥ అనవుడు మంతులిట్టులనిరయ్య నిసంగమె మాయమందదో
చినయటు లిన్ని యింద్రియము లెప్పగలాడిల లేదు మీకు త
మ్మునిగడ తేర్చి యారయనమున్ గొనినారి పట్టుచు సీను చ
ట్టి నెపము పెట్టినట్టి యసురిన్ బరిమార్చగ [illegible]రిన్.

ఉ॥ ఇప్పుడ వానిజంపు నెడ నెల్లరు మానికమీరె కోరంగన్
దప్పును మీపలుకన్ సమయమేమం గుతిరింతుము గాన వానినే
చొప్పుననైన బట్టికొని చూపి విధానపమొల్లి మానిరో
నప్పలుగాక దున్మ నమహాపక యని మెచ్చు జగంబులెల్లయున్.

గీ॥ అనిన సంతోషపడి వెన్నుడౌను నాగ
నుగ్రసేనుండు బలరాము డొప్పుకొనిరి

మనుమలుం గొడుకులు దమ్ము లనుగుచుట్ట
లెల్లవారలు నిదియ పోచెల్లుననుడు.

చ॥ ననవిలుతుండు సాత్యకియు నల్లనిబట్టగలట్టిజెట్టి కం
తునికొమరుండు సాంబుడును దొడ్డమగంటిమిగల్గు చుట్ట ల
ప్పనికయి జాడదీయఁగలవారు వజీర్లొక కొందరంటిరా
జనియె బ్రసేనుడేగు కడచాయల నా కరివేల్పు సెట్టనన్.

చ॥ చనియడవిన్ దగన్వెదకి చచ్చియిలన్ బడియున్న యాప్రసే
నునిగని వంతబొంది యిటనొంచెనె కట్టిడి బమ్మవ్రాలహా
యని రతనంబుకై వలువలన్నియు గుత్తుకనున్ మొలన్ గనుం
గొని యెటలేక యుండిన దిగుల్పడిరందరు వెన్నుడంతటన్.

చ॥ ఇదె కను డొక్కసింగమిట నేడ్తెర వీనిని దున్మివైచి పే
రెదవెలుగొందుమానికము నెంతయుగైకొని పోవనోపు ని
య్యది వెనుగొల్లజీరు గురుతల్లదె పల్గమి నొత్తెపుత్తెనా
నిదె బువి కాలిజాడయని యేర్పడగా నెరిగించి పిమ్మటన్.

గీ॥ కడగి బొబ్బ మెకపుగాలిజాడనుబట్టి
యెల్లవారు వెంబడించి నడువ
నల్లనయ్య యడవినడివారమునకేగి
డ్రెళ్లియున్న మెకపుతేనిగాంచి.

చ॥ ఇదియెటులీల్గెనంచు గలయెల్లరుసుం బరికించికాంచి యి
య్యది యొకయెల్గుతేనిపయినాలము జేయుటగూలెనంచుదా
రెదలదలంచి మానికము నెందునుగానక మ్రింగబోలునం
చొదవినతొందరన్ గడుపునోరిమిజీలిచిచూచి రద్దొరల్.

క॥ అందును గన్పడకుండిన
నంవరు నయ్యేలుగుబంటియె కొనెంబో యిం
దెందును లేదని పాగిరి
ముంవరనడుమంగ నెలుగుబోయినజాడన్.

గీ॥ ఎలుగు తేని యడుగు లలవింజమున
నొక్క పెద్దసొరెకుబోవ భీతుజెంది
యెల్లమూక మొకములెల్లగా నటనిల్చి
కళ్ళనేస్తియొకడె గవికి జనుచు.

క॥ ఓనేలతాల్పకలడా
మానికమిటననెడు కృష్ణుమాటకు సరిగా
నోనేలతాల్ప కల డా
మానికమిట ననుచు బల్కె మలయన్యేడలన్.

గీ॥ మంచిదంచు జగము మంచులావరితన
కెట్టయెదురనున్న గుట్టబొరియ
జూల్మెకంబు గొవమసొకియజొచ్చెనరితి
జొచ్చెవారలెల్ల జూడనంత.

సీ॥ నెర నల్లచీమలై నేరేడుపండులై
కాటుకపిట్టలై కాకులగుచు
చినచిన్న ముంతలై చిటిబాన చొంతులై
వింతలై బలిసిన దూతలగుచు
కరియావులై కలంకారు దుప్పులువలై
యామటాబోతులై హత్తులగుచు

చీకంటి మ్రాకులై రాకాసిమూకలై
గురిమీఱు కాటుక కొండలగుచు
మేరలేక కనులమీఁద మిన్వ్రయ్యలై
పడినయట్లు జగము లడఁగినట్లు
జెలఁగె వానిమ్రోలఁ జిమ్మచీకటితెరల్
కన్ను వొడుచుకొన్న గానరాక.

కం॥ అట్టితఱి బాములంచుఁ
మిట్టనుచుఁ బల్లమనుచు మెల్లనజన డి
ట్టుట్టులికిపడఁడు వెఱవఁడు
గొట్టించం డాత డెంతకొంటెయొ తలఁపఁ.

గీ॥ కడఁగి జగములన్ని యడఁగిన తఱియందు
జిమ్మచీకటులఁను జెలఁగివెలుఁగు
నట్టి దిట్టగుట్టయందున్న సారియలో
జీకటులకు బీతుజెందునట్లు.

గీ॥ ఇట్లు లోనికిఁజని కంటికింపుగాఁగ
తళతళమటంచురతనాల వెలుఁగువఁన
తిరమయిన పెద్ద మెఱుగన దేజరిల్లు
సొగసుమేల్ పైడిముత్యాల నగరు గనియె.

చం॥ కని కనుదోయి మూఁతవడగా నొక యింత వితాకుతో నహా
యని యెదనూదిపట్టి బళిరాయిది యేటిబెడంగు దీనితో
నెనగలదాని గాంచి విని యెన్న డెఱుంగము నిక్కమాకలా.
యని మదిఁగొంత సేపరసి యాసొగసుందన మెంచె నిట్టులన్.

ఉ॥ ముత్తెపుదోరణంబులును ముగ్గులునుం [illegible]లుఁ బళ్ల
పుత్తడిగోడలుఁ బొసగు బొమ్మలు [illegible]తిన్నెలుఁ
జిత్తరువైన మంచములు సెజ్జలు [illegible]లుఁ [illegible]రే
యుత్తరగొంతసేపటు నే విని[illegible]చ్చ చూ[illegible]నఁ.

గీ॥ దీని యొకయు [illegible]
యొట్టిజెట్టు [illegible]
యెంతసొమ్ము [illegible]
చెప్పువాని నిపుడె చూతుగాక.

గీ॥ ఎఱుగనట్టి [illegible]
చూపెగాక [illegible]
వాని మేలు [illegible]
దివిరి [illegible].

క॥ అని యున్ని [illegible]
[illegible]న ముచ్చుంబోలె [illegible] లో
జన సుయ్యాలలో [illegible]
లని పాడెడి కలికిపలుకు [illegible]ఁ.

క॥ వినబడిన పల్కు [illegible]
[illegible]న మేనుంగుం [illegible]
లను వే[illegible]ముఁ
గని య[illegible]ఁ.

ఉ॥ ఏడువబోకుమన్న యి[illegible] నీ
వాడుకొనంగ నీయనుగు[illegible]ముఁ

బో[illegible] [illegible] [illegible] బొల్పుగ నెచ్చి యొసంగనీకు నా
తో[illegible] [illegible] [illegible]తో నెలకోయిల కూతలోయనన్.

చ॥ అ[illegible] [illegible]యంబు వెగి యల్లన నుయ్యల జేరబోయి య
మ్ము[illegible] [illegible] [illegible] మోప్పకనుంగవతోడ నెద్దియో
మ[illegible] [illegible] [illegible]యలమారి వజీరుమానికం
బు[illegible] [illegible] వొ[illegible]తనమున్ వతసిన్ సరివత్తురే యొరుల్.

సీ॥ [illegible] [illegible] [illegible]తనంబు వొప్పుజెరిగి
[illegible] [illegible] జాంబవ్రంత రత్నం
[illegible]ము న[illegible] [illegible]యలమారివోంగ
[illegible]మోనని [illegible]లుంగెత్తి పిలిచె.

మ॥ [illegible] [illegible] [illegible]యండుక్కు పెంపెక్క మో
స[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] రోసంబారగా బట్టె ముఖ్
చ్చి[illegible] [illegible] [illegible]గయని [illegible]జెట్టిన్ యశో[illegible]ము
[illegible] [illegible] [illegible] యామన్ గట్టి [illegible] వెసన్.

ఉ॥ [illegible] [illegible] [illegible] సాటును [illegible] వాని వేతు లి
[illegible] [illegible] యొక [illegible] జాంబవు గ్రిందినుండి వెన్
[illegible] [illegible] [illegible] వెల్లి[illegible]లంబడెన్ బువిన్
గొ[illegible] [illegible] [illegible] గొబ్బున పింజము మారుమ్రోగగన్.

చ॥ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]వాలున లేచి తొడంగి నిల్వుమీ
[illegible] [illegible] నిను బిల్కుర జేసెద నోర్వ[illegible]చ్చునే
[illegible] [illegible]పు[illegible] వెన్ముగవాడవయేని నిల్వుమం
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] నెత్తురు గ్రక్కుమోడిన్

ఉ॥ నీదిరదెబ్బ యంచతనినిఁ గని దాగయిదోయియందుగా
మోదకిబూని కాచుకొన బోలు నిదే సమయించు నిన్నటం
చూదిపయిఁ బడఁ విడువనొక్కెడ కోసరిలెఁ రవంత య
మ్మోమ్రదునకొక్కబాఁడనురుముం బొడుముంబలె నయ్యె
నయ్యెడఁ.

చ॥ పగతురువచ్చి మార్కొనినపట్లను వారినడంచబూని యొ
ప్పుగ సమకూర్చు తాలుగొనిపోడిమి నక్కరి వేల్పుపైపయిఁ
దెగి జడివాననా గురియ దేసువ డాల్గొని యొడ్డెవాని బ
ల్మగటిమిజూచి యయ్యెడపిమన్నియ యబ్బురమొంది
చెచ్చెరఁ.

గీ॥ బరువయిన యొక్కరాతి కంబమునుబూని
వేయబెకలించు వానిచేదోయిబట్టి
నడుమగల రాతికంబుంబు బొడుముగాగ
బిట్టుమోదెను హలుమాహు వింజమ్రదుచ.

ఉ॥ పెల్లుగ జీమపుట్టలను బీల్చు మొగంబుల పెద్ద మొట్టుతే
మెక్కిన బట్టునూడ్చుకొని మీరినకిన్కనోడ ల్వ్రేదిల్చి యా
నల్లనిసామిపై కురికి నా మొదుటంబడి మొట్టుపోయెదో
గొల్లడటంచు పొంచితివాకో యని బల్వ్రడితోడ పైబడెన్.

క॥ పిడికిటి పోటులఁగాల్గన్
మడమల మోకాలిపోట్ల మరివీఁగు నె
న్నెడల నొకరొకరి మోదన్
కడగుట నప్పోరు బీతుగలిగించె నటన్.

బ్బును నేలయు బంగరు
బ్బలియున్ పింజమనెడుకొండయు బుఱియున్
బ్బమెగము దలపడిన
బ్బురమిడె నచటివారి కయ్యనిజూడన్.

డువరు కడపంబారరు
డియ రొకళ్లొకరి కింకజాలుననరు నే
డుగరు పేర్లడుగ రదె
డికయ్యమె పెట్లపోట్ల గాసిలియరకన్.

ంబునంతు చెడమై నిలుపంబడి యోరిదిట్ట నీ
జెట్టినెందువినియైన నెఱుంగను పేల్పులైన నా
ండి పారుదురు హాయని బిట్టుగ గద్దరించినన్
రు పగ్గమును దుడ్డును దున్నను వీడి జారెదుఁ.

ను రాముడల్ల తోలుపేలుపుడిట్ట నడంచుపట్టునఁ
పోకుమూకలను బల్వడితో జరుచీమలట్ల ను
నాడ గొండగమి నుబ్బునసంద్రము గట్టుచోట రా
చమెచ్చు దెచ్చితి నదంతయు జెప్పగనేల నీకిటఁ.

జ నీటివాములునాగ్గిటికిబోయి
పడి తానమొనరించి వచ్చునాడు
లో వేపెమొద్దు నాటిననోర్చి
జగముచుట్టము నొద్ద జదువునాడు
కాండఱను నెల్లుగముల నన్నిటి జక్క
జేసి కయ్యపువిద్దె జెప్పునాడు

ఉ॥ నీదిరదెబ్బ యంచతనినిఁ గని దాగయిదోయియందుగా
మోదకిఁబూని కాచుకొన బోలు నిదే సమయించు నిన్నటం
చూదిపయిఁ బడఁ విడువనొక్కెడ కోసరిలెఁ రవంత య
మ్మోదునకొక్కబండనురుము బోడుముంబలె నయ్యో
నయ్యెడఁ.

చ॥ పగతుడవచ్చి మార్కొనినపట్లను వారినడంచబూని యొ
ప్పగ సమకూర్చు బాలుగొనిపోడిమి నక్కరివేల్పుపైపయిఁ
దెగి జడివానగా గురియ దేసువ డొగ్గొసి యొడ్డవాని బ
ల్మగటిమిజూచి యయ్యెడవిమన్నియ యబ్బురమొంది
చెచ్చెరఁ.

గీ॥ బరువయిన యొక్కరాతి కంబమునుబూని
వేయబెకలించు వానిచేదోయిబట్టి
నడుమగల రాతికంబుంబు బోడుముగాగ
బిట్టుమోదెను పలుమారు వింజమద్రువ.

ఉ॥ పెల్లుగ జీమపుట్టెను బిల్పు మెగంబులపెద్ద యెట్టులే
మెల్లిన బట్టుసూడుచుకొని మీరినకిన్కనొడ ల్వ్రదిల్చి యా
నల్లనిసామిపై కురికి నా యెదుటంబడి యెట్టుపోయెదో
గొల్లడటంచు పొంచితివాకో యని బల్వడితోడ పైబడెన్.

క॥ పిడికిటి వ్రేటులగాల్లన్
మడమల మోకాలిపోట్ల మరిపిలగు నె
ళ్లెడల నొకరొకరి మోదన్
కడగుట నప్పోరు బీతుగలిగించె నటన్.

క॥ మబ్బును నేలయు బంగరు
గుబ్బలియున్ వింజమనెడుకొండయు బుఠియున్
బొబ్బమెగము దలపడిన
ట్లబ్బురమిడె నచటివారి కయ్యనిజూడన్.

క॥ విడువరు కడపంబారరు
జడియ రొకళ్లొకరి కింకజాలుననరు నే
పుడుగరు పేర్గడుగ రదె
క్కుడికయ్యమె వ్రేట్లపోట్ల గాసిలియరకన్.

ఉ॥ అంతటజాంబువంతు డెడమై నిలువంబడి యోరదిట్ట నీ
యంతటి జెట్టినెందువినియైన నెఱుంగను వేల్పులైన నా
కంతటినుండి పారుదురు హాయని బిట్టుగ గద్దరించినన్
దంతపజీరు పగ్గమును దుడ్డును దున్నను వీడి జారెడుఁ.

చ॥ ఏను మును రాముడల్ల తొలువేలుపుదిట్ట నడంచుపట్టునఁ
బనిగొని సోకుమూకలను బల్విడితో జిరుచీమలట్లు ను
గ్గొనరిచినాడ గొండగమి నుబ్బునసంద్రము గట్టుచోటరా
యని యెదమెచ్చు దెచ్చితి నదంతయు జెప్పగనేల నీకిటఁ.

సీ॥ తొలిసంజ నీటివాములునాగ్గిటికిబోయి
పడి తానమొనరించి వచ్చునాడు
మాకాలిలో వేపమొద్దు నాటిననోర్చి
జగముచుట్టము నొద్ద జదువునాడు
కొండుకొండను నెల్లగముల నన్నిటి జక్క
జేసి కయ్యపువిద్దె జెప్పునాడు

కారుమబ్బులవోలె [illegible]
[illegible]టమ్ముల వాన [illegible]

సుంతయును మేను [illegible] చూపి సీ[illegible]
[illegible] కాని యనిలోన [illegible]
తౌర మొనగాడ సీవగు [illegible]
దెలియగా [illegible].

మ॥ అనుమాటల్ విని వెన్ను డో యెలుగు [illegible] తిన్
మనుగొల్లం[illegible] [illegible] ద్రుమన
దునకున్ బెంపు[illegible] సీరతనముల్ గొ[illegible]
ప్పును నేజెందుట నిందవచ్చు [illegible]

గీ॥ అనిన జాంబవంతుడు [illegible] యూ[illegible]
మన్న గొల్లడా [illegible]
గొంచుబోదు [illegible]
సీరసమున [illegible].

సీ॥ ఇట్టు మార్కొని [illegible]
నది [illegible]
సీరసంబున నగ్గి [illegible]
నది [illegible]
[illegible] గాలి [illegible]
[illegible]
కినుకమై [illegible]
[illegible]

కారుమొయిలమ్ము నిగుడింపఁగా నతండు
కడఁగి తనమేని కరిచాయఁ గలుపుకొని యె
దండునుసికొల్ప వెంట్రుకకొండఁ గాఁగ
లాఁగి లోఁగొన వాఁడు కలంతఁ జెందె.

క॥ అనియిట్లిచ్చట నిరువది
యెనిమిది నాళ్ళెసఁగ తోడనే తెంచినవా
రును బసమూఁడవ రోజున
జని రాకరివేల్పు నాసపడలిన వెతతోన్.

క॥ ద్వారావతికిన్ వారలు
జేరి జరిగినట్టి కతను జెప్పిన పీరున్
వారనక ఖిన్నువడిన
ట్టూరెల్లన్ గొల్లుమంచునమ్మడి నేడ్చెన్.

క॥ కనినతలిదండ్రులును బెం
చిన తలిదండ్రులునుముద్దుజేసినవారల్
మనుమలు గొడుకులు నాండ్రున్
దనచనవరులొందువగపు దరమే చెప్పన్.

సీ॥ తలమీఁద రెండుచేతుల మోదుకొనుచు నో
రీముద్దుకుఱ్ఱ యంచేడ్చువారు
గుబగుబరొమ్ము బగులగ్రుద్దుకొనుచు న
య్యో యెట్లు బ్రతుకుదుమనెడువారు
నెడద తార్మారైన నెదియు గన్పట్టక
యట్టిట్టు దిరిగి తూఁగాడువారు

నోరిరంబులరంపకు [illegible]
మునిగిపోవు [illegible] మూల్య [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
సత్యా [illegible]

కం॥ చేలీయుచు [illegible]
[illegible]
బలుగాగియుందు [illegible]
[illegible]

కం॥ [illegible]
కటకట [illegible]
చటుస్న్న దుగని గా
ల్పుట్టైకెగుమిగూడి [illegible]

గీ॥ గొలియలను [illegible]
దున్నపోతులు మామూలు [illegible]
తెచ్చిబెదిరిచ్చి పోలము [illegible]
సత్తిమానేల [illegible]

కం॥ మాబోగుము [illegible]
మాబోగితె [illegible]
చేబిగపలో నుడుపు [illegible]
గాబా [illegible]

గీ॥ తలవిరియబోసి పసుపుమైనలది పెద్ద
బొట్టునిండార మొగమున బెట్టి వేప
మండలను చేతగొని గొల్లమగువయొర్తు
సివముచే గుర్ఘురిని యూగి చెప్పెనెదియొ.

గీ॥ ఈపులకుగుట్ట విన్నాణమెసగుపుట్ట
యీగలకునట్టు కంపు పుట్టింటిపట్టు
మలపలకు దొంగలకు ఘూలమాదుగులకు
బంతిపాత్రైన యామత్తుపాకయందు.

గీ॥ గుడ్డలుతికెడువారును గొరుగువారు
కుండలను జేయువారు గూర్చుండినేయు
వారు గడమీదికెక్కెడు వారు మంద
గాచుకొనువారు కడుపార కల్లుద్రావి.

సీ॥ గాడ్పుచూలేను రాకాసులీరని యార్చి
కుప్పిగంతిడిపడు నప్పుడొకడు
అడుగకయే కల్లు నవ్వారిగాగ బో
యించికర్షనియీవిఖించునొకడు
ఊకొట్టు వారల జీకొట్టుచును మిట్ట
విన్నాణమును జెప్పవెఱ్ఱియొకడు
క్రిందబొర్లెడివాని గేలెత్తి చూపి యా
యనకంటెమేలు దెమ్మనునొకండు

కక్కువారలు చీకులుమెక్కువారు
తనదుపెండ్లాము కతజెప్పుకొనుచువన్ను

నోగిరంబులుపండుటుడిగి పెన్ వెతతోడ
ముసుగువెట్టుక బిగ్గమూల్గువారు

చెరువులను బావులను నగ్గినురకబోవ
బందుగులచేత నాకట్టుబడెడువారు
నెంతగతిపట్టె ద్వారక కింతలోన
నయ్యయో అక్కటా మొరోయనెడువారు..

కం॥ చెలియని చుట్టంబని తమ
కెలయించెడి బోజుగటంచు నేలకయంచున్
బలుచాగియంచు వెన్నని
వలకొక లాగెంచి పడిరి తలగని వంతన్.

కం॥ ఇటులెల్ల రేడ్చియేడిచి
కటకట మనయెప్పువలన గలదేమేలం
చటున్న దుర్గనింగో
ల్బుట్కైగుమిగూడి గొల్లబోంట్లున్ వగలున్.

సీ॥ గొర్రియలును మేకలును బడి కోళ్లువెట్ట
దున్నపోతులు మామూలులెన్నుకొనుచు
తెచ్చిబలివెట్టి బోనమ్ములిచ్చుకొనుచు
సత్తిమోసాల నోకవెట్ట సంతజేసి.

కం॥ మాబోనము ముందనుచున్
మాబోనమె ముందటంచు మాసత్తియటం
చేబిగదులో నుడువుచున్
గాబారైరన్ని పసులకాపరులెల్లన్.

గీ॥ తలవిరియబోసి పసుపుమైనలది పెద్ద
బొట్టునిండార మొగమున బెట్టి వేప
మండలను చేతగొని గొల్లమగువయోత్తు
సివముచే గుర్ఘురిమి యూగి చెప్పెనెదియొ.

గీ॥ ఈపులకుగుట్ట విన్నాణమెసగుపుట్ట
యీగలకునట్టు కంపు పుట్టింటిపట్టు
మలపలకు దొంగలకు ఘూలమాదుగులకు
బంతిపాత్రైన యామత్తుపాకయందు.

గీ॥ గుడ్డలుతికెడువారును గొరుగువారు
కుండలను జేయువారు గూర్చుండినేయు
వారు గడమీదికెక్కెడు వారు మంద
గాచుకొనువారు కడుపార కల్లుద్రావి.

సీ॥ గాడ్పుచూలేను రాకాసులీరని యార్చి
కుప్పిగంతిడిపడు నప్పుడొకడు
అడుగకయే కల్లు నవ్వారిగాగ బో
యించికర్జనియీవిఖంచునొకడు
ఊకొట్టు వారల జీకొట్టుచును మిట్ట
విన్నాణమును జెప్పువెట్టియొకడు
క్రిందబొర్లెడివాని గేలెత్తి చూపి యీ
యనకంటెమేలు దెమ్మనునొకండు

కక్కువారలు చీకులుమెక్కువారు
తనదుపెండ్లాము కతజెప్పుకొనుచునన్ను

దాన బలుబూతులనుకొనబూనువారు
నైరి కలుపందిరులచెంత నల్లరిండ్రు.

సీ॥ రంకురాట్నము లొక్కవంక గిర్రనిమ్రోగ
నొక్కటగొమ్మువాండ్రూదసాగ
గారడీండ్రొకదరి వీరణంబునుగొట్ట
రహి గంగిరెద్దులు రంకెవెట్ట
బెడపెటమంచు దప్పెటలొక్కెడ జెలంగ
గంటలూరక గణగణ యనంగ
మగవాండ్రు నాండ్రు హెచ్చుగు సివంబుననార్వ
సుద్దిజెప్పెడువారు సుతులుగూర్వ

మూడుముక్కలపేకాట గోడిపందె
ములను జూదంపుబల్లలతులుపలెల్ల
గూడి పలుమారు పోట్లాడు గొప్పగోల
యలముకొనిమిన్ను వగిలించునవనునందు.

గీ॥ గొప్పవారని బలె దుస్తులొప్ప బచ్చొ
కాండ్రు దేబెల వెనువెంట గ్రాలుచుండ
ననుపుకత్తెలువరలుచోట్లను బొజుంగు
లరసి తిరుగాడి కోరినయట్టివాని
సంత నిప్పించి కులికించ జాలిరెలమి.

గీ॥ కనికరముగల్గి నాజూకుగల్గి చదువు
గల్గి విన్నాణమొకయింత గల్గి మంచి
చెడ్డలరసెడి తెల్వికొంచియముగల్గి
నట్టి వాడొక్కడును కొల్వునందులేడు

అప్పు డుగ్రిసేను డందరు చిన్నపె
ద్దలును బందుగులును బలసికొలువ
దుగ్గికడకువచ్చి తోరంపుబత్తిమై
నిండుజోత సల్పి నెయ్యమలర.

తెచ్చిననగలు న్వలువలు
మెచ్చుగొలుపు పూలచెండ్లు మేలగుపండ్లు౯
జెచ్చెరనిడి టెంకాయలు
విచ్చలవిడి బగులగొట్టి వేడ్కొనినంత౯.

నకుడుమీారు వేల్పువేల్పైనట్టి
కరివేల్పునకునెందు గలదెకీడు
మోపిన నట్టితప్పునుమాపు
కొనసెంచిమానికంబునకుగాను
ంతోడ వింజపుసారంగములోన
వనిసేయుచున్నవా డతనిగొల్చి
ఐ నలజాంబవతి పన్నియలమిన్న
నతనిచేగొని మేల్మియరవమెక్కి

రాగలడుమీాకు గనుపండువీగలందు
కొలదిరోజులలోనని కూర్మిమీార
నందరువినంగ మోవుల నబ్రిమును బ
సందుచిందులుద్రొక్కంగ సత్తిపలికి.

ములదున్నపోతులను గోళ్లనుమేకల నాదు చెంగట౯
రారి మిరింగుటలు నాయమటంచును మిత్తినోటిగ

త్తరవిడిపించవచ్చునటపంపు బుధింబడి మొఱ్ఱికుఱ్ఱరీతిగా
నారగనుపేనులన్నిటిని యొక్కసలంపున జూచుటొప్పగున్

గీ॥ అంత గత్రినేస్థి యనుగు జట్టాలును
చ్చెలులు నాంచుప్రి ననుపుచేడియలును
తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమరాళ్ళు దగ్గి మాటనమ్మ.

కం॥ అదెనచ్చునుపెన్నంచని
యిదె నచ్చును పన్ను పంచు సింపుదాలంకన్
జదువులతో వెరిపాలతో
నెపనంతవాలంగియుండి యెదురుంగనుచున్.

కం॥ అటు నక్షత్రాలవార లో
దిటవంతలను మాలి తన్నుకు తెలిసి చున్
గటకటపడి యాగని బో
ల్పుటు కెరలించు చెనకుచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కునవ్రేలుబెట్టుకొని మూనుగనచ్చినపూరిపొంగగ
బక్కహలుమాయునెక్క వాలనాలికి బల్లి పట్టునే గదే
మొఱ్ఱికితినప్పలో నిల్చి యుండుట విరెపూరగగాన్పనుంచటన్
జొక్కపుజోతనల్ల నెనవాక్క యలెందును తేనెత్రినన్

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేల యొరిగి కన్నీరు నాల్గిక
తప్పు నైపుణ్యమును నెనడియె
తలప బంటుపడ్డ నెంచబుతో నెన
క్లేసుగాదె పుట్ట పూటిసులను.

దండకము

ఆవెన్క నా యెల్లుగాయుండు పెఁబత్తి నింపార నా
తప్పులఁ సైచినఁ గూర్మి నైజూచి బోధింపఁగవే తొల్లి
రాముండవై చెడ్డరాకాసులం దున్మఁగా బుట్టి యాల్దిమ్ముడుఁ
వెంటరా గోనలోఁ జొచ్చి మారీచుడఁ మోసపుఁ సోకు
ంగారపుఁ లేడిరై వచ్చినఁ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట
వేగ నా పెద్దరాకాసి వస్నీడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి
నేగి కొంపోవగా నెల్లెడఁ జాడవే ఋష్యమూకంబుగఁ
జేరవే వేల్పురాపట్టినిఁ గూల్పవే పొద్దుచూలిఁ దగఁ
ల్పవే యెంగిలిఁ దల్పకే పండులఁ మెక్కవే మమ్మ నా
రాలఁ గోతులఁ గోతితేండ్లఁ బిరెఁబారగా బిల్చి సై
నవ్వీ మీతల్లి యున్నట్టి పట్టుఁ వడిఁ జూచి రండంచు
నమ్మంపవే చెట్టునుఁ దుట్టయుఁ బుట్టయుఁ గుట్టయుఁ
ట్టియుఁ బల్లిముఁ వాగునుఁ వంతయుఁ బల్లెయం
దెంచకే మేముగావింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి
మా లేగి లంకఁ వడిఁ జొచ్చి యన్నెలకొన్నుం గడం గాంచి
ంతోసముం జెంది నీ వ్రేలియుంగ్రంబు జూపించి నమ్మించి
యొద్దకుఁ వచ్చినఁ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే
యుందరం గూడి సంద్రింబు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల
ద్దాణముఁ యంచు బొట్టుంబలెఁ గోలపై నుండగా జేయవే
నమ్మటఁ గట్లు దెప్పించి మున్నిటికిఁ వంతెనఁ గట్టి
మూకయుఁ నీవు తోల్వేల్పు కాణాచియా లంకకుఁ
ోయి యందొక్కనిఁ మంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే
ిమ్మరిండ్రింవరఁ దున్మి యారావణుఁ గూల్చినఁ వేల్పు

త్తరవిడిపించవచ్చునటివందు బురింబడి మ్రొక్కిరితిగా
నారగెనుమేనులన్నిటిని యొక్కతలంపునజూచుటొప్పగు

గీ॥ అంత గట్టిదేస్తి యనుగు జట్టాలుగ
చ్చెలులు నాందుని వసువుచేడియలును
తల్లిదండ్రి లన్నదమ్ములు గోడుకులు
మనుమరాళ్లు దగ్గి మాటనమ్మ.

కం॥ అదెవచ్చునవెన్నంటని
యిదె వచ్చును వెన్నంటంచు నింపుదోలంకన్
జదురులతో చెలిమలతో
నెవసంతదోలగియుండి లెదురుంగనుచున్.

కం॥ అట నత్యుల్లుందోప లో
దిటవంతంతరు మూలి తన్నరిరి తెలిసి ముదున్
గటకటపడి యాతని బో
ల్పుట కెంకరించు చెవనచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కునవ్రేలుబెట్టుకొని మోమునవచ్చుచుత్రాణిపోయిన
బక్కహవమాయునొక్క దానిగాలికి బత్తి పలిస్సనే
మొక్కితివప్పలోచ్చున తనులబిరెమువగగాత్రమునట
జొక్కపుబోతసల్పె నొక్క యతండును

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేలయొరగి తమ్ముడుమ్రొక్క
తప్పు నైపున సుమ యె
తలప బంటు బుతో
ల్లైసుగాదె యెట్లు మానినులర.

దండకము

వెన్క నామెల్లురాయుడు పెన్ బత్తి నింపాక నా
సైచినన్ గూర్మిమైఁజూచి బోర్వంగదే తొల్లి
వై చెడ్డరాకాసులందున్మగా బుట్టి యాద్దిమ్ముడున్
గోనలోజొచ్చి మారీచుడన్ మోసపున్ సోకు
పున్ లేడియై వచ్చినన్ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట
పెద్దరాకాసి వచ్చిడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి
కొంపోవగా నెల్లెడన్ జూడవే ఋష్యమూకంబునన్
ల్పురాపట్టినిన్ గూల్పవే పొద్దుచూలిన్ వగన్
యెంగిలిన్ దల్పకే పండులన్ మెక్కవే మమ్ము మా
గోతులన్ గోతిజేంద్రున్ బిరాన్ బారగా బిల్చి మై
మాతల్లి యున్నట్టి పట్టున్ వడిన్ జూచి రండంచు
పవే చెట్టునున్ దుట్టెయున్ బుట్టయున్ గుట్టయున్
న్ బల్లెమున్ వాగునున్ వంతయున్ బల్లెయుం
మేముగావింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి
లంకన్ వడిన్ జొచ్చి యన్నెలకాన్పుం గడుం గాంచి
ముం జెంది నీవేరిలియుంగరంబు జూపించి నమ్మించి
కున్ వచ్చినన్ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే
గూడి సందర్ంబు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల
మున్ యంచు బొట్టుంబలెన్ గోలపై నుండగా జేయవే
న్ గట్టు దెప్పించి మున్నీటికిన్ వంతెనన్ గట్టి
యున్ నీవు తొల్వేల్పు కానాచియా లంకకున్
యందొక్కనిన్ మంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే
ండరంబు దన్ని యారావణున్ గూల్చినన్ వేల్పు

త్తరవిడిపించవచ్చునటచిదండు బులింబడి మ్రొక్కురీతిగా
నొరగెనుమేనులన్నిటిని యొక్కతలంపునజూచుటొప్పగన్

గీ॥ అంత గట్టెనేస్తి యనుగు జుట్టాలునె
చ్చెలులు నాండ్రు ననుపు చేడియలును
తల్లిదండ్రు లన్నదమ్ములు గొడుకులు
మనుమలెల్ల దుగ్గి మాటనమ్మ.

కం॥ అదెవచ్చెను వెన్నుండని
యిదె వచ్చెను వెన్నుడంచు నింపుదొలంకన్
జదురులతో బెరిమలతో
నెదవంతదొలంగియుండి రెదురుంగనుచున్.

కం॥ అట నట్టిల్లుంద్వార లో
దిటమంతయు దూలి తన్నెఱిరి తెలిసి కడున్
గటకటపడి యీతని బో
ల్చుట కెవరిడంచు బెదరుచూపులతోడన్.

ఉ॥ ముక్కునవ్రేలుబెట్టుకొని మోమునవచ్చెరువూరిపొంగగా
బక్కివాహనుమాయిసెక్కు దొరసాలికి బత్తిదలిర్పనే గిదే
మ్రొక్కితిదప్పులోర్చికరముల్ బిరెమూరగగావుమంచటన్
జొక్కపుజోతసల్ప నెదజొక్కి యతండును లేవనెత్తినన్.

గీ॥ తిరిగి తిరిగి నేలయొరగి పల్మరుమ్రొక్కి
తప్పు సైపుమనుచు దండమిడియె
తలప బంటుతప్పు దండంబుతోడ జె
ల్లెనుగాదె యెట్టి మానిసులకు.

దండకము

ఆవెన్క నాయెల్లుగాయుండు పెన్బత్తి నింపార నా
తప్పులన్ సైచినన్ గూర్మిమైఁ జూచి బ్రోవంగవే తల్లి
రాముండవై చెడ్డరాకాసులం దున్మగా బుట్టి యాల్దిమ్ముడున్
వెంటరా గోనలోఁజొచ్చి మారీచుడన్ మోసపున్ సోకు
బంగారపున్ లేడియై వచ్చినన్ వాని గూల్పంగ వెన్వెంట
నీవేగ నా పెద్దరాకాసి వస్నీడు మాయమ్మ సీతమ్మ యున్నట్టి
చోసేగి కొంపోవగా నెల్లెడన్ జూడవే ఋష్యమూకంబునన్
జేరవే వేల్పురాపట్టినిన్ గూల్పవే పొద్దుచూలిన్ వగన్
నిల్పవే యెంగిలిన్ దల్పకే పండులన్ మెక్కవే మమ్మ్రు నా
వారలన్ గోతులన్ గోతిఱేండ్లన్ బిరాన్ బారగా బిల్చి మై
దున్కి మీతల్లి యున్నట్టి పట్టున్ వడిన్ జూచి రంమంచు
వమ్మంపవే చెట్టునున్ దుట్టయున్ బుట్టయున్ గుట్టయున్
మిట్టయున్ బల్లమున్ వాగునున్ వంతయున్ బల్లెయుం
చెంచకే మేనుగావింప నందెందు గన్పింపకే పోవగా గాలి
చూలేగి లంకన్ వడిన్ జొచ్చి యన్నెలకొన్నుం గడుం గాంచి
సంతోసముం జెంది నీవ్రేలియుంగ్రంబు జూపించి నమ్మించి
నీయొద్దకున్ వచ్చినన్ వాని నోరారమన్నించి యుప్పొంగవే
యందరం గూడి సంద్రంబు డాయంగ నేతెంచి యన్నెల
వడ్డాణమున్ యంచు బొట్టుంబలెన్ గోలపై నుండగా జేయవే
పిమ్మటన్ గట్లు దెప్పించి మున్నీటికిన్ వంతెనన్ గట్టి
సీమూకయున్ నీవు తోల్వేల్పు కాణాచియా లంకకున్
బోయి యందొక్కనిన్ మంచివాడంచు జేపట్టి యందున్న రే
డిద్రిమ్మరిండ్రింపరన్ దున్మి యారావణున్ గూల్చినన్ వేల్పు

లెల్లఁగడుఁ మెచ్చి నిన్నాడరే యచ్చరల్ మెచ్చుగాన్పింపగా
నాడరే యంత యిల్లాలితోఁగూడి సాకేతముంజేరి మమ్మం
దరఁ రోజు కొక్కొక్క రీతిఁ నగల్బట్టలుఁ నోటి కింపైన
బోనంబు వెట్టించి మన్నింపవే యెన్నియో యేండ్లు రారాజువై
నేల గాపాడవే నీయనంబోలగాగల్గు వారెవ్వ రయ్యాజగం
బెల్ల బుట్టించి మెట్టించి గిట్టించి లోన న్వాలింగల్గి వేసంగొనఁ
లేక యెందెందు గన్గొన్న నందింతయుం బోక యేనుంగులో
జీమలో నొక్క రూపైవెలుంగొంధు దీవేకవయ్యా నను౦
గూర్మి జూడంగ నేతెంచుటల్ గాని లేకున్న వాడేడ నీవేడ
యీతప్పు మీమీద మోపెట్టుటల్ గాంచగా నబ్బురంబౌను
గాదే నినుం బోల్పగాలేక నేనన్న యామైకపుం బల్కులఁ
బాటిగా నెంచకయ్యా వడిఁ నీవుయుఁ వేయు రాల్ జెట్లు
నమ్ముల్ విరుల్ బత్తిరింభాగ్రిలువోలెఁ మదిఁ జూడ
వయ్యా నినుఁ నుంతముందే కనుంగొన్న చో యెట్లు గారాబ
ముఁ జేతునో యెంత కూర్మిఁ గనుంగొందునో యెంతగా
బత్తిజూపింతునో దానికిఁ మారుగా యిట్లు బల్ దెబ్బలం
గొట్టితిం నేనుజెన్నంటినైనఁ మదిం గల్లయుఁ నిక్కముఁ
మంచియుఁ జెడ్డయుఁ గాంచగాలేవె నీవే తమిఁ బోవవే
కావవే నన్నెలుంగంచు కొంచెంబుగా జూచినఁ నాకు నీకంటె
నింకొండు దిక్కేది యంచాడినఁ దన్ను గొండాడినఁ వేడుకం
బాడినఁ.

క॥ చిరునవుగలమొగమును గని
కరమును సింగారమొల్కు గన్నులతో ద
గ్గర దీసి మై నివిరి య
క్కరిగొల్లడు వెరువకు మని గారవమెసగన్.

క॥ నీమదిగలబత్తి ననున్
మైమరపొందించె వేయిమాటలికేలా
రాముడగునాడు జేసిన
నీమేల్మి లువంగ నౌనె నే నెన్నటికిన్.

క॥ ఈయెడ సల్పినకయ్యము
మాయెడలన్ వియ్యమయ్యె మదిగుందకు మో
హా యెలుగుఱేడ కోరుము
నీయిచ్చలోనంగువాడను నిక్కంబిపుడే.

గీ॥ అనిన జాంబవంతు డంతింతయనరాని
సంతసంబుజెంది జాంబవతిని
దెచ్చికాన్కనిచ్చె దేవేరిగాగ నా
పట్టి మేల్గొనాలపుట్టయనుచు.

క॥ ఇచ్చినకన్నియచెల్వం
బచ్చెరువెసగింప నెలమి నతడుంగొనగా
జెచ్చెర చుట్టల పెండ్లికి
విచ్చేయం జాంబవుండు బిల్వంబంచెన్.

గీ॥ కాండ్రు కాండ్రు మటంచును గఱ్ఱుటంచు
గురగుర మటంచు గీయంచు గోయటంచు

కీయటంచును జుట్టాలు నేయమున్న
వారువిచ్చేసిరా పెండ్లివారిగాంచ.

క॥ వచ్చిన చుట్టల కితవుల
కిచ్చుఁ మరియాదసల్పి యిచ్చినకాన్కల్
బుచ్చుకొని సేమ మారసి
గ్రచ్చుఱ నందరికి విందుగావించు నెడఁ.

సీ॥ గొరియల మేకల మెరచి తిండికినంజు
ఉప్పుకుండెటిపిల్ల లొకవరుసకు
నాబోతునంజుడు కాముటేనుగు తల
నుండెడి మెదడుకూరొక్కబంతి
కెలమి గావించు ముస్తలబోనమునుజొన్న
చెరకుపానక మొక్కదరిమగలకు
లేరావియాకు రాలినవెల్లపండ్లును
మొలవపచ్చికను యొక్క బలగమునకు

నాడెమగుపచ్చి మొక్కజొన్నలును బీత
లొక్క కొలముకు బుట్టాలు చక్కనైన
పండ్లు నొకబారువారి కవ్వారిగాగ
వడ్డనమొనర్చె బళిర వహ్వాయనంగ.

క॥ తనకొలపువారినందర
జనువునగూర్చుండబెట్టి జలజలయను బు
వ్వనుగూర్చి పుడకతేనియ
లనుదప్పిందీర్చి విడెములను దానిచ్చెఁ.

గీ॥ అంతవింజంపుటడవిలో నమరుచుండు
తబిసితేండ్లెల్లవచ్చి యంతయును మెచ్చి
యెలుగుమన్నీడుబత్తి మన్నింపనలరి
యింపుమీరంగ బెండ్లిగావించునెడల.

క॥ పచ్చలతోరణగట్టిరి
హెచ్చైతగు పెండ్లిపీట లేర్పరచిరి హెం
బచ్చడములుదాల్పించిరి
యిచ్చిరికపురంపు విడెము లిరువురికి వగఁ.

క॥ అల్లుడనియడుగుదమ్ముల
నల్లనబట్టుకొని కడిగి యానీరుతలం
జల్లుకొనె నాతడీసుం
డెల్లెడలఁ గోర్కెసేయు నింతియకాదే.

క॥ కన్నియనుదారవోసెను
జెన్నటులం జెందునట్టి జెట్టికి జగముల్
మన్నించునందుపట్టికి
నెన్నంగా వాని పున్నె మేమనవచ్చుఁ.

క॥ అత్తలిరుంబోడియు దెలి
ముత్తెంబులుదోయిలించి మొనసిమగనికిఁ
నెత్తిపయినుంచె నతడుఁ
బుత్తడిరతనాలతాళి బొలతికిగట్టెఁ.

గీ॥ ఇట్లు పెండిలిగావించి యింపుమీర
నాముటేన్గుల నడగల నరదములను

బసిడిసొమ్ము [illegible]
బెరిమమైని [illegible]

ఉ॥ ఏమియొఱుంగ దీముగు [illegible]
బ్రాఁమినవేశ్యనైన బని [illegible]
నేమరిపాటు [illegible]
వేమెయిజూతొ [illegible].

ఉ॥ ఈమెలనా [illegible]
చాయలుబట్టినఁ [illegible]
గోయగగంది దానొ [illegible]
పోయఁగ మొంటి [illegible].

చం॥ అని తనకూతుతో [illegible]
గినియుచు మోహ్మమైబ [illegible]
జనువుగలాడుగా [illegible]
దునతనియిచ్చుటఁ [illegible].

కం॥ అత్తల [illegible]
నెత్తిపయిఁ [illegible]
పెత్తనము [illegible]
నెత్తరిపట్టినను [illegible].

సీ॥ బంటుల వోత్తు [illegible]
బెరిసు [illegible]
సీతోడికోడం [illegible]
తోడబుట్టు [illegible]

బసిఁడిబొమ్మలవేనవేల్పాని సెలను
బెరిమమైనిచ్చు యల్లుని, బిడ్డను గని.

ఉ॥ ఏమియెఱుంగదీముగుదయెంతయు గో[illegible]ఁ
బాఁతిమినవేశ్యనైన బనిపాటల నెన్నఁడు సేయనేదు నే
నేమరిపాటున న్నిముసమెచ్చట నిల్చిన నెం[illegible] సి
వేమెయిజూతొ కొఁగ్రివ్వరికి నీచెలికిఁ సరి[illegible]ఁ.

ఉ॥ ఈయెలనాగపై సవతులీరసమూడిన నల్లుఁడయ్య చూ
చాయలుబల్కినఁ దెలియజాలని చేలగదయ్య [illegible]ఁ
గోయగగంది దానొఱపగుఁ గయిదోయియు [illegible]
సోయగమెంచి విద్దెచవిజూచి యొసంగగదయ్య [illegible].

చం॥ అని తనకూతుతోడ వినుచుమ్మరొ సీమగ [illegible]ఁ
గినియకు మొఱ్ఱమైబలికి కిన్కమరల్పుము గా[illegible]
జనువుగలాడుగా నయినజాలినవట్టుసుమాట[illegible]
దునత్తనియిచ్చులఁ దెలిసితోరముగాన[illegible]ఁ.

క॥ అత్తలమామల యానల
నెత్తిపయిఁ దాల్చిబత్తి నెనవేరుచుమీ
పెత్తనము గల్గువారలు
నెత్తరివచ్చినను దెలిసి యొరగుము తల్లీ.

సీ॥ బంటుల దొత్తుల బంచ జేరినవారి
బెరిమబిడ్డలబోలె నరయుమమ్మ
నీతోడికోడండ్రి నీసవతుల గూర్మి
తోడబుట్టువులట్లు జూడుమమ్మ

బావల మరుదుల బందులనొజ్జల
మరియాదతోజూచి మసలుమమ్మ
మగనితో సరివేల్పు మరియొందు లేదని
తిరముగా నెదలోన దెలియుమమ్మ

పుట్టినింటికి మరియునీ మెట్టినింటి
కెట్టి చెడుపేరు నెందు రాబట్టకమ్మ
దిట్టవై గట్టియశము జేపట్టుమమ్మ
యత్తవారింటికేగి రావమ్మ అమ్మ.

చం॥ అసితనవిద్దకుం గరఘటస్నియు నేరిపి యల్లునింటికిన్
బనుపునెడన్ బొలంతి తెలివాలుకనుంగవ వెంటనీరజా
ల్గొని వరమై బిరాన జనుగొండలు దాటిచనంగ నెల్లుతే
డును మదితాలిమిన్ విడి కడున్ వగపుంగొని కంటనీరిడెన్.

కం॥ అడవులనుండెడి మెగమును
గడుపున గనుకూతు నత్తగారింటికి బం
పెడునెడల గనులనీరిడ
బుడమింగల. గేస్తులడలు బొందుట లరుదే.

మ॥ చెలులున్ జుట్టలుదోడబుట్టువులు నా చెంగల్వపూబంతి కిం
తులమేల్బంతికిసొమ్ములున్ వలువలున్ దోరంబుగానిచ్చిలో
గలకందీరిచి తేరుమీది కపుడెక్కంజేయగా వెన్ను డ
వ్వాలదిన్ దోడ్కొని ద్వారకావతికిదా వేంచేసెనుప్పొంగుచున్

ఉ॥ ముప్పదిరెండు చప్పుడులు భోరున గ్రీవ జెలంగగా నొగిన్
గుప్పలుగాగ నేనుగులు గుఱ్ఱములున్ బనివాండ్రు వెంటరా.

మెప్పులుగుల్క దారుకుఁడు మెల్లన దేరును వారలుండఁగా
నప్పుడు జొచ్చెఁ బ్రోలు తనయాలువుతో నరసీలలన్

కం॥ వచ్చినవెన్నుని జూచి
ముచ్చటలూరంగ బ్రోలిమున్నియు లెల్లన్
విచ్చలవిడి విరిజడల
యచ్చరలో యనగ గూడి నవ్వుచు నపుడున్.

గీ॥ వచ్చిమరల బ్రోలికి నవ్వునట్టి గోపి
పెండ్లియాడి నచ్చు పెంపుసొంపు
నిన్నినాళ్లనుండి యెదబాధచేరిన
జూచి రతని వీటిబోటులెల్ల.

చ॥ వెలదుకగూడి కృష్ణుఁడటు వేడుకమీరగ వచ్చుచుండఁగా
కలికియొకర్తు క్రొంబసిడి కంకణ జక్కఁగజాఱ్చు తత్తరం
బలవడ వాకిటన్నిలిచి యాతనియందము చూచెఁగాన
క్కలువలకంటిమేను చనుకట్టు వదుల్కొ బ్రియున్ దమ్మురిన్.

ఉ॥ అన్నెరనీటుకాని గనునాస నొకర్తుక కేలికేలునన్
బన్నుగదాల్చి నిల్చి యిదెవానిను బ్రకటించు నవ్వునే
నెన్నడు నొంట జూచుటను నిచ్చ యొనర్చుచు నాయమ్మయో
వెన్నుడ! యంచు దెల్పనటు వేగిర పాటున నింతిమానమున్.

ఉ॥ పోరణగంట్ల రాకోలపు బోటులు గిర్కొనియుండి నిల్చి యీ
న్నారగవానిచెల్వ గనునప్పుడు నెన్నికకన్న ముఖ్య కొల్లలై
జేరగబిల్చి యయ్యెడను చెప్పెదమోయి యొకింత యొకచో
హ్వారెయటంచు దోడిచెలులుం గనదన్నినవారు నవ్వఁగన్.

చ॥ పొలతుక లెల్లజూడ విరిబోడి యొకర్తుక తానువచ్చి చె
ల్వలగనిదైనవాని చెలువుం గనుపండువుగాగ జూచి లో
నలరి నెలంతలందరిటు లందిరిసంతస మంచునీరసం
బలవడజూచె జాంబవతి కారయగా నెటులుండెనో మదిన్.

చ॥ బుడుతను చంకనుంచుకొని పాల్పుగనోర్తుకవానిపోయగం
బుడుగక చూడజూడ జెయువుల్ డిగిపోయి వడంకుపుట్టి న
బ్బుడుతడు జారిక్రిందబడిపోయిన నింతయెఱుంగబోదు వె
న్నుడచటు వాసిపోయినగనుంగొని యెన్నిసు వేడ్పుచుండుటల్

మ॥ వలతీవల్ కిటికీలు సందు లనువావాకిళ్లు సావళ్లు గొం
దులు తల్పోరలు దిడ్డికంతలును వెన్నుంగాంచగానుంచు మో
ములతో గన్నులతోడనిండి యవిసొంపుంజెందె నెత్తమ్మిపూ
వులతో జేపలతో జెలంగు పడియల్ వోలెన్ గనుంబండువై.

గీ॥ తమ్మికంటియంత దనవాడకరుదెంచ
తల్లి,తండ్రి, తండ్రితండ్రి యన్న
దమ్ములుంగొడుకులు నెమ్మిమైనెదురేగు
దెంచి కాంచి కౌగిలించి మించి.

క॥ మొ్రిక్కులిడి మొ్రిక్కులంగొని
పెక్కువితంబులను బిన్నపెద్ద లతనిపై
మక్కువలు గురిసియింటికి
గ్రిక్కునగొనిపోవ నూడిగపుబోంట్లంతన్.

గీ॥ మేల్మిముక్కాలిపీట లమ్మేటికి న్వే
లందికిన్ దెచ్చివైచి పసందుమీర

వలపుపన్నీట నడుగుల పసిడిపళ్ళె
రముల నిడి కడ్గి తడి వలిపెములనొత్తి.

గీ॥ గిలుకుబంగారు పట్టుపావలను దెచ్చి
తొడుగఁగాఁ జేసి యాదంపతులను లోని
నగరుజేర్చిన నచ్చోటిమగువ లెల్ల
నతనిగనిపొంగి కపురంపుటారతిచ్చి.

గీ॥ అయిదురకముల యోగిరా లప్పుడింపు
నింపగా బెట్టి మేలికపురింపు విడెము
లిచ్చి సంతోసమున బవళించు వెనుక
నడుగులొత్తుచు నడిగిరా గోడవ లెల్ల.

గీ॥ అచటజరిగినకత లెల్ల నన్ను వలకు
దెలియగా జెప్పి సంతోస మలవరించి
జాంబవతి సెజ్జనారేయి జరిపెనొక్క
చిటికెసేపట్ల కొరింబొత్తి చెలిమియట్ల.

క॥ అని శౌనకుండు మొదలై
తనరు నిరాబారులకు గతల్ సెప్పెడియా
వెనుపొరిడ దెల్ప నావల
వినవలతుము చెప్పుమంచు వేడుకొనుటయుఁ.

క॥ మన్నందింటివిరా ని
న్నన్నెగొట్టెదను తెరవు నోరనియన లో
నున్న జగంబులు తల్లికి
గ్రన్నన జూపించు నేర్పుగల్గిన వలతీ.

ఉ॥ వీనుఁ నిక్కఁబట్టి యడవిన్ మొరవుల్ విసుచుండ గొల్లత
ల్మేనులు సైతము న్మఱచి లెస్సఁగనున్గొన నెందుమోడు లే
పా ననకారునందుబలె నల్లిన మొగ్గిడ బిల్లఁగ్రోవిచే
బూని జగంబుఁ నన్ని వలపుల్ గొనబాడిన గట్టినేర్పరి.

తోటకవృత్తము.

అల రక్కసిఱేడుల కందరికిన్
జలముంచక నిచ్చుట జాలసుకం
బులుగూరిచి యావల బున్నెపుచో
టలవర్చిన మేటరివైనదొరా!

క॥ గొనములు కిమ్మగు జంగా
హనుమయ గావించినట్టి యచ్చతెనుగునం
గొన్నబైన సత్యపెండ్లిన్
దనరెడి తిగగుఱ్ఱిక్కఁ ఖుడి యనం బొలుపారున్.

చతుర్థాశ్వాసము

క॥ సుడివాలుఁ బలమురియుఁ
గుడియెడమల దాల్చువాడ కూళలసూడా
పుడమియు సిరిగలతేడా
కడుసాదుల గనికరమున గాంచెదుపోరిడా.

గీ॥ చిత్తగింపుము జడదార్ల మొత్తమునకు
సూతుడిట్లని చెప్పె దర్వాళికతను
వెన్నుడటబవ్వళించిన వేకువతరి
మేలుకొల్పుల వార లమ్మెడజేరి.

మ॥ నినుగన్నారగగాంచిమొక్కులిడియెంతేదెచ్చియున్నట్టిక్రొ
న్నన సెత్తావులనప్పగించుటకు నున్నాడిందునీసన్న చ
ల్లనిగాలిఁ మరియాదజేయదగుఁజాలఁ బత్తిమైచేరివే
డీనవారిఁ గనిసాకుటల్ దగవుతండ్రీమేలుకొమ్మాదొరా.

ఉ॥ కొక్కొరకోయటంచుదొలికోడియు రెండవకోడిగూసెబెన్
జుక్కయుజుట్టపక్కములజూడననన్ మినుబ్రాకెనెంతయున్
జక్కగదూరుపఁ జెలియ సబ్బున మైజికిలీ యొనర్ప గెం
పెక్కెడు కావికల్వలపయిఁ దమయేడ్తెరజూపు చేతులఁ
మక్కువవేవెలుంగుపలుమారునుజాచెదుజూడుమయ్యరో.

మ॥ అలసత్రాజితుడించుకేనియును నాయంబెంచకే నీపదాం
గిలినావంచు దొడంగి చెప్పవినమాకే సిగ్గుచిట్టాడగా
తలవంపుల్ సమకూరె నచ్చెనటపంపన్ మానికంబిచ్చి యా
వలనెంతే దెగనాడగావలయు నప్పా లేచిరారా దొరా.

చం॥ అనియిటు మేలిపాటలను నాతని మేల్కొలుపంగ, లేచిన
య్యన తరిచెయ్వులన్ సలిపిహాసుజెలంగగ గొల్వులోనికిం
జని తన ప్రోలి పెద్దలను జాలినవారల బిల్వబంచి ని
ష్ణునితో లుచూలుబిల్చియు దెకొమ్మనిమానికమిచ్చి వెండియున్

క॥ తనకది దొరికినచందం
బును జాంబవుతోడి గయ్యమున్ జాంబవతిన్
గొని తెచ్చుట వినుపించిన
విని సత్రాజిత్తుమోము వెలవెలబారెన్.

క॥ ఎల్లర మనిచెడుదొర ని
ట్లల్లరి వితగానొనర్చె నకటా యిక నీ
కల్లరి మోమున్ జూడన్
జెల్లదు పోయనిరి యచటి చిన్నలు బెద్దల్.

క॥ తగదిది సత్రాజిత్తున
కగు దోసంబనుచు నొవ్వనాడనివారల్
మగటిమియున్ గొనములు నొ
ప్పగు వెన్నుని కననివార లచటన్ గలరే.

॥ ఎరుగక నిన్ను దబ్బరలాడినాడ నా
నేరంబులన్ని మన్నింపవయ్య

నిన్నొక్క-దిట్టగా నెన్ని తీగాని ము
న్నింత [illegible]
నాయంత నేనె చెన్ను [illegible]
[illegible]
తరమెవ్వరికిగాని నేకష్ట మొందు
[illegible]

నేను నీకేమి [illegible]
నాయనుగు ముద్దు [illegible]
మదిగలిగె దాని [illegible]
[illegible]

క॥ అని [illegible]
విని గని [illegible]
గను తేనె [illegible]
[illegible]

గీ॥ [illegible]
నోరు [illegible]
[illegible]
నాడిగియుండి [illegible]

చం॥ వెరచి యొకంగ [illegible]
గూతురునిది [illegible]
వెరపును లేదునా [illegible]
బరమున బెంట్లియాడి [illegible]

కం॥ అనవుడు సత్రాజిత్తుం
డెనగానని సంతసమున నినుమడియై నీ
గొనములు సొబగునకుఁ బెం
పొనగూర్చెడి నీకుసాటి యొరుఁడొకఁడున్నే.

కం॥ నాకన్నియకుఁ దగు దీ
వాకన్నియ నీకచెల్లు నారసిచూడఁ
నాకొలము వన్నెకెక్కుఁ
నీకన్నఁ మంచియల్లునిఁ దేగలనే.

మ॥ నినుగొండాడినను బ్బు నీగొనములెంతే మెచ్చు నీసోయగం
బును బల్రంగుల వ్రాయు నెచ్చెలుల తప్పుల్ దిద్దికన్నారగాం
చును మై చెమ్మటగ్రమ్మగా గయితగూర్చుఁ నీకతల్ వేమరుఁ
నినుబాడుఁ గదనాదుపట్టి గడుతేనెల్ జిల్కు జంత్రింబులఁ.

కం॥ కావున నీకుఁ గూర్చెద
నావలనఁ గల్గె తప్పునానఁ నాకై
నేవడసితి మన్నింపుము
దేవేరిఁ జేసికొనగదే నాకూతుఁ.

చం॥ అనవుడు కృష్ణుడియ్యకొనె నౌనని రందరుబందుగుల్ సెబా
సనిరియనుంగునేస్తులహహాయని పల్కిరి తోడివారలిం
తనియనరాని సంతసమునందిరి పిన్నలు పెద్దలెల్ల వ
ద్దనియెడు వారలుం గలరె యన్నులమిన్న తనంతయబ్బినఁ.

కం॥ అత్తరి బెద్దలయానతి
జిత్తరువులు వ్రాయువారు జిన్నెలు వన్నెల్

క్రొత్తగ దీర్చుచివారల
మొత్తము లూఁదెల్ల గలయ మూఁగినయుత్తర.

సీ॥ ఏపత్రిక్క జూచిన నిసుమంత యునలేక
పెండ్లికి పత్రిక్లు పెట్టువారు
నెచ్చోట బోవగన్న నెచ్చు ముచ్చటలుంద
పలువంగు తెలిమైన బాగ్రిపువారు
నేయింట జూచిన నింపుగ పాకింప్త
దీరుగ చిత్రప్వ తీర్చువారు
నేజాడ నెంచిన జేజాడు గోవల
నిల్వటద్దంబుల నిల్పువారు

నెందు గనుగొన్న దప్పింప కాదు లేక
తీరు తీరు బెడంగులు దీరువారు
గలుగు నాహార్యిలు గనువారి దొప్పు కెక్క
జెలువముల కెల్ల బుట్టిన నెలవనంగ.

సీ॥ పండువెన్నెలకు ముబ్బైడి మైమెరంగి యు
ర్చ్చువిస్తరలూరించేడి యీదుపుకెవ్వ
లెనలేని ఘుమఘుమావి గొనబుటానసి తీరు
బాటించు పుష్పమా ల్యములు
నెన్నియో రీతుల నె నెనరుపొచ్చి నెక్క
సోగచుత్తరువుల గేవనులు
వేయు రేకులతమ్మి వేషంబు బహుగింప
జాలు సొమ్మైన ముత్యాలముగ్గు

లమరు వాకిండ్ల ననటికంబములు వలపు
మించు గందంపు పన్నీటి సాంచమేలి
పచ్చరా తోరణాలతో మెచ్చులొలుక
వీడు కనుపండువై యొప్పె వేల్పులకును.

గీ॥ వేయి కన్నుల దనివార వేల్పురాయ
డప్పుడావీటి సొగసెల్ల నమరజూచి
వగ్గు జడదారి తిట్టు దీవనయనాక
టంచు మదినుబ్బితబ్బిబ్బునందసాగె.

క॥ అత్తరిలోపల సత్రా
జిత్తు నెలపు నందు పెండ్లిజేసెడు తమి నా
యత్తపరిపించె బలువురు
పెత్తనగాండ్రను గడించి పేర్మి జెలంగన్.

క॥ బూరలు బాకలు డోళ్లను
హోరనుతాషాలు మరప లొప్పగుక్రోవుల్
వీరణములు దెసహత్తుల
నూరక చెవుడందజేసె నొక్కుమ్మడిగన్.

క॥ చిత్తరువు పెండ్లిపీటలు
బుత్తడియరుగులు నమర్చి పూవుంబోడుల్
ముత్తియముల ముగ్గులనిడి
రత్తరిపెండ్లికొడుకల్ హొయల్ పరిచి వెసన్.

సీ॥ కైదమ్మిదోయి బంగారుగాజులు మేల్మి
కడియంబులును గల్లుగల్లుమనగ

నిద్దంపు జెక్కుల [illegible]
[illegible] కన్నులు [illegible]
చిరుచెమ్మటను [illegible]గు [illegible]
కన్నె [illegible]లు [illegible]
మెడలోన [illegible]లాడు [illegible]
[illegible]

గబ్బిగుబ్బలు [illegible]
నడుము [illegible]
[illegible]
చాన [illegible]

చ॥ చల్లనిపిల్లతెమ్మెరను [illegible]
మెల్లన నల్లుబిండిగో [illegible]
చెల్లుచు [illegible]
బెల్లగుకూర్మిపై నలుగు [illegible].

మ॥ జిలుగుంబయ్యెద [illegible]
యుచికుక్కలలోనుండియు [illegible]
నూర్పు [illegible]
గుల్కగా [illegible]
గొల్లరాపట్టికిఁ.

ఉ॥ కమ్మనియూర్పు [illegible]
నెమ్మొగమందు [illegible]
దమ్మున సంపడింప బలు [illegible]
గొమ్మ [illegible] సొంపు [illegible]కిఁ.

నిద్దంపు జెక్కుల నీటుగా మగరాల
జెలగు కమ్మలు తళతళయనంగ
చిరుచెమ్మటకు సుంతగరగు కస్తురిబొట్టు
కమ్మతావులు గమగమయనంగ
మెడలోన ప్రేలాడు మేలిచందురుసోగు
సొగసు లట్టిటు జిగజిగయనంగ

గబ్బిగుబ్బలు తమలోన కయ్యమాడ
నడుము వడఁకాడ చూడఁ గ్రొమ్ముడియును వీడ
వలపు లెదఁగాడ వెన్నుని కెలమితోడ
చానయొత్తుక సంపంగినూనెయంటె.

చ॥ చల్లనిపిల్లతెమ్మెరకు జారుపయుంటను జక్కనొత్తుచుఁ
మెల్లన నల్లుబిండిగొని మేననలంది కడుఁ దుపారమై
చెల్లుచు క్రొంజివుళ్ళనెనచెప్పగరానటువంటి చేతులఁ
బెల్లగుకూర్మిమై నలుగుబెట్టినొకత్తుక యత్తరిఁ దగఁ.

మ॥ జిలుగుంబయ్యెదకొంగుజెక్కుకొని హొంబెంబూని చందో
యిచిక్కులలోనుండియు నిక్కుజక్కువల టెక్కుంజూపగా
నూర్పుతా పులుగమ్మం చట గ్రమ్మగా మిగుల నొప్పుల్
గుల్కగా నొక్కయుగ్మలిసీరందితలఁదిగఁవిడిచె పేర్కొన్
గొల్లరాపట్టికిఁ.

ఉ॥ కమ్మనిమూర్పుగాడ్పులసెగల్మెయిసోకగవింతముంగురుల్
నెమ్మొగమందుగ్రమ్మకొనినీటునుజూపకడిందికోర్కెడెం
దమ్మున సందడింప బలుతావుల నిగ్గగుసున్నిపిండితో
గొమ్మయొకర్తు వానితలకుంగల నూనియ వాపె నత్తరిఁ.

సీ॥ [illegible] యొక్క [illegible] జిలుగుదువ్వలువచే
[illegible] యుత్తై కైదోయి తళుకులొత్త
[illegible] గుబ్బలదిమి చి
[illegible]లించి ముచ్చటముడిని వేసె
[illegible]లు తళ్కులూన బల్
[illegible] పోగుల సొగసు పరిచె
[illegible] లు [illegible]య్యమును బొంద తీరైన
నా[illegible]మ్మ దీరిచె నాతి యొకతె

[illegible] చూపుకోపుల నురకనెంచి
[illegible] పేసలు మెడనుగూర్చె
[illegible] పట్టు[illegible]ంచ గట్టంగనిచ్చె
[illegible] నల్లసామికి నుల్లమలర.

సీ॥ [illegible]ని యబ్బురంబైనరూపు
[illegible]సుంవని కలువకంటి
[illegible] కౌగిలి కాసపడని
[illegible] గల్గుపొలంతులందు.

[illegible]
[illegible] ముదను జెలిమిసకియలు సత్యన్
[illegible] పెద్దసేటన్
[illegible] జలకమార్చి సొబగుజెలంగన్.

[illegible] బళీయనగా కయిసేసి బొట్టునే
[illegible] ఘుమఘుమతాబుల జిల్గుకంచెలన్ .

సీ॥ చెలిమిన్న యొక్క_ర్తు జిలుగుదువ్వాలువచే
దడియొత్తె కైదోయి తళుకులొ_త్త
పడతియొా_ర్తుక వీపుపై గుబ్బలదిమి చి
క్కొ_డలించి ముచ్చటముడినివేసె
కలికి వేరొండుచెక్కు_లు తళ్కు_లూన బల్
మగరాలపోగుల సొగసుపరిచె
మొగమునిగ్గులు వియ్యమును బొంద తీరైన
నామమ్ము దీరిచె నాతి యొకతె

యొక్క_రితె చూపుకోపుల నురకనెంచి
మేల్మిరతనాల పేరులు మెడనుగూర్చె
బంగరువు పట్టుపంచ గట్టంగనిచ్చె
నొక్క_రిత నల్లసామికి నుల్లమలర.

గీ॥ అప్పుడాతని యబ్బురంబైనరూపు
గాంచి తమిజెందికుందని కలువకంటి
అలరి యాతని కౌగిలి కాసపడని
యింతి లేదట గల్లుపొలంతులందు.

క॥ అక్క_డ సత్రాజిత్తుని
చక్క_ని గీమునను జెలిమిసకియలు సత్యన్
గ్రక్కు_న వెచ్చనినీటన్
జొక్కం_బుగ జలకమార్చి సొబగుజెలంగన్.

ఉ॥ ఎమ్మెలుమీరు సొమ్ముల బళీయనగా కయిసేసి బొట్టునే
మమ్ముగదీర్చి నెకొ్కనుఘుమంఘుమతావుల జిల్గుకంచెలన్

ముమ్మరమైన లేతచనుమొగ్గలపై గదియించి కో్రింబసల్
జిమ్మెడి పట్టుచీర మెయిచెల్వు మెసంగగ గట్టిరంతటన్.

మ॥ హరువౌ మేళముః స్త్రియుఙ్ జెలఁగగా నచ్ఛ్రావ్యలు గ్రోలుచూ
పరలోకోక్కఫుటింద్రుఁ డెంపములుస్వర్గె చూచువారెల్లఁదాం
పరపాటొందగ; నాడ రాకోలపు పెద్దల్ మేలి ఫూత్కృతుల్
మురువొప్పారగ వెన్నుముంచుకొనిసొంపుల్ గుల్కగా నేగుచున్.

క॥ చని యాసత్రాజిత్తుని
గొనబుంగిమునను పెండ్లికొమరుని గడుచ
క్కని బంగరుచిత్తరువుం
బనిగల యొక పెండ్లిపీటపై నుంచి వెసన్.

గీ॥ చెలిమికత్తియ కన్నియ చేయిపట్టి
తీసికొనివచ్చుతరి జల్గ పెనుబట్టి
పీటపై చెలి గూర్చుండఁబెట్టి విలువ
గలుగు బట్టలు వారికి గట్టియిచ్చె.

సీ॥ చెన్నారు చెంబుతో పన్నీరు దెప్పించి
అపరంజి తాంబాళ మందునునిచి
మేటినిరాబాన్ల కూతువలకునైన
నెన్న దేసియు జక్కనయుగన్నట్టి
వెన్నునియడుగుల వేడ్కతో నందిడి
పెరిమనుగడిగి యబ్బురపుముద్దు
కూతు నతనికిచ్చి కొమరారుచు గనాన
పాలిబల్కుచుండున బరగుతగపు

వెంట బెండ్లిసల్పి వెన్నుని చేత న
గ్గరిత మెడను తాళిగట్టజేసి
రపుడు బుదులు పెద్దలలర సేసలుబూసి
సరగ వారిపయిని జల్లిరంత.

కం॥ తెలిముత్తెపుతలబ్రాలఁ
గలికి మెరుగువారు కేలుగవగూరిచి నే
ర్పలరారగ బోసెను క్రొం
దలిరులవిల్కానియయ్యతలపై నొయ్యన్.

కం॥ జగములనన్నిటి మనిచెడు
సొగసున్ గేల్దోయి పెంపు సొంపెసలారన్
మగరాలుగూర్చిపోసెన్
ముగుదల తలమానికమగు ముద్దియతలపై.

గీ॥ కరకుమగరాలమట్టెల యొరపిడి కీక
డాళుదో లేదో చూడగా దగునటంచు
నున్న నగుసన్నికలు మీాదనన్నువడగు
నుంచి కృష్ణునికాల ద్రొక్కించిరెలమి.

సీ॥ అపుడు వారిరువు రెచ్చొప్పీటలను గూరు
చుండి యుల్లములందునిండుబత్తి
త్రోఁగోర్కెలిగురొత్త దొట్రుపాటు లెసంగ
నగ్గిరవుల్ కొల్పియందు నేయి
యుంచి వేల్మిజేసి మించిరప్పుడు నేల
వేల్పుముత్తైదువల్ వేడుకలర

గేల నారతి బట్టి మేలిపాటలుబాడి
కెలని కోయిల లాలింపుచుండ

నంత పుష్పంపు టస్నున కౌగలించు
సేసలిడి దీవనల సీయ చెలగి రంత
కొమరుఘనుఁ గన్నెయును గూడికొని పుబెట్ట
లంపరికిమ్రొక్కి మెప్పించిరెలమి.

సీ॥ అంతసాత్రాజిత్తు డలరిచుట్టాలను న
యున్నవారను పేరపాలలను గాచ్చు
గను మేళగాండ్రకు బనిసేయువారల
కనువుగాబోస దంపారగట్టి
పలురకంబుల పిండివంటల పదులుబ్బ
నటుసేసి కోరికల్ దీరనొసగి
బెట్టి విలువలేని పట్టుబట్టలగట్ట
బెట్టి సంతసముబ్ కీర్తిగాంచి

అల్లునిఁ దనకూతురి నైదుపిదేము
లింటనిడుకొని పెరిమెపన్నింటిమించు
డెందమునకూర్మి జాల్వారకుండు
టంపలంబులు చెలువైన యాసనములును.

ఉ॥ మేలిహలువాయిమొత్తములుమెంపగునేటికారాగుళ్ళలున్
వాలుకనుంగవల్ మెరుగువారుపటారపు నిర్గుబ్బలున్
గారిలెదువంచియాడిగవుకత్తియలున్ పసనాల సొమ్ములున్
చాలుపుపట్టుపుట్టములు చందుకపెట్టెలు నిల్వుటద్దముల్.

గోనబారుకూతు చేయిడి
యనియెఁ గన్నీరు నించి యడకువతోడఁ.

సీ॥ పూవులం జిదుముచు బూదోటనడచిన
గేలజ్జలును గంది కెంపుజెందు
పాలుపుంపనముంగ్లు పూబోడినెమ్మోము
లేయెండలకునైన వాయిదరుగు
చిన్నారిపొన్నారిచెలువవీనుందోయి
నెమిలికూతలు విననేరకులుకు
సుపతివాల్గన్నులు సోయగంబులుగాని
యుదుటురూపుల జూచి బెదరుజెందు

నెట్లు నడిపింతొ తినిపింతొ యితవు లెరిగి
బెదరు నుల్కునుమాన్పగా నెదియొ తెరవు
యింతి కడుముద్దరాలు నేపంతిబంతి
యిచ్చల నెరింగి దీనివన్నింపుమయ్య.

గీ॥ అని నెలవుబెట్టినంత నయ్యందకాడు
కుందనపుగిల్కు మేల్పావుకోళ్ళమీద
జని చెలియగూడి తేరెక్కెచామతోడ
నెగడురేరేడు తొలికొండ కెగసినట్లు.

సీ॥ కరిమేనిబలుచాయ కారుమబ్బులుగాగ
మెలతుకమెయినిగ్గు మెరుపుగాగ
నరదంపుబెంపుసోయగ మాకసముగాగ
పువ్వులు తెలినీటి బొట్లుగాగ

గొనబారుకూతు చేయిడి
యనియెఁ గన్నీరు నించి యడఁకువతోడఁ.

సీ॥ పూవులం జిదుముచు బూదోటనడచిన
గేలజ్జలును గంది కెంపుజెందు
పొలుపుంబసముగ్లు పూబోడినెమ్మోము
లేయెండలకునైన వాయిదరుగు
చిన్నారిపొన్నారిచెలువవీనుందోయి
నెమిలికూతలు విననేరకులుకు
సుదతివాల్గన్నులు సోయగంబులుగాని
యెదుటురూపుల జూచి బెదరుజెందు

నెట్లు నడిపింతొ తినిపింతొ యితవు లెరిగి
బెదరు నుల్కునుమాన్పగా నెదియొ తెరవు
యింతి కడుముద్దరాలు సేవంతిబంతి
యిచ్చల నెరింగి దీనిమన్నింపుమయ్య.

గీ॥ అని సెలవుబెట్టినంత నయ్యందకాడు
కుందనపుగిల్కు మేల్పావుకోళ్ళమీద
జని చెలియగూడి తేరెక్కెచామతోడ
నెగడురేరేడు తొలికొండ కెగసినట్లు.

సీ॥ కరిమేనిబలుచాయ కారుమబ్బులుగాగ
మెలతుకమెయినిగ్గు మెరుపుగాగ
నరదంపుబెంపుసోయగ మాకసముగాగ
పువ్వులు తెలినీటి బొట్లుగాగ

మేడలన్నియు వెండిమేడలై కనుపట్టె
గోడలన్నియు కంచుగోడలయ్యె
చెట్టులన్నియు నీగిచెట్టులై పొలుపొందె
పొలతులెల్లరు నల్వపొలతులైరి
మోములన్నియు చందమామలై కాన్పించె
హత్తులన్నియుతూర్పు హత్తులయ్యె

నెల్లబూవులు మల్లెలు మొల్లలయ్యె
దిట్టలన్నియు గప్రింపుగుట్టలయ్యె
గుట్టలన్నియు జాబిలి చట్టులయ్యె
నంతవెన్నుండు వెలలేనిసంతసమున.

గీ॥ కలయ నూరేగి తనయింటికడకువచ్చి
తేరు డిగి కల్కితోగూడి తివిరి నగరు
జేరి పిన్నలపెద్దల జెలులబందు
గులను దగురీతిమన్నించి సెలవొసంగి.

సీ॥ రతనాలదివిటీలు రంగారు పూచెండ్లు
కీలుజంత్రీలు నద్దాలు మేటి
పన్నీటిగిండులు పటికంపుబొమ్మలు
విరిసురటీలు న త్తరుపుబుడ్లు
గప్రింపుగోష్టాలు గస్తూరి డబ్బీలు
మల్లెదండలు జాజిమొల్లవిరులు
తీరుతీరుగదీర్చి తీర్చికై సేసిన
మేలిజాబిల్లి గామేడయందు

కనులుమిరుమిట్లుగొలుపు నక్కజపుగోళ్ల
నలరుహొరాంబట్టె మంచమునందు నంచ
పక్కి రెక్కలదూది పెంపెక్కుసెజ్జ
నొక్క రేయిని జగజెట్టి యున్నయంత.

[మ్మలన్
చ॥ సకియలు ముద్దుగుమ్మ యగు సత్యను మేలిమిహొన్నుసా
రకమగు చీరరైక లలరన్ బువుదండల గమ్మకస్తురిన్
జకచకలాడు మెర్పువలె చక్కలలిన్ గయి సేసి కేలు నిం
చుకగొని తెచ్చినిల్పిరట శోకులగొంగ చెలంగుగీమునన్.

చ॥ నిలిపి నెలంతలందరును నేర్పున సొకులుజెప్పివీడి యా
వలికిజనంగ మోమునరవంచి హొలంతుకబీతుసిగ్గు దొ
ట్రిల నలకంబవున్ మరుపురిప్పున జొచ్చినయంతవెన్ను డ
వ్వోలది గవుంగిటంబొదివి వేడుకసెజ్జకుదార్చు నత్తరిన్.

సీ॥ తమకంబు రేచి ముందరికేగు మనినెట్ట
నాగుమీాయంచు సిగ్గానవెట్ట
ననుగు నెచ్చెలులు వెట్టినయాన లుబికించ
బెంగ రెండంతలు పొంగడంచ
కోరికల్ తమిచెమ్మ నీరిక లెత్తంగ
వేడియూర్పుల నవి వాడికుంగ
వెన్నుని వేడికోల్ వేడుకలూరించ
ముద్దరాలితనంబు మురువుడించ
చిరునగవుతోడ నొక్కింత జరుగు జరిగి
మించు తత్తరపాటున గుంచు గుంచి

సైపుఁబెట్లని మరికొంత సాగు సాగి
బీతుసిగ్గునుగొని బిట్టు పెనగులాడు.

గీ॥ పొలతి నాప్రోడ యెంతయు బుజ్జగించి
తనయెదంగల రతనమందున దనర్చు
యింతిరూపును జూపి నెలంత యిదిగో
చెలిమికత్తియయని బోటిసెజ్జ జేర్చి.

సీ॥ చెవిలోన గుసగుసల్ చెప్పినట్టుగబోయి
నిద్దంపు జెక్కిలి ముద్దుబెట్టు
కురిసోగు ముడతలు సరిదీయునట్టుగా
చెలియ పయ్యెటంచంత చేతద్రోయు
ముత్తెంపునత్తు నేమో చూచినట్టు మో
మున మోముజేర్చి కెమ్మోవి జెనకు
మబ్బునల్లిన మించుమాడ్కిగా నుందువో
లేదో కన్మని కౌగిలించు మించి

యింత సన్నని నడుము నీకెట్టులబ్బె
ననుచు బిడికిట బుడికి ముడిని వదల్చి
బిడియమును సిగ్గు నొక్కింత సడలజేసి
ముద్దరాలిని మరుకయ్యమునకు దార్చె.

గీ॥ తురుముముడివ్రీల జెరివిన విరులురాల
చిరుచెమటలూర పేరులు జిక్కువార
బొట్టు జెదరంగ బెట్టును గుట్టడంగ
కన్నె వెన్నునితో మరుకలనబోరె.

గీ॥ అటుల బోరి సొక్కినట్టి వారలజూచి
గాలివేలు పెవరి కంటబడక
సరగనేగి చలువ చలువ మందులు దెచ్చి
యొడలులందు బూయనొయ్యలేచి.

క॥ తరిచెయ్యివ్వెల్లదీరిచి
కరివేలుపుకొలుపుజేరి కలచుట్టములన్
నెరకాండ్రబుదుల బెద్దల
బెరిమను గడుగారవమున బిలిపించి వెసన్.

క॥ ఏరీతి నెవరు మెత్తురో
యారీతిన్ వారి మెప్పునందించ వహా
వ్వారే బళియని పొగడుచు
ద్వారావతినుండి చనిరి తమ నెలవులకున్.

గీ॥ అంతవెన్నుండు సత్యతోనైనయట్టి
రాణులెనమండ్రు దన్ను గారవము సేయ
నవల నచ్చరలం బదియారువేల
గూడి యాడె నెవతెయందు జోడువిడక.

సీ॥ ఏయొగరితమిన్న కేయే కొరతలున్న
నెరిగి వారల యిచ్చలెల్ల దీర్చు
నేసాదుదుండగీండ్రచట గారించిన
వెంటనే జని వాండ్రపీచమడచు
నెవ్వరేకోర్కెల నిమ్మని వేడిన
వారికోర్కెలొసంగి వచ్చుచుండు

నేకోలంబున బుట్టి యెటుబత్తి సత్యన
గారాముమై వారి గనిపించు

నడిగినది యిచ్చు నెపుడు లేదనుట లేదు
సరియతనిచూడ్కులకు నల్వ సన్నచీమ
యిట్టిదొర జగములయందు నెందుగలడె
యనగ జెన్నొందు బుకను నాయంకకాను.

క॥ ఈకత వ్రాసిన జదివిన
జేకొని వినినట్టివారి కెందును సిరియున్
వీకయు సుకమును ముక్తియు
నాకొను తబుసులను సిరియాసృపందాకన్.

క॥ అని తెలుప సత్యకప్పున్
విని తనివిం బొంది తలసి వెవ్వలు సూ
తుని బొగడకొనుచు సత్య వె
న్నునికత లగ్గించికొనుచునున్ జని రప్పున్.

క॥ మంగళహారతి యూర్మి
లంగెడు వెన్నునకు బత్తులకుముంగొంగుం
బంగారమైనవానికి
సింగారపుగనికి సత్య చుసనవ్వులకున్.

ఆశ్వాసాంతము.

క॥ అచ్చ తెలుంగున్నుడి విరు
లిచ్చు మెయింగూర్చి సోగు నేర్పరచితి సి
కిచ్చితి వైకొనుమీ నా
యొచ్చెము లెందేని యున్న నోర్చుచిదివా.

కం॥ సొనుగున జేసినకబ్బము
సుపనగలటంచు నందు రిసున నిది యా
సువైన మేల్మి యైనను
సుబత్తి నొసంగినాడ బెట్టుము తండ్రీ.

కం॥ పదునారిసిమిది నందల నలు
పేట దీనిబలికితి శకమి
వ్యతిశాలివాహానుని దిం
స్ఫున గొనుము క్రొత్తపాలతిది కృష్ణా.

కం॥ గొనములు కిమ్మగు జంగా
హానుమ యంచి నట్టి యచ్చ తెలుగునన్
సత్కవిపెంద్లన్
మదిగ్రిక్కయిడియనన్ జెలువారున్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

క॥ తెనుగున జేసినకబ్బము
వినుపనగలటంచు నందు రేసున నిది యా
యినుమైన మేల్మి యైనను
బెనుబత్తి నొసంగినాడ బెట్టుము తండ్రీ.

క॥ పదునెనిమిది వందల నలు
వదియేడవయేట దీనిబలికితి శకమి
య్యది శాలివాహనుని దిం
పుదలిర్పన్ గొనుము కొత్తపాలతిది కృష్ణా.

క॥ గొనముల కిమ్మగు జంగా
హానుపయగావించి నట్టి యచ్చతెలుగునన్
గొనబారు సత్యపెండ్లిన్
సనరెడి తుదిగుర్తిక్క యిదియనన్ జెలువారన్.

శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు.

